

SELÇUK UNIVERSITY
SCHOOL OF FOREIGN LANGUAGES

2ND INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

Congress Dates: 03-04 November, 2022

lotuscongress.selcuk.edu.tr

Full Text Book

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)
Dilbilim

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi
Aralık 2022

ISBN: 978-605-196-930-5
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
EDİTÖR

KÖKSAL, Onur – PAMUK ÖZTÜRK Nuray
2. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ
TAM METİN BİLDİRİLER

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇIZGI KİTABEVİ

Sahibiata Mah. Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1 Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/**Konya** Çağaloğlu/**İstanbul**
(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93
www.cizgikitavebi.com
📞/ cizgikitavebi

Dear Researchers,

Language, which is one of the most important means of transmitting knowledge and experiences to the next generations and of communication, is a system that constantly develops and renews itself. Language, which is a reflection of a person's soul, is a perception mechanism that directs and shapes the entire sensory world of the individual. Translation studies has an important place in language studies.

Considering the situation in question, the aim of the International Congress of Language and Translation Studies is to review the research methods and theories specific to these fields by bringing together scientists working in the fields of linguistics, translation studies, second language acquisition, cultural studies and foreign language teaching, to identify emerging trends, to deal with the main current problems related to translation, which includes language and culture, and, to evaluate the past and present in these fields and to make predictions about the future. We hope that this year, as in the previous year, the symposium will contribute to creating a dynamic discussion environment on an online platform, laying the groundwork for brand new perspectives and proposals, and addressing the past and the present, the old and the new, the traditional and the modern, not as binary oppositions, but as a continuity relationship.

The 2nd International Congress of Language and Translation Studies was successfully completed on 03-04 November 2022, hosted by the Department of Translation and Interpretation of the Selcuk University School of Foreign Languages. Fifty-one scholars, including three keynote speakers and eleven foreign participants, attended our congress, which we held for the second time this year. Presentations were made in Turkish, English, Russian and Arabic languages. Twenty-five of the oral presentations were made in a foreign language.

Papers presented at the congress by Turkish and foreign scholars in the fields of translation studies, linguistics, translation studies, second language acquisition, cultural studies and foreign language teaching will make new and important contributions to the field of language and translation studies.

Thank you for your participation and contribution, and I wish you a pleasant reading.

Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Organizing Committee Chairman

Honor Committee

Prof. Dr. Metin AKSOY, Rector of Selçuk University

Prof. Dr. Cem ZORLU, Rector of Necmettin Erbakan University

Prof. Dr. Behiç COŞKUN, Rector of Konya Gıda ve Tarım University

Prof. Dr. Ahmet Kazım ÜRÜN, Director of Selcuk University School of Foreign Languages

Chairman of the Organizing Committee

Prof. Dr. Onur KÖKSAL

Organizing Committee

Assoc. Prof. Mustafa İsmail DÖNMEZ

Assoc. Prof. Betül CAN

Assoc. Prof. Nurcihan Yürük

Asst. Prof. Ahmed HALİL

Asst. Prof. Mustafa DOLMACI

Asst. Prof. Nuray DÖNMEZ

Asst. Prof. Nuray PAMUK ÖZTÜRK

Asst. Prof. Ruşen RAMİZOĞLU

Lecturer Müjdat ALAN

Lecturer Sami ÇAVUŞOĞLU

Research Assistant Yonca Gül UĞURLU

Research Assistant Beyza Nur ZORLU

Scientific Committee

Prof. Dr. Abdulvahit Çakır, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Abed Elrahim Azzam Marashdeh
Ajloun National University, Jordan

Prof. Dr. Ali Mohammed Almashhor, King Saud
University

Prof. Dr. Ali Tilbe, Tekirdağ Namık Kemal
Üniversitesi

Prof. Dr. Arif Sarıçoban, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Badr Nasser Saleh Aljabr, Imam
Mohammad Ibn Saud Islamic University

Prof. Dr. Bahar Güneş, Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

Prof. Dr. Betka Salim Muhamed , Khider
University, Biskra, Algeria

Prof. Dr. Bülent Kırmızı, Osmaniye Korkut Ata
Üniversitesi

Prof. Dr. Djamel Sadna, Batna Unibersitesi,
Cezayir

Prof. Dr. Ghazi Abuhakema, College of
Charleston

Prof. Dr. Gülsev Pakkan, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Hacer Hande Uysal Gürdal, Hacettepe
Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Çakır, Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

Prof. Dr. Kadid Dieb, Université Freres Mentouri
Constantine, Algeria

Prof. Dr. Kadriye Dilek Bacanak, Gazi
Üniversitesi

Prof. Dr. Khaled Shaalan, The British University
in Dubai

Prof. Dr. Mahmut Kafes, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Takkaç, Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Meriem Sahli, Al Akhawayn University

Prof. Dr. Mohamed Bounejma, Al Akhawayn
University

Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu, Ankara Hacı
Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammet Koçak, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Murat Hişmanoğlu, Uşak Üniversitesi

Prof. Dr. Musa Yıldız, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Nuray Alagözlü, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Omar Mehdioui, Moulay Ismail
University

Prof. Dr. Ravshan H. Maksudov, Fergana State
University, Uzbekistan

Prof. Dr. Soumia Ennaciri, Al Akhawayn
University

Prof. Dr. Sun Yinggang, Zhejiang University,
China

Prof. Dr. Tahir Balcı, Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. Zhang Hua, Beijing Language and
Culture University, China

Prof. Dr. Turan Paker, Pamukkale Üniversitesi

Assoc. Prof. Ahmed Tama Halabi, Qatar
University, Doha

Assoc. Prof. PaedDr. Silvia Barnová, DTI
University, Slovakia

Assoc. Prof. Mahrous Borayyek, Qatar
University, Doha

Assoc. Prof. Mohamad Zetan, Abdulmalik Saadi
University, Morocco

Assoc. Prof. Fergana State University,
Uzbekistan

Asst. Prof. Abderrahim Rachdi, Mohammed V
University, Morocco

Asst. Prof. Ibrahim Amer, Qatar University,
Doha

Asst. Prof. Mahmoud Al-Ashiri, Georgetown
University

Asst. Prof. Manel Bel haiza Larribi, Higher
Institute of Arts and Crafts in Gafsa- University
of Gafsa, Tunisia

Congress Information

Congress Dates	: 03-04 November 2022
Deadline for Abstract Submission	: 10 October 2022
Announcement of Accepted Abstract	: 14 October 2022
Participation Fee Payment Deadline	: 21 October 2022
Announcement of Congress Program	: 30 October 2022
Deadline for Full Text Submission	: 25 November 2022

Presentation Language

Turkish, English, Russian, Arabic, Chinese

NOTE: The presentation language of your paper could be Turkish, English, Arabic, Chinese or Russian; however, full texts must be prepared in Turkish or English.

Congress Topics

The Congress is open to all original and academic studies written in the fields of Language and Translation Studies in particular,

Literature, linguistics, foreign language teaching, second language acquisition, cultural studies, etc.

Keynote Speakers

Prof. Dr. Mehmet DEMİREZEN, Kapadokya University

The Pronunciation of British /r/ Phoneme Versus North American English /R/ Phoneme

Prof. Dr. ZHANG Hua, Beijing Language and Culture University

Cultural Translation and Translation Culture——Standing on a Position of Chinese
(文化翻译与翻译文化——中文作为翻译主体)

Doç. Dr. Dürdane HÜMBETOVA

Bedii Edebiyatta Ziyalık Meseleleri

Вопросы Интеллигенции В Литературе

İÇİNDEKİLER

ALTYAZI ÇEVİRİSİ ATÖLYESİ TASARIMI VE UYGULAMASI SUBTITLE TRANSLATION WORKSHOP DESIGN AND ITS IMPLEMENTATION Ezgi GAGA	1
CHRİSTOPHER MARLOWE'UN <i>DR. FAUSTUS</i> VE GOETHE'NİN <i>FAUST</i> ADLI ESERLERİNDE BİLİM İNSANI ALGISI THE PERCEPTION OF THE SCIENTIST IN CHRISTOPHER MARLOWE'S <i>DR. FAUSTUS</i> AND GOETHE'S <i>FAUST</i> Fatoş Işıl Britten	9
ببليو غرافيا الأعمال المترجمة من التركية إلى العربية بدعم من مشروع تيدا التابع لوزارة الثقافة والسياحة ومن وزارة الشباب والرياضة THE BIBLIOGRAPHY OF LITERARY WORKS TRANSLATED FROM TURKISH TO ARABIC WITH THE SUPPORT OF THE TEDA PROJECT BY THE MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM AND THE MINISTRY OF YOUTH AND SPORTS Mustafa İsmail DÖNMEZ.....	18
KLASİK ARAP ŞİİRİ ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN NEDENLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME AN EVALUATION ON THE CAUSES OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE TRANSLATIONS OF CLASSICAL ARABIC POETRY AND SUGGESTIONS FOR SOLUTIONS Mücahit KÜÇÜKSARI.....	89
ARAP DİLBİLİMİNDE HARFLERİN ANLAM ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE YAPILAN TARTIŞMALAR: EMİR PÂDİŞÂH'IN <i>RİSÂLE FÎ TAHKÎKİ HARFİ KAD</i> ADLI ESERİ BAĞLAMINDA BİR BAKIŞ DISCUSSIONS ON THE SEMANTIC CHARACTERISTICS OF LETTERS IN ARABIC LINGUISTICS: A VIEW IN THE CONTEXT OF EMİR PÂDİSHÂH'S <i>RİSÂLE FÎ TAHKÎQI LETTER KAD</i> Murat TALA.....	98
"MAŞA İLE KOCA AYI" NİN BÖLÜM ADLARININ ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN STRATEJİLER THE STRATEGIES USED IN THE TRANSLATION OF THE EPISODE NAMES OF "MASHA AND THE BEAR" Nuray DÖNMEZ	110
A RESEARCH ON ESSAYS WRITTEN BY JORGE LUIS BORGES PIERRE MENARD, AUTHOR OF THE DON QUIXOTE&SOME ADAPTATIONS OF HOMER Rabia AKSOY ARIKAN	126
YAPI BAKIMINDAN YAKIN GÖRÜNEN KALIP SÖZLERİN İŞLEVSEL FARKLILIKLARI FUNCTIONAL DIFFERENCES OF STEREOTYPES WHICH ARE LOOKING STRUCTURALLY SIMILAR Tuna UYSAL	133

ÇOCUK YAZINI ÇEVİRİSİNDE HİTAP İFADELERİ: DONALDSON VE SCHEFFLER KİTAPLARI ÖRNEKLERİNDE HİTAP İFADELERİNİN EREK OKURA AKTARIMI VE ÇEVİRMEN KARARLARI	
THE ADDRESS TERMS IN THE TRANSLATION OF CHILDREN'S LITERATURE: THE TRANSFERENCE OF ADDRESS TERMS TO TARGET CULTURE IN THE EXAMPLES OF DONALDSON&SCHEFFLER'S BOOKS AND THE TRANSLATORS' DECISIONS	
Yeşim (SÖNMEZ) DİNÇKAN	143

ALTYAZI ÇEVİRİSİ ATÖLYESİ TASARIMI VE UYGULAMASI

SUBTITLE TRANSLATION WORKSHOP DESIGN AND ITS IMPLEMENTATION

Ezgi GAGA¹

Öz

Görsel-işitsel çeviri başlığı altında bir uzmanlık alanı olarak kabul edilen altyazı çevirisi türe özgü tasarlanmış eğitim gerektirmektedir. Altyazı eğitimi teorik ve pratik olmak üzere iki katmanlı; dilsel, göstergesel, teknik ve profesyonel olarak çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla doğası gereği birbirini takip eden ve tamamlayan bir nitelikte kurgulanmalıdır. Bu araştırmada Jorge Diaz-Cintas'ın altyazı çevirisi eğitim modeli temel alınarak üç hafta süreli altyazı çevirisi atölyesi tasarlanmış ve atölyenin hedeflerine ulaşip ulaşmadığı katılımcılarla paylaşılan anket vasıtasıyla sorgulanmıştır. Atölyenin temel hedefleri, katılımcıların altyazı çevirisi ile tanışmasını sağlamak, altyazı çevirisinin yöntem ve uygulamalarıyla ilgili genel bir çerçeve sunmak, altyazı çevirisi alanına yönelmek isteyen katılımcıların sektör hakkında bilgi edinmelerini sağlamak ve katılımcıların gelecekte uzmanlık alanı olarak bu türe yönelip yönelmeyeceklerini ölçen bir tutum değerlendirmesi yapmaktır. Atölye, 2022 Nisan ayında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölüm etkinlikleri kapsamında yürütülmüştür. Diaz-Cintas modeli temel alınarak tasarlanmış atölyenin anket sonuçları nitel analiz aracılığıyla incelenmiş ve hedefine ulaştığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonunda varılan gözlem ve değerlendirmeler neticesinde bu çalışma altyazı çevirisi atölye tasarımı konusunda atölye yürütücülerine katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Bu araştırmanın diğer görsel-işitsel çeviri eğitimi alanlarına da uyarlanarak ileride yapılacak başka çalışmalara yön verebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Altyazı, Altyazı Çevirisi Eğitimi, Altyazı Çevirisi Atölyesi Tasarımı

Abstract

Subtitle translation, which is considered a specialized area under the title of audio-visual translation, requires genre-specific training. Subtitle training has two layers as theoretical and practical and it also has a multidimensional structure, linguistically, semiotically, technically and professionally. Therefore, it should be constructed in a way that follows and complements each other parallel to its nature. In this research, a three-week subtitle translation workshop was designed based on the subtitle translation training model of Jorge Diaz-Cintas, and whether the workshop reached its goals was questioned through a questionnaire shared with the participants. The main objectives of the workshop are to introduce the participants to subtitle translation, to provide a general framework about the methods and applications of subtitle translation, to provide information about the sector for the participants who want to move into the field of subtitle translation, and to make an attitude assessment that measures whether the participants will incline towards this area as their field of expertise in the future. The workshop was carried out in April 2022 at Fatih Sultan Mehmet Vakıf University, as a part of English Translation and Interpreting Department activities. The survey results of the workshop, which was designed on the basis of the Diaz-Cintas model, were analyzed through qualitative analysis and it was observed that it achieved its goal. As a result of the observations and evaluations reached at the end of the research, this study has the potential to contribute to the workshop design of the subtitle translation. It is thought that this research can be adapted to other audio-visual translation training fields and guide other studies to be done in the future.

Keywords: Subtitling, Subtitle Translation Training, Subtitle Translation Workshop Design

Giriş

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE, e-posta: ezigaga@topkapi.edu.tr

Altyazı çevirisi, günümüzde dijitalleşmenin bir sonucu olarak multimedya ürünlerinin artışıyla son zamanlarda çokça talep edilen bir çeviri türü olmaya başlamıştır. Bugün altyazı çevirisine duyulan ihtiyaç, yalnızca film ve sinema metinlerinin çevirisiyle sınırlı değildir. Multimedya metni olarak üretilmiş birçok içerik görsel-ışitsel kanallı tüm mecralarda altyazı çevirisi ile sunulabilmektedir. Görsel-ışitsel çeviri kapsamında değerlendirilen altyazı çevirisi diğer uzmanlık alanı çevirileri gibi türe özgü biçimlendirilmiş özel bir eğitim gerektirmektedir. Altyazı çevirisi eğitimi, teorik ve pratik olmak üzere iki katmanlı; dilsel, göstergesel, teknik ve profesyonel olarak çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, birbirini takip eden ve tamamlayan bir nitelikte tasarlanması gereklidir. Bu çalışmada Jorge Diaz-Cintas'ın altyazı çevirisi eğitim modeli temel alınarak üç hafta süreli altyazı çevirisi atölyesi tasarlanmış ve atölyenin hedeflerine ulaşıp ulaşmadığı katılımcılarla paylaşılan anket vasıtasıyla sorgulama amaçlanmıştır. Söz konusu altyazı çevirisi atölyesi, 2022 Nisan ayında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölüm etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Katılım, belirli şartlar dahilinde tüm katılımcılara açık bir şekilde duyurulmuştur. İlk atölyede “altyazı çevirisinin temel özellikleri” ele alınmıştır. Altyazı çevirisinin yöntem ve uygulamaları ile ilgili genel bir çerçeve sunulmuştur. 2. atölyede seçilen bir kısa filmin altyazı çevirisi yapılmış ve çeviri stratejileri üzerine tartışma yürütülmüştür. Son atölyede tamamlanan çeviriler paylaşılarak, çeviri kararları üzerine konuşulmuştur. Ayrıca katılımcıların sektör hakkında bilgi edinmelerini sağlamak için son atölyeye bir uzman altyazı çevirmeni davet edilmiştir. Uzman, katılımcıların altyazı çevirisine ilişkin sorularını yanıtlamış ve bu alanda karşılaşılabilecekleri problemleri ve geliştirebilecekleri bazı stratejileri aktarmıştır. Atölye bitiminde katılımcılardan dönüt formunu doldurmaları istenmiştir, formdan edinilen veriler nitel yöntemle değerlendirilmiştir. Verilen bilgiler doğrultusunda ilk olarak altyazı çevirisi eğitimi *Jorge Diaz-Cintas Modeli* değerlendirilecektir. Ardından bu modele göre tasarlanan altyazı çevirisi atölyesi tasarımı ele alınacak ve modelin uygulaması aşamasında elde edilen veriler sunulacaktır. Son olarak da atölye tasarımına ve uygulamasına yönelik değerlendirmeler ve öneriler paylaşılacaktır.

Altyazı Çevirisi Temel Özellikleri

Altyazı çevirisi tüm uzmanlık çevirisi alanları gibi kendine özgü birtakım özellikler barındırmaktadır. Türe özgü eğitime ve “Diaz-Cintas Modeline” geçmeden önce altyazı çevirisinin doğasına bakmak yerinde olacaktır. Altyazı çevirisi temelde göstergesel, dilsel ve teknik özellikler çerçevesinde şekillenmektedir (Diaz-Cintas, Remael 2014). (Bkz. Şekil-1)

GÖSTERGESEL ÖZELLİKLER

- EK GÖRSEL KANAL
- GÖSTERGELERLE UYUM

DİLSEL ÖZELLİKLER

- ZAMANSAL KISIT
- UZAMSAL KISIT
- YAZIM NOKTALAMA

TEKNİK ÖZELLİKLER

- DEŞİFRE
- SPOTLAMA
- EŞLEME
- ŞABLON

Şekil 1 Altyazı Çevirisi Temel Özellikleri

Göstergesel özellikler bağlamında; altyazı çevirisiyle kaynak metne okunmak üzere üçüncü görsel bir kanal bir kanal eklenmektedir. Bu yeni görsel kanalın, metnin göstergesel yapısıyla uyumlu olması gereklidir (Diaz-Cintas, Remael 2014, 45; Okyayuz, 2016, 79). Özellikle belli bir kurguya sahip metinlerde her sahne, diyalog, kamera hareketi, ses, ışık belli bir amaca yöneliktir. Çevirinin tüm bu öğelerle uyum içinde olması gereklidir. Dolayısıyla çevirmenin görsel-ışitsel metni çözümlenecek yetkinlikte olması beklenmektedir (Diaz-Cintas; Remael 2014, 46-47).

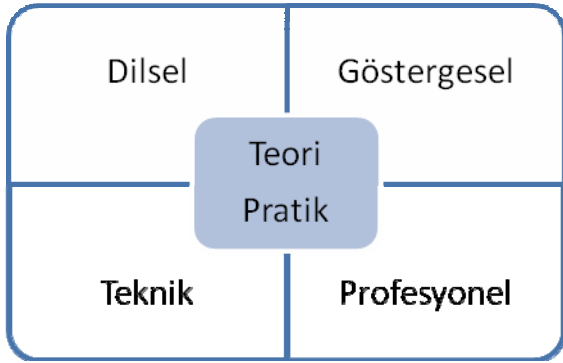
Dilsel özellikler açısından bakıldığında; karşımıza altyazının uzamsal ve zamansal kısıtları çıkmaktadır. Altyazının ekranda (genellikle altta) kapladığı sınırlı bir alan bulunmaktadır. Bu alana en fazla 41 karakter yazılabilmektedir ve altyazı ekranda en az 1 saniye, en fazla 6 saniye kalabilmektedir. Bu kısıtlar şüphesiz çeviri kararlarını yönlendirmektedir. Okuma hızının konuşma hızından daha yavaş olduğu göz önüne alındığında izleyiciye altyazıyı okuması için yeterli süre vermek gerekmektedir (Linde; Kay, 2016, 7). Ayrıca çeviri metnini biçimlendirmeye yönelik özel yazım ve noktalama kuralları bu kısıtlar çerçevesinde şekillenmektedir (Diaz-Cintas, 2008, 100).

Teknik boyutta altyazı çevirisi süreci içinde multimedya ürünün deşifre edilmesi, zaman kodu verilmesi, eşleme yapılması ve çevrilmesi, kalite kontrolünün yapılması gibi işlemler yer almaktadır (Karamitroglou, 1998; O'Connell, 2007). Altyazı zaten doğası gereği multimedya metinleri için üretilen bir çeviri türüdür. Bilgisayar teknolojisi olmadan uygulama yapmak günümüzde mümkün değildir. (Diaz-Cintas, 2008).

Altyazı Çevirisi Eğitimi ve Diaz-Cintas Modeli

Altyazı çevirisi eğitimi şüphesiz temel özellikleri çerçevesinde şekillendirilmiş özel bir eğitim gerektirmektedir. Bu eğitimin teorik ve pratik olmak üzere iki katmanlı; dilsel,

göstergesel, teknik ve profesyonel olmak üzere çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. (Bkz. Şekil 2)

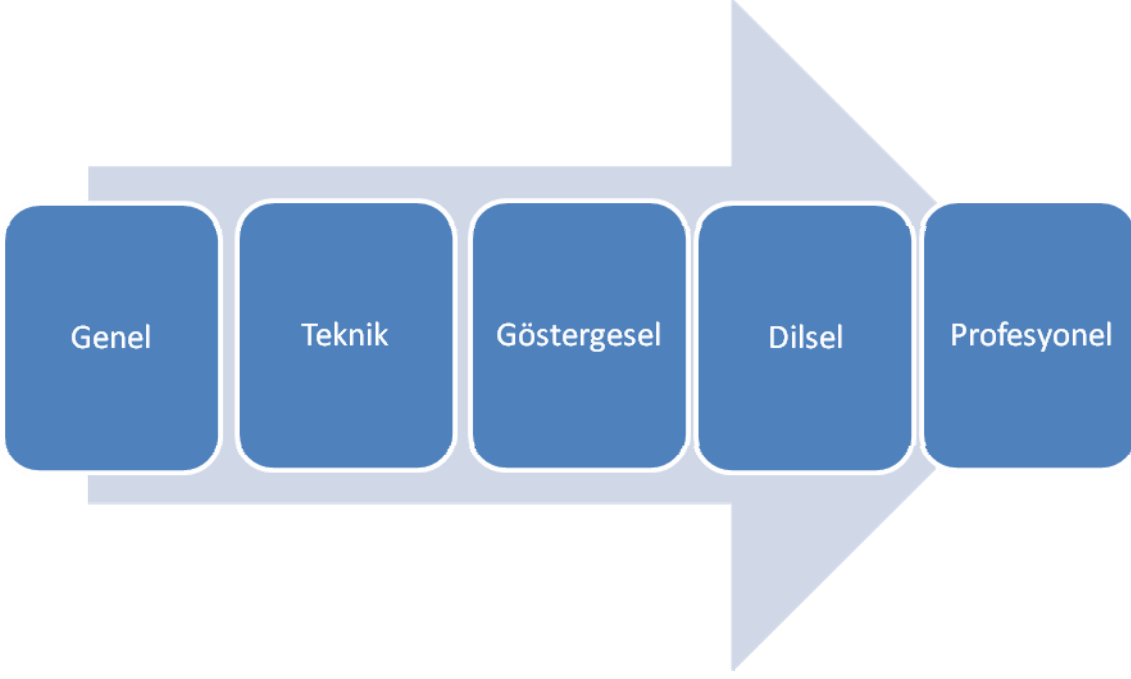

Şekil 2 Altyazı Çevirisi Eğitimi

Söz konusu eğitim çerçevesinde öğrenenlerde kazandırılmak istenen yetkinlik ve farkındalıklar şu şekilde sıralanabilir:

- Dilsel boyutta; zamansal ve uzamsal kısıtlara, yazım ve noktalamaya uygun metin biçimlendirme yetkinliği
- Göstergesel boyutta; görsel-işitsel metni çözümleyecek yetkinlik
- Teknik boyutta; deşifre, spotlama, eşleme, şablon oluşturma yetkinliği
- Profesyonel boyutta; çalışma şartları, sektör hakkında farkındalık

Jorge- Diaz Cintas altyazı çevirisinin çok boyutlu yapısına uygun bir eğitim modeli tasarlamıştır (2008, 92). Modelin hiyerarşik bir modelden ziyade kademeli olarak teoriden uygulamaya geçiş şeklinde kurgulandığı görülmektedir. Eğitim giriş, teknik, göstergesel, dilsel ve profesyonel boyutlarda biçimlendirilmiştir. (Bkz. Şekil 3)

Şekil 3 Diaz-Cintas Modeli

Bu modele göre, genel bilgilerin aktarıldığı ilk boyutta görsel-işitsel çeviri ile ilgili temel bilgiler verildikten sonra altyazı çevirisinin diğer türler içindeki yeri ve kendine özgü kısıtları ele alınmalıdır. Eğitici kademeli olarak gözlem ve teoriden, uygulamaya geçişi planlanmalıdır. Ancak teorik bilgi aktarımının çok uzun tutulması tavsiye edilir.

Eğitimin teknik boyutta, öğrenenlere altyazı programlarının genel çalışma prensipleri anlatılmalı ve çok sayıda uygulamayla öğrenim desteklenmelidir. Öğrenenlere altyazı programlarının temel mantığının verilmesi yeterli olacaktır. Bununla birlikte, zaman kodu (timecode) tanıtılabilir, spotlama ve eşlemenin nasıl yapılacağı gösterilebilir ve çeviri şablonu örneği incelenebilir. Çeviri şablonu oluşturmanın temel kuralları aktarılabilir, deşifre alıştırmaları yapılabilir.

Göstergesel aşamada ise öğrenenlere çevirdikleri metnin sadece diyalogdan oluşmadığını, anlamı farklı kanallardan gelen tüm göstergelerin oluşturduğu fark ettirilmelidir. Dolayısıyla öğrencilerin ince dilsel incelikleri anlayabilmelerini sağlayacak gösterge çözümleme becerileri öğretilmelidir (Diaz Cintas, 2008, 80).

Dilsel boyutta öğrenenlere altyazı çevirisine özgü yazım ve noktalama, metin konumlandırma, altyazıları ekranda kalma sürelerine göre biçimlendirme, metin kısaltma, çeviri sorunlarını bulma, sorunlar üzerine düşünme ve yöntem geliştirme gibi altyazı çevirisinin kısıtlarına dair temel yetiler kazandırılmaya çalışılmalıdır (Diaz Cintas, 2008, 80).

Altyazı çevirisi sürecine çevirmenle birlikte birçok profesyonelin katkı sağladığı bir gerçektir. Dolayısıyla çeviri işinin alımından teslimine kadar tüm aşamalardaki sorumluluk alanlarının bilinmesi ve çalışma koşullarının öğrenilmesi gereklidir. Eğitimin profesyonel boyutunu güçlendirmek için eğitim esnasında altyazı sektöründen konuşmacılar çağırarak yararlı olacaktır. (Diaz Cintas, 2008).

Altyazı Çevirisi Atölye Tasarımı

Jorge Diaz Cintas'ın altyazı çevirisi eğitimi modeli temel alınarak Nisan, 2022'de Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölüm etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilmiştir altyazı çevirisi atölyesi tasarlanmıştır.

Atölyenin temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların altyazı çevirisi ile tanışmasını sağlamak,
- Altyazı çevirisinin yöntem ve uygulamalarıyla ilgili genel bir çerçeve sunmak,
- Altyazı çevirisi alanına yönelmek isteyen katılımcıların sektör hakkında bilgi edinmelerini sağlamak
- Katılımcıların gelecekte uzmanlık alanı olarak bu türe yönelip yönelmeyeceklerini ölçen bir tutum değerlendirmesi

Atölye çağrısı belirli şartlar dahilinde üniversitenin web sitesinde tüm katılımcılara açık bir biçimde yapılmıştır. Atölye çağrısında birincil olarak iyi derecede İngilizce bilmek ve anadil kullanımına hâkim olmak gerektiği ifade edilmiştir. Altyazı çevirisine ilgi duyan tercihen çeviri tecrübesi olan katılımcıların seçileceği belirtilmiştir. Ayrıca atölyeye katılanlardan Windows işletim sistemine sahip diz üstü bilgisayarlarını uygulama aşamasında getirmeleri ve ücretsiz altyazı programlarından Subtitle Edit'i bilgisayarlarına yüklemeleri istenmiştir.

Atölye Uygulaması

Diaz-Cintas'ın altyazı çevirisi eğitimi modeline uygun olarak ilk hafta genel boyut, 2. hafta uygulama (göstergesel, teknik, dilsel boyutlar) 3. hafta profesyonel boyutta bir atölye tasarlanmıştır. Atölyenin ilk haftasında görsel-işitsel çeviri ve alt türleri, bu türlerin genel olarak uygulanış şekillerinden bahsedildikten sonra altyazı çevirisinin temel özellikleri tanıtıldı. 2. hafta teorik bilginin uygulamasının gerçekleştirildiği aşamayı. Altyazı çevirisi konusunda artık temel bilgiye sahip olan katılımcılar kişisel bilgisayarları ile atölye süresinde bireysel çalıştılar. Çevirisi yapılmasına karar verilen film, öncesinde katılımcılarla paylaşıldı. Uygulamaya geçmeden filmin çeviri amaçlı göstergesel çözümlemesi yapıldı. Filmin yalnızca diyalogdan

ibaret olmadığı konusundan farkındalık kazandırılmaya çalışıldı. Çeviri kararlarını yönlendirebilecek göstergesel öğeler tespit edilmeye çalışıldı. Ardından, zamansal kısıtlar (6 saniye kuralı), uzamsal kısıtlar (41 karakter kuralı) çerçevesinde şekillenen çeviri kararları, bu kısıtlara uygun metin bölümlendirme, stil kılavuzlarına uygun yazım ve noktalama kurallarının uygulaması yapıldı. Diyaloglar master dosya şeklinde adlandırılan İngilizce şablondan Türkçeye çevrildi. Atölyenin son haftasında profesyonel bir altyazı çevirmeni atölyeye davet edilerek ve atölye yürütücüsü eşliğinde 2. hafta atölyede çevirisi tamamlanmış metinlerin değerlendirilmesi yapıldı ve dönüt verildi. Ayrıca uzman Türkiye’de ve dünyada altyazı çevirisi sektörü hakkında bilgi vererek, bu alana yönelmeyi düşünen çevirmen adaylarına tavsiyelerde bulundu.

Atölye sonunda katılımcılarla memnuniyet anketi paylaşarak atölyeye dair bir değerlendirme yapmaları istendi. Elde edilen değerlendirme verilerine göre katılımcılar, etkinlikten büyük oranda memnun kaldıklarını atölyenin iş ve eğitim açısından büyük oranda yararlı olduğunu ifade ettiler. Katılımcılar "altyazı çevirisinin temel prensiplerini öğrenme, alan profesyonellerinden sektör hakkında bilgi edinme, kendi çeviri deneyimlerinden öğrenme ve uygulama esnasında hataları fark etme" gibi kazanımlar elde ettiklerini belirttiler.

Verilerde dikkat çeken noktalardan biri bu tür atölyelerin "üniversiteler gibi güvenilir merkezler tarafından yapılması" talebiydi. Bir diğer nokta ise bundan sonra düzenlenecek etkinliklerin dijital ortamda da erişilebilir olması dileği idi.

Değerlendirme

Bu çalışmada Jorge Diaz-Cintas’ın eğitim modeli temel alınarak üç hafta süreli altyazı çevirisi atölyesi tasarlanmış ve atölyenin hedeflerine ulaşip ulaşmadığı katılımcılarla paylaşılan anket vasıtasıyla sorgulamak amaçlanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda atölyenin temel hedeflerine ulaştığı gözlemlenmiştir.

Üniversitelerde uzmanlık çevirisi alanlarında atölyeler düzenlendiğini bilinmektedir. Bu atölyeler yalnızca mütercim tercümanlık öğrencilerine değil, ilgi duyan herkesin belirli şartlar doğrultusunda katılımına açık olmaktadır. Bu çalışma ile özellikle altyazı çevirisi eğitimine yönelik Diaz-Cintas modeli temel alınarak bir atölye tasarım örneği geliştirilmek istenmiştir.

Üniversitelerin fiziki, sosyal ve akademik şartları gereği her mütercim tercümanlık bölümünde tüm uzmanlık alanlarından akademisyen bulmak elbette mümkün değildir. Dolayısıyla mütercim-tercümanlık bölümleri dışarıdan uzman çevirmenler ya da alan uzmanı akademisyenleri davet ederek çeviri atölyeleri düzenlemektedir. Bu atölyeler farklı uzmanlık alanlarını tanımak ve keşfetmek isteyen çevirmen adaylarının ilgisini çeken etkinlikler

olmaktadır. Atölye katılımcılarının yorumları paralelinde katılımcılar bu tarz eğitimleri üniversiteler gibi güvenilir kurumlardan almak istemektedir. Bu bağlamda çeviri bölümlerinin bu ihtiyaçlara cevap verebilecek potansiyelde olduğu söylenebilir. Bu çalışmada gerçekleştirilen altyazı çevirisi atölyesi tasarımı, başta altyazı çevirisi ve diğer görsel işitsel çeviri türleri eğitiminde olmak üzere, diğer uzmanlık alanlarında çeviri atölyesi planlama ve yürütme amacı taşıyan eğitmenlere yol gösterici olabilir.

Kaynakça

- Díaz Cintas, Jç & Remael, A. (2014). *Audiovisual Translation: Subtitling*.
- Diaz Cintas, Jorge (2008). *Teaching and Learning to Subtitle in an Academic Environment. The Didactics of Audiovisual Translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.: 89-104.
- Diaz-Cintas, J. (2008). *The Didactics of Audiovisual Translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Henrik, G. (2001). *Texts, Translation And Subtitling – In Theory, in Denmark*: University of Copenhagen.
- Karamitroglou, F. (1998). A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. *Translation Journal* 2.2
- Linde, Z. & Kay, N. (2016). *The Semiotics of Subtitling*. London, New York: Routledge.
- O'Connell, E. (2007). Screen Translation. *A Companion to Translation Studies*. Clevedon: Multilingual Matters: 123.
- Okyayuz A. Ş, Kaya, M. (2017). *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Okyayuz, A. Ş. (2016). *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

**CHRİSTOPHER MARLOWE’UN *DR. FAUSTUS* VE GOETHE’NİN *FAUST* ADLI
ESERLERİNDE BİLİM İNSANI ALGISI**

**THE PERCEPTION OF THE SCIENTIST IN CHRISTOPHER MARLOWE’S *DR.
FAUSTUS* AND GOETHE’S *FAUST***

Fatoş Işıl Britten¹

Öz

1466 ve 1541 tarihleri civarında yaşadığı düşünölen astrolog ve simyacı Johann Georg Faust şoke edici ölümlü ve ilginç karakteri gibi muhtemel nedenlerle Avrupa mitolojisine girmiştir. Faust hikâyesi çeşitli sanat dallarında defalarca karşımıza çıkmaktadır. Beethoven, Wagner, Schubert gibi saygın besteciler bu efsaneye ilgili müzikler bestelerken Rönesans dönemi İngiltere’inde Christopher Marlowe ve on dokuzuncu yüzyıl Almanya’ında Goethe gibi isimler aynı efsaneyi tiyatro oyunu haline getirmiştir. Marlowe’un, *Dr. Faustus* adlı eserinde baş karakter kara büyü ile ilgilenen bir din alimidir. Evrenin bilgisini elde etmek en büyük tutkusudur. İnsanüstü bir bilgi üstünlüğü kazanmak için ruhunu şeytana satar. Ancak anlaşma nihayetinde onu cehenneme gönderecektir ve ölüm saati yaklaştığında yaptığı bu anlaşmadan büyük bir pişmanlık duyar. Marlowe bu oyunu bir tragedya olarak yazmıştır. Trajik bir kahraman olarak Dr. Faustus bilgi ve güç arzusu sebebiyle kendi trajik düşüşünün sebebi olur. Goethe’nin *Faust* adlı eserindeki karakter de tıbbi bilimler, teoloji, felsefe gibi bir çok konuyu çalışmış bir alimdir. Dr. Faustus gibi evrenin sırlarına ulaşmak ister. Ne var ki, bir bilim insanı olarak bilgisinin çok sınırlı olduğunu idrak edip bu bilginin değeri ile ilgili olarak karamsarlığa düştüğü sırada Mephistofeles isimli şeytan onu dünya nimetleri ile ayartmaya çalışır. Oyun boyunca şeytana ruhunu satmamakta direnerek sonunda cennete gitmeye hak kazanır. Bu bildiride, Christopher Marlowe’un *Dr. Faustus*’u ve Goethe’nin *Faust*’u karşılaştırmalı olarak incelenecek olup her iki eserdeki bilim insanı karakterinin birbirinden farklılıkları üzerinde durulacak ve bu farklılıkların muhtemel sebepleri araştırılacaktır. Çalışmamızda, bu eserlerin birbirine zıt bir şekilde sonlanmasının nedeninin farklı dönemlerde yazılmış olduğunu iddia edebiliriz. Orta Çağ’ın sonlarında ortaya çıkan Faust karakteri bilimin henüz değer kazanmadığı bir dönemde efsaneleşmiş ve Marlowe’un yaşadığı dönemde ise yeni yeni günümüzdeki anlamıyla gelişmeye başlamıştır. Ancak on dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde Rönesans’ı ve Aydınlanma Çağı’nı deneyimlemiş Avrupa’da bilimsel bakış açısı iyice kökleşmiş ve dolayısıyla bilim insanı kavramına bakış açısı da olumsuzdan olumluya doğru evrilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Christopher Marlowe, Dr. Faustus, Goethe, Faust, Bilim İnsanı

Abstract

Astrologer and alchemist Johann Georg Faust, who is thought to have lived between around 1466 and 1541, entered European mythology perhaps for two reasons: The shocking manner of his death and his fascinating character. The story of Faust appears many times in various branches of art. Beethoven, Wagner and Schubert composed music about the legend while writers such as Christopher Marlowe in Renaissance England and Goethe in nineteenth century Germany dramatised it. In Marlowe's *Dr. Faustus*, the protagonist is a theologian who deals in black magic. Acquiring knowledge of the universe is his greatest passion. He sells his soul to the devil in order to gain a superhuman mastery of knowledge. However, the deal will eventually lead him to hell itself, and when the hour of death approaches, he regrets it bitterly. Marlowe wrote this play as a tragedy. As a tragic hero, Dr Faustus is the source of his own tragic downfall through his lust for knowledge and power. In Goethe's *Faust*, the character is also a scholar who has studied many subjects such as the medical sciences, theology and philosophy. Like Dr Faustus, he desires to understand the secrets of the universe. However, when he realizes that his

¹ Arş. Gör Dr. Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Edirne, Türkiye, fisilcihan@trakya.edu.tr

knowledge as a scientist is limited and becomes pessimistic about its value, the devil, who is here named Mephistopheles, attempts to seduce him with worldly blessings. By refusing to sell his soul to the devil throughout the play and rejecting the world he lives in, and earns the right to go to heaven. In this paper, Christopher Marlowe's *Dr Faustus* and Goethe's *Faust* will be examined comparatively and the differences in how the scientist character in both works is portrayed and the possible reasons for these differences will be explored. In this study, one can claim that the reason why these works have contrasting endings is that they were written in different time periods. *Faust*, who emerged at the end of the Middle Ages, became a legend at a time when science had not yet gained acceptance, while in the period in which Marlowe lived, it had just started to gain its current meaning. However, in the nineteenth century, in Europe, which had already experienced the Renaissance and the Age of Enlightenment, the scientific point of view was deeply rooted and therefore, the concept of the scientist had evolved from negative to positive.

Keywords: Christopher Marlowe, *Dr. Faustus*, Goethe, *Faust*, scientist

Giriş

Faust Avrupa'da, özellikle Almanya civarında yüzyıllardır bilinen bir halk hikâyesi ve edebî motiftir. Ruhunu şeytana satmak veya şeytanla pazarlık olarak ifade edebileceğimiz *Faust* kelimesi günlük hayatta dahi kullanılmaktadır. Hikâye, tarihsel bir kişi olan Johann Georg Faust (yak. 1480-1540) adlı doktor, astrolog, sihirbaz ve simyacı bir bilgine dayanır. Dolandırıcılık ve hilekârlık ile suçlanan bu bilgin iddiaya göre bir simya denemesinde bedeni parçalanarak feci bir şekilde ölür ve halk arasında onun ruhunu şeytana sattığı için bu şekilde öldüğüne inanılır. *Faust* hikâyesi farklı sanat dallarında ve sanatçılarca işlenen bir konu olmuştur: Ludwig van Beethoven: *Es war einmal ein König* (1809), Richard Wagner: *Eine Faust- Ouvertüre* (1839/40, 1855), Robert Schumann: *Szenen aus Goethe's Faust*, (1844-1853) gibi tanınmış müzisyenler eserlerinde *Faust* hikâyesine odaklanır. Edebiyat alanında Christopher Marlowe (1564-1593) ve Johann Wolfgang von Goethe'nin (1749-1832) *Faust* ile ilgili tiyatro oyunları dikkat çeker. Bu çalışmada farklı yüzyıllarda yazılan *Dr. Faustus* ve *Faust* adlı eserler arasındaki benzerlik ve farklılıklar eserlerdeki bilim insanı algısı bağlamında karşılaştırılacaktır.

“Bilim doğada meydana gelen olayların nedenlerinin, birbirleriyle olan bağıntılarını bulan, onları genelleştiren, kuramsallaştıran ve bu kuramsal bilgi yardımıyla sonradan meydana gelecek olayların nasıl ve ne zaman meydana geleceğinin saptayan entelektüel bir uğraş” olarak tanımlanabilir (Topdemir ve Unat, 2021: 2). Bu entelektüel uğraşla ilgilenen bilim insanına olan bakışın her çağda aynı olmasını beklemek gerçekçi olmaz; çünkü bilim her dönem ve toplumda aynı yoğunlukta yapılmamıştır. Çok genel olarak, Batı geleneği çerçevesinde bilimin antik çağlarda ilgi gördüğünü karanlık dönem olarak geçen Orta Çağ'da gerilediğini ve Rönesans'ın ardından tekrar yükselişe geçtiğini ve bilimsel devrimlerle birlikte Batılı kültürlerde giderek artan bir önem kazandığını söyleyebiliriz. Cemal Yıldırım'a göre, Orta Çağ Avrupası'nda hekimlik alanında gelişmelerin devam etmesine rağmen felsefe ve bilim alanında büyük bir

duraklama yaşanmıştır; çünkü bu dönemde bir teori Aristoteles ve İncil'in doğrularına uymazsa direkt olarak yanlışlanmaktaydı (2021: 75-76). Bu bakış açısı gerçekleri olduğu gibi kabul etmenin önüne büyük bir set çekmiştir. Bunun yanı sıra, antik çağlarda özellikle eski Yunan'da yapılan bilimsel çalışmalara duyulan aşırı hürmet ve onlardan daha başarılı olunamayacağı inancı bilimsel çalışmalardaki duraklamaya sebep olmuştur (İbid.). Sonuç olarak, antik dönemlerdeki doğayı anlama isteği ve bilimsel merak yerini din ve Tanrı merkezli bir düşünce sistemine bırakmış ve bu dönemde dinin dogmalarını anlama ve onu savunma önem kazanmıştır (Topdemir ve Unat, 2021: 63-64).

Beşinci yüzyıl ve on beşinci yüzyıllar civarında yaklaşık bin yıl süren ve bilimsel anlamda karanlık Orta Çağ Avrupa'sında bilim ve büyü birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamıştır. Örneğin, bir bilim insanı olan Roger Bacon on üçüncü yüzyılda skolastik dönemde, diğer bir deyişle Avrupa'da okulların ve üniversitelerin kurulduğu dönemde yaşamış bir rahiptir ve Oxford Üniversitesinde eğitim görür. Teolojiden ziyade bilimle uğraşmıştır ve deney yapılmasının bilim için vazgeçilmez bir unsur olduğunu savunur; ancak bilim haricinde büyü ile de ilgilenmiştir. Papa onun bilimsel çalışmalarını görmeseydi belki de bir büyücü olarak hatırlanacaktı (Yıldırım, 2021: 105). Bu haliyle hem doktor ve teoloji alimi hem de büyücü olan Faust'u bize çağırıştırır.

“Doğayı kontrol edip kendi çıkarları adına manipüle etmek için olanüstü güçlerin kullanımı” olarak tanımlayabileceğimiz büyü çıkarıcı ve bencil bir alan olduğu için çağlar boyunca ondan korkulur ve yasaklanır (Eamon, 2016: 796). Büyücülük tek tanrılı dinlere göre şeytanidir. Orta Çağ Avrupası'nda kilise genelde büyüye karşı durmuştur. Eamon büyüünün on altıncı ve on yedinci yüzyıllardaki bilim devriminden oldukça etkilenişini ve on yedinci yüzyılda mekanik felsefenin yükselişinin büyüü gözden düşürdüğünü belirtir (2016: 804-805). Dolayısıyla kilise gibi iktidar güçlerinin büyüü hâlihazırda kötülemesinin yanında özellikle, akli ve rasyonalizmi ön plana çıkaran Aydınlanma Çağı'nda büyü bilim insanları arasında da eski itibarını kaybeder.

Dr. Faustus'un Trajik Öyküsü (The Tragicall History of Dr. Faustus)

Rönesans döneminde eserler veren Christopher Marlowe aynı zamanda Shakespeare'in çağdaşdır ve İngiliz edebiyat geleneğinin yeri en sarsılmaz ismi diyebileceğimiz Shakespeare'i sanatıyla oldukça etkilemiştir. Erken ve esrarengiz ölümü, edebî ve dilsel bakımdan Shakespeare ile benzeşmeleri kimi teorisyenleri Shakespeare'in aslında Marlowe olduğunu iddia etmelerinin nedenidir. Genç yaşına rağmen Marlowe ürettiği eserlerin sağlamlığıyla bu edebiyat geleneğinde önemli bir yer kazanmıştır. Tiyatro oyunu olarak yazdığı *Dr. Faustus* ise (yak. 1592-1593) Marlowe külliyyatının en görünür eserlerinden biridir.

Marlowe'un Faustus karakteri para, iktidar, bilgi gibi akla gelebilecek her türlü bir güç arayışı içerisinde ve de ihtirasları sebebiyle insanüstü bir varlık olmanın peşinde olan karakter bir nevi Tanrı'nın gücüne sahip olmak ister (Abrams, 1993: 768). Trajik bir karakter olarak düşüşü de burada başlamaktadır; çünkü çoğunlukla tragedya başkişisinin düşüşüne neden olan *hubris* yani tanrısal ego ve kibir kendisinde yoğun bir şekilde bulunmaktadır:

Teolojide öyle büyük bir hızla ilerledi ki

Onu hemen doktor olarak ödüllendirdiler. [...]

Kendini o kadar büyük görüp şişindi ki

Mum kanatlarıyla göğün en yükseklerine uçtu. [...]

O zaman orada Şeytan'ın okuluna düştü. [...]

Büyücülük denen o karanlık sanata aşırı istek duydu.

Büyüden başka bir şeyi sevemez oldu (Öğüt, 2020: 5).

Oyunun başında anlatıcı görevi gören koronun izleyiciye tanıttığı şekilde Dr. Faustus akademik olarak oldukça başarılıdır. Bu başarısı kendisini diğer insanlardan üstün görmesine ve egosunun büyümesine sebep olur. Yunan mitolojisinde güneşe yakın uçarak mumdan kanatları eriyen ve bunun sonucunda ölen İkarus'a gönderme yapılarak Dr. Faustus'un İkarus gibi insanüstü heveslere kapılıp yanlış bir yola girdiği vurgulanır. Metin, Orta Çağ'ın hemen akabinde gelen Rönesans döneminde yazılmış olduğu için Orta Çağ değerlerini yansıtır. Trajik kahraman Hristiyanlığa göre yedi ölümcül günahın en büyüğü olan kibir günahını işlemektedir. Diğer büyük günahıysa karanlık olarak görülen büyücülüğe duyduğu meraktır. Hristiyanlık büyücülüğü şeytan işi gördüğü için Dr. Faustus'un şeytanın okuluna düştüğü belirtilir. "Aşırı istek duymak" ve "başka bir şeyi sevemez olmak" da yine aşırı arzuları ve yedi ölümcül günahın biri olan aç gözlülüğü işaret ettiği için Dr. Faustus Orta Çağ Avrupa'sının ahlaki normlarına oldukça ters düşmekte ve trajik sonunu hazırlamaktadır.

Koronun hemen ardından birinci sahnede baş kahramanın çalışma odasında kendi kendine konuştuğuna şahit oluruz. Hayat amacını bulmaya çalışırken çeşitli olasılıkları değerlendirmektedir:

Sana madem teoloji doktorası verdiler, [...]

Ölene kadar yaşamımı Aristoteles'in öğretileriyle geçir. [...]

Bu bilim daha büyük harikalar yaratamıyor mu?

O zaman bırak okuma artık, sen zaten doruktasın.

Faustus'un akli için daha büyük konular gerek. [...]

Sen hekim ol Faustus, altınları biriktir.

Ve bazı mucizevi tedavilerin sonsuza dek unutulmaz adı ol! (Öğüt, 2020: 6).

Orta Çağ'da Aristoteles'in öğretilerinin mutlak hakimiyeti olduğu için Dr. Faustus'un bilim alanında onun adını anması şaşırtıcı değildir. Doktorasını aldığı ilahiyât haricinde mantık, analitik gibi alanlar üzerine yoğunlaşmayı düşünse de kibri nedeniyle artık bilim alanında en tepeye çıktığına kânaat getirir ve aldığı unvandan sonra kitap okuyup, araştırma yapmanın gereksiz olduğunu düşünür. Orta Çağ ve Rönesans döneminde bilim henüz farklı kollara ayrılıp günümüzdeki uzmanlaşmalar oluşmadığı için Faustus hayatını hekimlik yaparak geçirebileceğini düşünür; ancak buradaki motivasyonu hastaları iyileştirmek ve yapacağı tedavilerle topluma hizmet etmektense para ve şöhret kazanmaktır. Gerçekten de para anlamındaki altın sözcüğü metinde defalarca yinelenir. Yine aynı şekilde, ün kazanmak, adının unutulmaz olması gibi istekleri karakterin bir alim olarak ne kadar bencil olduğunu gösterir.

Dr. Faustus'un güç zehirlenmesi sadece akademik alanla sınırlı değildir; hayattan beklentileri insanüstü seviyededir. Kral olmak hatta dünyanın hakimi olmak gibi büyük bir iktidar arzusu taşır. Bu nedenle şeytanın hizmetkârı Mephistophilis'i çağırarak ruhunu şeytana satar ve olağanüstü bir dünyevi hayat için cehenneme gitmeyi kabul eder; çünkü kara büyü ile isteklerine kavuşmasının tek yolu budur. "Başarılı bir sihirbaz güçlü bir Tanrıdır" diyerek hayattaki asıl arzusunun Tanrı rolüne bürünmek olduğunu ifade eder (Öğüt, 2020: 9).

Görüldüğü üzere başkarakter hırslarıyla kendi sonunu hazırlar. Dr. Faustus'un bilim anlayışı merak üzerinden şekillenmez. Doğayı anlamak gibi istekleri yoktur. Bu durum Orta Çağ Avrupa'sındaki bilime dair bakış açısına uymaktadır; fakat Dr. Faustus'un bir bilgin olarak dini temelli bir bilim perspektifi de yoktur. Onun hırslarının merkezinde sadece kendi egosu vardır. İçinde yaşadığı topluma ya da genel olarak insanlığa hizmet etmek gibi ideali bulunmaz. Güdülenmesinin temelinde kendi çıkarları yer alır. Bu nedenle karakterin makyavelist bir dünya görüşü olduğu söylenebilir. Marlowe'un ortaya koyduğu Faust karakteri Alman halk hikâyesine uygun bir şekilde işlenmiştir ve oldukça kötücül bir bilim insanı portresi sunar.

Faust

Alman edebiyat geleneğinin en bilinen isimlerinden olan Johann Wolfgang von Goethe, dünya edebiyatı çalışmalarında da adından sıklıkla bahsedilen, ölümünden yüzyıllar geçmesine rağmen edebiyat alanında unutulmayan bir yazardır. Hiç kuşkusuz Goethe'nin başyapıtlarından biri de *Faust* adlı eseridir. İki kısımda ürettiği çalışmasından Faust I'ı 1808, Faust II ise 1832 yılında yayımlamıştır. *Dr. Faustus* gibi *Faust* da tiyatro metni olarak yazılmıştır; ancak sahnelemeden ziyade okumaya daha elverişlidir ve *Dr. Faustus*'a kıyasla oldukça ayrıntılı bir metindir. Her iki metin de aynı izlekten yola çıksa da karakterizasyon ve sonuç kısımlarının birbirinden oldukça farklı olduğu söylenebilir.

Öncelikle, Dr. Faustus'un aksine Faust şeytanları kendi çağırır. Faust daha sahneye çıkmadan evvel Tanrı ve şeytan Mefistofeles arasında geçen diyalogda Mefistofeles, Faust'u yoldan çıkarmak için izin Tanrı'dan alır ve oyun boyunca Faust'u ruhunu şeytana satmaya zorlar. Başka bir ifadeyle, Goethe'nin Faust'u, İngiliz versiyonuna göre okuyucunun onunla empati kurmasını kolaylaştıran bir karakterdir. Oyunun daha başında Mefistofeles'in Tanrı'ya: "O size özel bir tarzda hizmet ediyor. Delinin yemesi içmesi fazlaca değil" diye belirttiği için Faust'un iyi bir kul olduğunu ve davranışlarının temelinde Dr. Faustus gibi egoizm olmadığını anlarız (Öner, 2020: 13). Ayrıca yine Hristiyanlık öğretilerine uygun olarak ölçülü yaşadığı ve dünya nimetlerine kendini kaptırmadığı çıkarımını yapabiliriz. Deli olarak tanımlanması sıradan insanlardan farklılığına bir işaret olarak yorumlanabilir; çünkü bir bilim insanı olarak Faust gündelik hayatla ilgilenmez ve daha ulvi bir yaşam amacı arayışı içerisindedir. Onu dünyevi hayatın güzellikleriyle kandırmaya çalışan şeytana: "Bir insanın yüksek hedeflere doğru çarpınan ruhunu senin gibilerin anladığına rastlanmış mıdır?" diyerek onu küçümser (Öner, 2020: 45). Bu haliyle ruhunu şeytana satıp dünya hayatında mutlak güç kazanmak isteyen Dr. Faustus'tan farkını ortaya koyar:

Faust: Ah... İşte, felsefenin, hukukun, tıbbın ve maalesef ilahiyatın da, eğitimini ateşli bir çabayla aldım. Ama, ben biçare deli, işte yine aynıyım. Ve eskisinden daha akıllı değilim.

Aslında bana üstad, dahası doktor diyorlar ve on yıldan beridir ki çömezlerimi, burunlarından çekip, yalan yanlış bir aşağı bir yukarı dolaştırıp durmaktayım. Ve görüyorum ki hiçbir şey bilemiyoruz. İşte bu yüzden kalbim parçalanacak gibi! (Öner, 2020: 15).

Faust oyundaki ilk sahnesinde, Dr. Faustus gibi çalışma odasında oturarak yaşamında geldiği noktayı ve hayat amacını düşünmektedir; ancak her ne kadar kendine güveni tam olsa da güç zehirlenmesi yaşamaz. Her türlü eğitimi almış olmasına karşın bir alim olarak insanlığın ve

dolayısıyla kendisinin evrenin işleyişine dair bilgisinin ne kadar sınırlığı olduğunu farkındadır. Doktorluk unvanını ve gördüğü itibarı bu nedenle hak etmediğini düşünür. Halbuki halkın arasına karıştığında herkesten büyük saygı görmektedir. En yakın arkadaşı Wagner halk için Faust karşısında “[n]eredeyse, evliya huzurundaymışçasına diz çökecekler” diye belirttiğinde kibirlenmek yerine suçluluk hisseder (Öner, 2020: 31). Başkarakter veba salgını sırasında simyacı babasının hazırladığı ilaçlar ile binlerce insanın ölümüne sebep olduğunu ve bu ilgiyi hak etmediğini düşünür. Anlaşıldığı üzere hekimliği bir kazanç kapısı ve itibar edinme aracı olarak görmez. Hastaları iyileştirmek gibi kaygıları vardır ve bunu başaramadığında vicdan azabı çeken bir bilim insanıdır.

Faust’un büyücülükle ilgili fikirleri de Dr. Faustus’tan farklıdır. Evrenin sırlarını kavrayabilmek için okült kitaplara ilgi duymasına rağmen Faust büyücülükten öğrendiğini belirtir. Büyücülüğü “süprüntü kaynatmacılığı” olarak niteler ve Mefistofilis’i eleştirel aklı ile zorlar (Öner, 2020: 62). Dr. Faustus bütün gücünü büyüden alırken Faust’un büyüü hor görmesi ilginçtir. Yazıldığı dönemde büyüün genel anlamda gözden düşmesinin metne yansması karakterler arasındaki bu ayrımın nedeni olabilir. Yine de Mefistophilis’in onu kandırmasıyla hayat boyu pek çok yanlış yapar. Buna rağmen cennet ile ödüllendirilir; çünkü ruhunu doğrudan şeytana satmamıştır ve hayatı boyunca aradığı mutluluğu şeytani işlerde değil insanlığa hizmette ve doğruluk arayışında bulur:

Faust: Ben milyonlarca insan refah içinde olmasa bile, herhalde işlek ve özgür olarak yaşayacak alanlar açıyorum. Bu ova işlek ve bitektir. İnsanlar ve hayvan sürüleri, bu yeni kazanılmış topraklar üstünde rahata kavuşacaklar, [...] Burası cennet gibi bir yer olacak. [...] Evet, ben kendimi bütünüyle buna adadım. [...] Bu büyük bahtiyarlığı içimde duyuyor ve en yüce anın zevkine varıyorum (Öner, 2020: 290-291).

Faust insanlık için çalışarak, insanlara özgür ve refah içinde oldukları bir yer oluşturduğunu düşünerek yaşam amacını bulur. Sonunda karamsarlığının ve vicdan azabının yerini iyiliğe adanmışlık alır. Dr. Faustus sadece ben derken o, insanlık bağlamında biz diyebilmiş bir karakterdir ve muhtemelen bu nedenle tüm günahlarına rağmen ruhu cennete alınır.

Sonuç

Bu çalışmada Christopher Marlowe’un *Dr. Faustus*’u ile J. Wolfgang von Goethe’nin *Faust* adlı oyunları bilim insanı algısı bağlamında karşılaştırmak amaçlandı. Her ne kadar aynı

izlekten yola çıksa ve yapısal benzerlikler gösterse de ele alınan iki eser birbirinden belirgin şekilde farklılıklar gösterir. Bunlardan ilki oyunların zıt şekilde sonlanmasıdır; Dr. Faustus cehenneme gönderilerek cezalandırılırken Faust, Mefisto isimli şeytana ruhunu satmadığı için cennete gider. Bu farklı sonlar diğer bir farklılık olan karakter özellikleri ile de doğrudan ilintilidir. Marlowe'un Faustus'u oldukça hırslı, ihtiraslı ve bencil bir şekilde çizilmiştir. Bir bilim insanı olarak onurlu bir duruşu yoktur ve bilime hizmet etmek istemez. Bilim anlayışı merak üzerinden şekillenmez. Akademik başarısı kendini olduğundan büyük görmesine sebep olur. İhtiraslarıysa sadece akademi ile sınırlı değildir. Para ve iktidar gibi her türlü güce sahip olayı arzular. Goethe'nin Faust'uysa daha alçakgönüllüdür ve dünyevi güç ilgisini çekmez. Dr. Faustus'un ben merkezci ve çıkarıcı bakış açısının tersine biz diyebilen, görev bilinci olan, merak eden, öğrenme tutkusu olan ve insanlığa hizmet etmek isteyen bir karakterdir. Dr. Faustus, Mefistophilis'i kendi çağırır ve onu hizmetkârı yapar. Ruhunu satma konusunda etkin bir roldedir. Halbuki, *Faust*'ta Mefistofeles, Faust'u baştan çıkarmak için Tanrı'dan izin alır ve Faust ona direnir. Başka bir deyişle, ruhunu satmak onun kendi fikri değildir. Bir bilim insanının ruhunu şeytana satma temasının hâlâ Orta Çağ'ın etkilerinin sürdüğü on beşinci yüzyıl civarında ortaya çıkması çok da şaşırtıcı değildir; çünkü bu dönemde bilim ve büyü iç içe geçmiştir. Büyü kilise tarafından zaten yasaklıdır. Bilimse sınırları çok dar bir çerçevede yapılmakta ve bu nedenle bilim insanı imgesi de riskli bir zeminde durmaktadır. Faust'un yazıldığı on dokuzuncu yüzyılın başına gelindiğinde bilim devrimleri yaşanmış ve Aydınlanma Çağı olarak adlandırılan akıl çağında rasyonalizm ön plana geçmiştir. Orta Çağ boyunca gündemde olan Hristiyanlık felsefesi ve irrasyonalizm bilimin gelişimini büyük ölçüde engelleyen bir düşünce sistemiyken irrasyonalizmin yerini rasyonalizme bırakması, olguların gözlemeye ve deney yapmaya izin veren bir ortamın oluşmasının bilim insanlarının itibarını arttırmış olduğunu düşünüyoruz. Bu çağlardan geçerek yazılmış olan Faust'un yarattığı bilim adamı algısıysa oldukça olumludur. Mefisto kendini defalarca baştan çıkarıp yanlış işler yapmasına sebep olsa da tereddütleri ve çektiği vicdan azapları ile çok daha gerçek ve derinlikli bir karakter olarak karşımıza çıkar. Bu bakımdan da tip olarak nitelendirebileceğimiz tek boyutlu Dr. Faustus'tan oldukça farklıdır.

Kaynakça

Abrams, M. H. (1993). *The Norton Anthology English Literature*, Cilt: I, 6. Basım, New York ve Londra: W.W. Norton & Company.

Eamon, W. (2000). “Büyü ve Okült”, G. B. Ferngren içinde, *Batı Geleneğinde Bilim ve Din Tarihi*. Ankara: Say Yayınları.

Goethe J. W. (2020). *Faust*. (C. Öner, Çev.) İstanbul: Oda Yayınları.

Marlowe, C. (2020). *Dr. Faustus*. (T. Y. Öğüt, Çev.) İstanbul: Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları.

Topdemir, H. G, Unat, Y. (2021). *Bilim Tarihi*. Ankara: Pagem Akademi.

Yıldırım, C. (2012). *Bilim Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ببليوغرافيا الأعمال المترجمة من التركية إلى العربية بدعم من مشروع تيدا التابع لوزارة الثقافة والسياحة ومن وزارة الشباب والرياضة

THE BIBLIOGRAPHY OF LITERARY WORKS TRANSLATED FROM TURKISH TO ARABIC WITH THE SUPPORT OF THE TEDA PROJECT BY THE MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM AND THE MINISTRY OF YOUTH AND SPORTS

Mustafa İsmail DÖNMEZ³

mismaildonmez@selcuk.edu.tr, 0000-0002-0315-

7615

الملخص

"تيدا" هو الاسم المختصر لمشروع دعم وزارة الثقافة والسياحة لنشر الثقافة التركية والفنون والأعمال الأدبية التركية إلى الخارج والتي تنفذها وزارة الثقافة والسياحة في الجمهورية التركية، وهو يوفر حوافز للناشرين في الخارج لترويج الأعمال الأدبية التركية عن الثقافة والفنون والأدب المنشورة باللغة التركية أو بلغة أخرى في الخارج من خلال الترجمة والنشر. المشروع الذي بدأ في عام 2005 مازال مستمراً في عام 2022، وتمت ترجمة 283 عملاً من التركية إلى العربية ضمن نطاق مشروع تيدا. وتم استنتاج أن أكثر الأعمال المترجمة كانت على النحو التالي مرتبةً من الأكثر إلى الأقل: الرواية، وأدب الطفل، والتاريخ، والدراسة، والسيرة الذاتية، والقصة القصيرة، والمذكرات، والتغذية الصحية، والمقالات الأدبية، والمسرحيات، والشعر. وكان من بعض المؤلفين الأكثر ترجمة هم: شبنم غولر كاراجان، أحمد أوميت، إيلبر أورتايلي، أورهان كمال، ميليك غونيو، يوسف عسل. وفيما يلي البلدان التي يوجد بها ناشرون يقومون بنشر الكتب بدعم من هذا المشروع مرتبة حسب عدد المنشورات من الأكثر إلى الأقل: لبنان، مصر، الإمارات العربية المتحدة، سوريا، الأردن، المغرب، الكويت، المملكة العربية السعودية، العراق، قطر. وقد تبين أن الكثير من الدول العربية لم تستفد من هذا الدعم على الإطلاق. كما تم في عام 2022 عملاً تركياً إلى اللغة العربية بدعم من وزارة الشباب والرياضة في الجمهورية التركية. وتم نشر هذه الأعمال من قبل دار نشر في تركيا. وتم الاستنتاج أيضاً أن أكثر الأعمال المترجمة من الأكثر إلى الأقل هي على النحو التالي: رواية، قصة قصيرة، مقالات أدبية، مسرحيات، سيرة ذاتية، تنمية بشرية، شعر. وفي الغالب تم اختيار الأعمال المترجمة من الكلاسيكيات التركية. ومن هؤلاء أحمد ميثاق أفندي وسليمان نظيف وأحمد هاشم. ومن بين الكتاب المعاصرين، يمكن ذكر كمال راسم أوزدين أوران وأوميت ميريتش. وتهدف هذه الدراسة إلى زيادة التعرف على أنشطة الترجمة من التركية إلى العربية في العالم العربي. وسيكون من الممكن للباحثين المحليين والدوليين الذين يرغبون في إجراء دراسات أكاديمية حول هذه الأعمال الوصول بسهولة إلى المعلومات المتعلقة بهذه الأعمال المترجمة. حيث يتم تقديم معلومات مثل الاسم الأصلي للكتاب ونوعه والكاتب والمترجم والناشر والبلد المنشور فيها، ويتم مشاركة صفحة الغلاف الخاصة بالنسخة المترجمة جنباً إلى جنب مع هذه المعلومات.

الكلمات المفتاحية: دراسات الترجمة، مشروع تيدا، وزارة الشباب والرياضة، اللغة العربية.

³ Assoc. Prof. Dr. Selçuk University, Division of Translation and Interpreting, Arabic, mismaildonmez@selcuk.edu.tr, 0000-0002-0315-7615

Abstract

“TEDA” is the short name of the “Ministry of Culture and Tourism Support Project for the Foreign Expansion of Turkish Culture, Art and Literary Works” carried out by the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Turkey. It provides incentives to publishers abroad to ensure that literary works on Turkish culture, art and literature published in Turkish or another language are promoted abroad through translation and publication. The project, which was started in 2005, continues in 2022. As of 2022, 283 works were translated from Turkish to Arabic within the scope of the TEDA Project. The accumulation of the type of these works has been detected as follows: Novel, children's literature, history/research, biography, short story, memoir, healthy nutrition, essay, theatre and poetry. Some of the most translated authors are: Şebnem Güler Karacan, Ahmet Ümit, İlber Ortaylı, Orhan Kemal, Melike Günyüz, Yusuf Asal. The countries in which there are publishers that publish books with the support of this project are as follows, in order of the number of publications: Lebanon, Egypt, United Arab Emirates, Syria, Jordan, Morocco, Kuwait, Saudi Arabia, Iraq, Qatar. It has been determined that many Arab countries have not benefited from this support at all. As of 2022, 17 Turkish works have been translated into Arabic with the support of the Ministry of Youth and Sports of the Republic of Turkey. These works were published by a publishing house in Turkey. The accumulation of the type of these works has been detected as follows: novel, short story, essay, theatre, biography, self-help, poetry. The translated works are mostly selected from Turkish classics. The translated works are mostly selected from Turkish classics. Ahmet Mithat Efendi, Süleyman Nazif, Ahmet Haşim are some of them. Among contemporary writers, Rasim Özdenören and Ümit Meriç could be given as example. This study aims to increase the recognition of translation activities from Turkish to Arabic in the Arab world. It will be possible for national and international scholars who want to conduct academic studies on these works to easily access the information pertaining to the literary works. Information such as the original name, writer, translator, publisher and country of the translated works are given, and the cover page of the translated version is shared alongside this information.

Keywords: Translation Studies, Teda Project, Ministry of Youth and Sports, Arabic

لقد جاء نشاط الترجمة الأدبية من التركية إلى العربية في فترة متأخرة بحسب ما ينقل صوتشين عن إحسان أوغلو أن أول عمل نثري كلاسيكي تركي تمت ترجمته إلى العربية كان قصة أبي علي بن سينا وشقيقه أبي الحارث وما حصل لهما "من نوادر العجائب والشوارد الغرائب" حيث ترجم على يد مراد مختار أفندي، وطبع في مصر عام 1880 ميلادي، إن معظم الترجمات الأدبية من التركية إلى العربية كانت في مرحلة التنظيمات ومن بين هذه الأعمال مسرحية "طارق أو فتح الأندلس" لعبد الحق حميد من قبل المترجم فتحى عزمي، وكتاب "مقبر" له أيضاً والمترجم من قبل إبراهيم صبري، ومسرحية "ابن موسى أو ذات الجمال" لنفس المؤلف والمترجمة من قبل إبراهيم صبري، وكتاب "الوطن أو سيلبستر" لنامق كمال والمترجم من قبل حسين سكوتي (صوتشين، 2016).

هذه الدراسة تستهدف دراسة الأعمال التركية المترجمة من قبل مشروع تيدا التابع لوزارة الثقافة والسياحة، وبدعم وزارة الشباب والرياضة، فبحسب معرفتنا لم تتم دراسة الأعمال المترجمة من التركية إلى العربية بدعم وزارة الشباب والرياضة في الأوراق البحثية والمقالات سابقاً، وبالتالي ففي هذه الورقة البحثية سنتم دراستها لأول مرة، أما بالنسبة لمشروع تيدا هناك مقال مدروس في الشهر الأول من عام 2022 م لـ أوزجان وداغيشة، لكنه يحتوي فقط على معلومات إحصائية عن الأعمال المترجمة من خلال مشروع تيدا، ولم يتم ذكر أسماء الأعمال المترجمة بشكل كامل، إضافة إلى ذلك فقد في دراستنا هذه تم استكمال كافة المعلومات الناقصة والتي لم يتم ذكرها في المقال المذكور، وتم إدراج المستجدات الأخيرة في مشروع تيدا من خلال المقابلة مع وزارة الثقافة والسياحة. كما ذكر أيضاً الدكتور صوتشين الأعمال المترجمة من قبل مشروع تيدا في ورقته البحثية، لكن لم يذكر أسماء الأعمال (صوتشين، 2016) وتهدف هذه الدراسة إلى زيادة التعرف على أنشطة الترجمة من التركية إلى العربية في العالم العربي. وسيكون من الممكن للباحثين المحليين والدوليين الذين يرغبون في إجراء دراسات أكاديمية حول هذه الأعمال الوصول بسهولة إلى المعلومات المتعلقة بهذه الأعمال المترجمة. حيث يتم تقديم معلومات مثل الاسم الأصلي للكتاب ونوعه والكتاب والمترجم والناشر والبلد المنشور فيها، ويتم مشاركة صفحة الغلاف الخاصة بالنسخة المترجمة جنباً إلى جنب مع هذه المعلومات.

الاستنتاجات

تيدا "هو الاسم المختصر لمشروع دعم وزارة الثقافة والسياحة لنشر الثقافة التركية والفنون والأعمال الأدبية التركية إلى الخارج والتي تنفذها وزارة الثقافة والسياحة في الجمهورية التركية، وهو يوفر حوافز للناشرين في الخارج لترويج الأعمال الأدبية التركية عن الثقافة والفنون والأدب المنشورة باللغة التركية أو بلغة أخرى في الخارج من خلال الترجمة والنشر. المشروع الذي بدأ في عام 2005 مازال مستمراً في عام 2022، وتمت ترجمة 283 عملاً من التركية إلى العربية ضمن نطاق مشروع تيدا

أعداد أنواع الأعمال المترجمة:

النوع	العدد
رواية	142
أدب الطفل	97
تاريخ / دراسة	16
سيرة ذاتية	15
قصة قصيرة	5
أدب الرحلات	2
الشعر	2
المذكرات	1
التغذية الصحية	1
المقالات الأدبية	1
المسرحيات	1

أعداد الأعمال المترجمة حسب الدول التي تم نشر الترجمة فيها:

الدولة	العدد
لبنان	101
مصر	87
الإمارات العربية المتحدة	48
الجمهورية العربية السورية	29
الأردن	6
المغرب	3
الكويت	3
المملكة العربية السعودية	2
العراق	2
قطر	1

أسماء الكُتَّاب الذين ترجمت أعمالهم إلى العربية من الأكثر إلى الأقل:

الكاتب	العدد
شبنم غولار كاراجان	10
أحمد أوميت	8
إلبار أورتايلى	7
إسكندر بلا	7
أورهان كمال	6
مليكة غونيز	6
يوسف أصل	6
ياوز باهادر أوغلو	5
أحمد أفا	5
هاكان غونداي	5
تونا كيرمتجي	4
إرهان أفيونجي	4
أحمد حمدي تامينار	4
مصطفى كوتلو	3
أيفار تونش	3
ناظم حكمت	3
أورهان باموك	2
ماريو ليفي	2

توزيع الأعمال المترجمة حسب دور النشر:

43	لبنان	Arab Scientific Publishers
24	الإمارات العربية المتحدة	Dar Rabie Publishing
21	الإمارات العربية المتحدة	Thaqafa Publishing
17	مصر	Safeer Publishing Company
16	مصر	Etrac for Printing&Publishing
12	لبنان	Dar Kreidieh for Printing&Publishing
18	مصر	al-Arabi Publishing
9	الجمهورية العربية السورية	Cadmus Press
8	الجمهورية العربية السورية	Dar Hiwar Publishing
10	لبنان	Dar al-Mareef Bookshop
15	مصر	Egyptian Office for Publishing
8	لبنان	Dijital Future

6	مصر	Sefsafa Publishing House
3	مصر	Sphinx Agency
6	الجمهورية العربية السورية	Dar al-Rowad Publishers
3	لبنان	Jarrous Press
3	الأردن	Ward for Publishing
2	الجمهورية العربية السورية	al-Takween House Publisher

أسماء المترجمين الأكثر ترجمة من الأكثر للأقل:

المترجم	العدد
عبد القادر عبد اللي	35
مُهتَاب محمد	31
مصطفى حمزة عفا	19
صبري همام	15
محمد سامر عباس زهران	10
محمد حميد الله أغر أكتشا	10
محمد عثمان خليفة	9
مصعب حمود	9
بكر صدقي	8
مها غطاس	7

الاسم	Inanna (إنانا)
الكاتب	Murat Tuncel (مراد تونجل)
المترجم	(عبد القادر عبد اللي)
الدار	Al-Takween Hause Publisher - سوريا
النوع	رواية

1.

الاسم	El Kızı (الكنتة)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(عبد القادر عبد اللي)
الدار	Al-Mada Hause Publisher - سوريا
النوع	رواية

2.

الاسم	Cemile (جميلة)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(عبد القادر عبد اللي)
الدار	Afaq House Publisher - مصر
النوع	رواية

3.

الاسم	Müfettişler Müfettişi (مفتش المفتشين)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(عبد القادر عبد اللي)
الدار	Al-Mada Hause Publisher - سوريا
النوع	رواية

4.

الاسم	Baba Evi (بيت أبي)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(محمد أحمد عيتاني)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	رواية

5.

الاسم	Avare Yillar (سنوات البطالة)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(محمد أحمد عيتاني)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	سيرة ذاتية

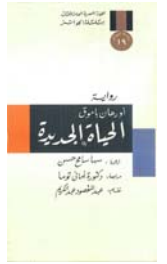
6

الاسم	Murtaza (الأبله)
الكاتب	Orhan Kemal (أورهان كمال)
المترجم	(محرم شيخ إبراهيم)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

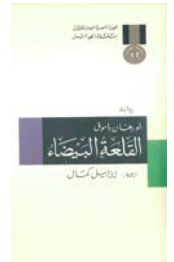
7.

الاسم	Yeni Hayat (الحياة الجديدة)
الكاتب	Orhan Pamuk (أورهان باموق)
المترجم	(سهام سامح حسن)
الدار	General Egyptian Book Organization - مصر
النوع	رواية

8.

الاسم	Beyaz Kale (القلعة البيضاء)
الكاتب	Orhan Pamuk (أورهان باموق)
المترجم	(إيزابيل كمال)
الدار	General Egyptian Book Organization - مصر
النوع	رواية

9.

الاسم	Beş Sevim Apartmanı (بناء خمسة سيفيم)
الكاتب	Mine Söğüt (مينه سويوت)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	رواية

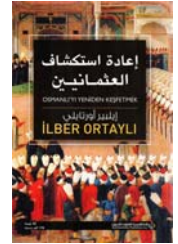
10.

الاسم	İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı (الخلافة العثمانية)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبر أورتايلى)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	تاريخ / دراسة

11.

الاسم	Osmanlıyı Yeniden Keşfetmek (إعادة استكشاف العثمانيين)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(بسام شيخة)
الدار	Arab Scientific Publishers, INC. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

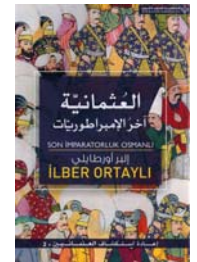
12.

الاسم	Üç Kitada Osmanlılar (Osmanlıyı Yeniden Keşfetmek 3) (العثمانيون في ثلاث قارات)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

13.

الاسم	Son İmparatorluk Osmanlı (العثمانية آخر الإمبراطوريات)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

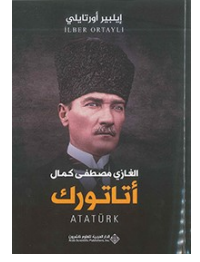
14.

الاسم	Tarihimiz ve Biz (نحن وتاريخنا)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

16.

الاسم	أتاتورك (Atatürk)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(مجد الدين صالح)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	سيرة ذاتية

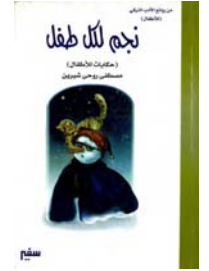
17.

الاسم	العصر الذهبي للأتراك (Türklerin Altın Çağı)
الكاتب	İlber Ortaylı (إيلبير أورتايلى)
المترجم	(مُهتَاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

18.

الاسم	نجم لكل طفل (Her Çocuğun Bir Yıldızı Var)
الكاتب	Mustafa Ruhi Şirin (مصطفى روهي شيرين)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	رواية

19.

الاسم	الرجل الذي يضحك على العالم (Dünyaya Gülen Adam)
الكاتب	Mustafa Ruhi Şirin (مصطفى روهي شيرين)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	شعر

20.

الاسم	ذو العرف الوردية (Gülibik)
الكاتب	Çetin Öner (تشتين أونر)
المترجم	(صبري حمّام، أحمد عبد الحليم)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	رواية

21.

الاسم	Dondurmalı Matematik (رياضيات بالجيلاتي)
الكاتب	Mevlana İdris Zengin (مولانا إدريس زengin)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

22.

الاسم	Para Dağitan Adam (الرجل الذي يوزع النقود)
الكاتب	Mevlana İdris Zengin (مولانا إدريس زengin)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

23.

الاسم	Çınçınlı Masal Sokağı (شارع الأساطير المدويّة)
الكاتب	Mevlana İdris Zengin (مولانا إدريس زengin)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

24.

الاسم	Mavi Elma (التفاحة الزرقاء)
الكاتب	Mavisel Yener (ماويسل ينر)
المترجم	(صبري حمّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	رواية

25.

الاسم	Asitane Efsaneleri (أساطير الأستانة)
الكاتب	Işık Sükan (إشك سوقان)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

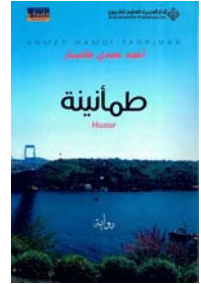
26.

الاسم	Saatleri Ayarlama Enstitüsü (مؤسسة ضبط الساعة)
الكاتب	Ahmet Hamdi Tanpınar (أحمد حمدي طانبنار)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc. - لبنان
النوع	رواية

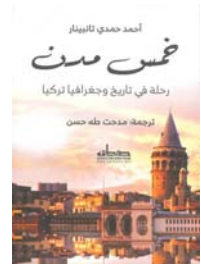
27.

الاسم	Huzur (طمأنينة)
الكاتب	Ahmet Hamdi Tanpınar (أحمد حمدي طانبنار)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc. - لبنان
النوع	رواية

28.

الاسم	Beş Şehir (خمس مدن)
الكاتب	Ahmet Hamdi Tanpınar (أحمد حمدي طانبنار)
المترجم	(مدحت طه حسن)
الدار	Sefsafa Publishing House - مصر
النوع	سيرة ذاتية

29.

الاسم	Sahnenin Dışındakiler (لغز الصندوق)
الكاتب	Ahmet Hamdi Tanpınar (أحمد حمدي طانبنار)
المترجم	(هاجر محمود صالح)
الدار	Sefsafa Publishing House - مصر
النوع	رواية

30.

الاسم	Evvel Zaman İçinde Antakya Masalları (حكايات شعبية من أنطاكية)
الكاتب	Nebihe Karasu, Mehmet Karasu (نبيهة قارسو، محمد قارسو)
المترجم	(سهى قياق)
الدار	Dar'ul-Haris - سوريا
النوع	أدب الطفل

31.

الاسم	Latife Hanım (لطيفة خانم أفندي)
الكاتب	İpek Çalışlar (إيبك تشالشلر)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	سيرة ذاتية

32.

الاسم	Kayıp Gül (الوردة الضائعة)
الكاتب	Serdar Özkan (سردار أوزكان)
المترجم	(أنطوين باسيل)
الدار	All Prints Distributors&Publishers S.A.L. - لبنان
النوع	رواية

33.

الاسم	Hayatın Işıkları Yanınca (حين تستحيل الحياة نوراً)
الكاتب	Serdar Özkan (سردار أوزكان)
المترجم	(رفيف صباح)
الدار	All Prints Distributors&Publishers s.a.l. - لبنان
النوع	رواية

34.

الاسم	Çankaya'nın Duvaksız Gelini Fikriye (عروس بلا طرحة للقصر الجمهوري)
الكاتب	Halil İbrahim Özcan (خليل إبراهيم أوزجان)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Al-Takween Hause Publisher - سوريا
النوع	رواية

35.

الاسم	Bizim Sokağın Çocukları (أطفال شارعنا)
الكاتب	Necati Zekeriya (نجاتي زكريا)
المترجم	(صبري همّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

36.

الاسم	Katıraslan (الأسد البغل)
الكاتب	Cahit Zarifoğlu (جاهد ظريف أوغلو)
المترجم	(صبري همّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الأطفال

37.

الاسم	Vanilya Kokulu Mektuplar (خطابات برائحة الفانيليا)
الكاتب	Sevim Ak (سويم أوك)
المترجم	(صبري همّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الأطفال

38.

الاسم	Apartman Boşluğu (كوة الحائط)
الكاتب	Hakan Bıçakçı (خاقان بيجاقجي)
المترجم	(د.سمير عباس زهران)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

39.

الاسم	Ayşe'nin Günleri (أيام عائشة)
الكاتب	Gülsüm Cengiz (كُلْتُم جنكيز)
المترجم	(سهيا قياق)
الدار	Dar'ul-Haris - سوريا
النوع	رواية

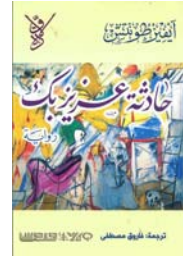
40.

الاسم	Sultana Dokunmak (لمس السلطان)
الكاتب	Hakan Yel (خاقان يل)
المترجم	(د.سمير عباس زهران)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

41.

الاسم	Aziz Bey Hadisesi (حادثة عزيز بك)
الكاتب	Ayfer Tunç (أيفير طونتش)
المترجم	(فاروق مصطفى)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	قصة قصيرة

42.

الاسم	Taş, Kağıt, Makas (الحجر والورقة والمقص)
الكاتب	Ayfer Tunç (أيفير طونتش)
المترجم	(سيد محمد عبد الرحمن حسن)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	قصة قصيرة

43.

الاسم	Yeşil Peri Gecesi (أبسنت ليلة الجنية الخضراء)
الكاتب	Ayfer Tunç (أيفير طونتش)
المترجم	(رهام طه)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

44.

الاسم	Cemre (جمرة)
الكاتب	Müge İplikçi (موجة إيبلكجي)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	رواية

45.

الاسم	Cariye (الجارية)
الكاتب	Gül İrepoğlu (غُل إرب أوغلو)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	رواية

46.

الاسم	Fiyonklu İstanbul Dürbünü (منظار أستنبول)
الكاتب	Gül İrepoğlu (غُل إرب أوغلو)
المترجم	(د. سمير عباس زهران)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	مذكرات

47.

الاسم	Gölgemi Bıraktım Lale Bahçelerinde (وسط حدائق الخزامى)
الكاتب	Gül İrepoğlu (غول إيربولو)
المترجم	(حسان أديب البستاني)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

48.

الاسم	Yok Bana Sensiz Hayat (لا حياة لي من دونك)
الكاتب	Aslı Tohumcu (أصلي توهومجو)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	رواية

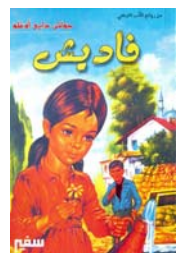
49.

الاسم	Annem Belkıs (أمي بلقيس)
الكاتب	Gündüz Vassaf (جوندوز وصاف)
المترجم	(د. سمير عباس زهران)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

50.

الاسم	Fadiş (فاديش)
الكاتب	Gülten Dayıoğlu (جولتن دايي أوغلو)
المترجم	(صبري همام، سُهير أحمد)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

51.

الاسم	Yazsonu (نهاية الصيف)
الكاتب	Adalet Ağaoğlu (عدالات أغا أوغلو)
المترجم	(صفية عرفات)
الدار	Sphinx Agency - مصر
النوع	رواية

52.

الاسم	Şair Öldü (فوصى)
الكاتب	Sibel K. Türker (سبيل تُركر)
المترجم	(فاروق مصطفى)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

53.

الاسم	Bir Anlık Gecikme (لحظة تأخر)
الكاتب	Reha Çamuroğlu (رها جامور أوغلو)
المترجم	(محرم شيخ إبراهيم)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

54.

الاسم	Küçük Mor Balık (السمكة البنفسجية)
الكاتب	Ayla Çınaroğlu (أيلا تشينار أوغلو)
المترجم	صبري همام
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

55.

الاسم	Sanatçının Sihirli Odası (غرفة الفنان السحرية)
الكاتب	Aytül Akal (أيتول أكال)
المترجم	صبري همام
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

56.

الاسم	Ormanda Ölüm Yokmuş (لا موت في الغابة)
الكاتب	Latife Tekin (لطيفة تكين)
المترجم	(عبد القادر عبد الله)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc. لبنان
النوع	رواية

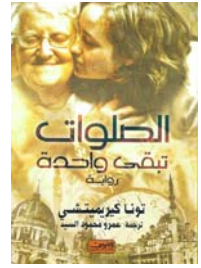
57.

الاسم	Minta (مينتا)
الكاتب	Solmaz Kâmuran (سولماز كاموران)
المترجم	(أسماي عبد الله خليفة)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

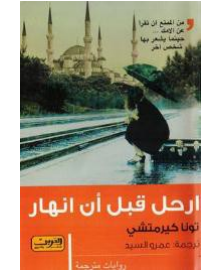
58.

الاسم	Dualar Kalıcıdır (الصلوات تبقى واحدة)
الكاتب	Tuna Kiremitçi (تونا كيريميتشي)
المترجم	(عمرو محمود السيد)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

59.

الاسم	Git Kendini Çok Sevdirmeden (ارحل قبل أن أنهار)
الكاتب	Tuna Kiremitçi (تونا كيريميتشي)
المترجم	(عمرو السيد)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

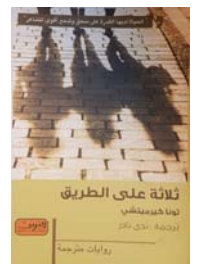
60.

الاسم	Bu İşte Bir Yalnızlık Var (امرأة صديقي)
الكاتب	Tuna Kiremitçi (تونا كيريميتشي)
المترجم	(خالد مكاوي)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

61.

الاسم	Yolda Üç Kişi (ثلاثة على الطريق)
الكاتب	Tuna Kiremitçi (تونا كيريميتشي)
المترجم	(ندى نادر)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

62.

الاسم	Cam ve Elmas (الزجاج والألماس)
الكاتب	Sadik Yalsızuçanlar (صادق يالسزاو جانلر)
المترجم	(منى مصطفى محمود)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

63.

الاسم	Hayatın Anlamı ya da Akhisarlı Hasan Tütün'ün Maceraları (معنى الحياة)
الكاتب	Mehmet Açar (محمد أجار)
المترجم	(محرم شيخ إبراهيم)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

64.

الاسم	Bir Şehre Gidememek (عاجز عن الذهاب لأي مدينة)
الكاتب	Mario Levi (ماريو ليفي)
المترجم	(عادل محمد عبد الرحمن)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

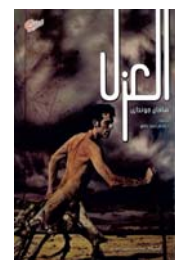
65.

الاسم	İstanbul Bir Masaldı (إسطنبول كانت حكاية)
الكاتب	Mario Levi (ماريو ليفي)
المترجم	(كريم منصور)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	سيرة ذاتية

66.

الاسم	Azil (العزل)
الكاتب	Hakan Günday (هاقان جونداي)
المترجم	(راحم سيد رافع)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

67.

الاسم	Malafa (توباز)
الكاتب	Hakan Günday (هاقان جونداي)
المترجم	(محمد عثمان خليفة)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

68.

الاسم	Daha (جريمة أبي)
الكاتب	Hakan Günday (هاقان جونداي)
المترجم	(رانيا الرباط)
الدار	Al Arabi Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

69.

الاسم	Az (القليل)
الكاتب	Hakan Günday (هاقان جونداي)
المترجم	(جلال فتاح رفعت)
الدار	Dar AlMada for printing, publishing and Distributing (AlMada group for Media, Cultur and Arts) - العراق
النوع	رواية

70.

الاسم	Kinyas ve Kayra (اعترافات ميت - كنياص وقابرا)
الكاتب	Hakan Günday (هاقان جونداي)
المترجم	(محمود عز الدين الدربي)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية
الاسم	Bütün Şiirleri (الأعمال الكاملة)
الكاتب	Orhan Veli (أورهان ولي)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Afaq House Publisher - مصر
النوع	شعر

71.

72.

الاسم	Alacaceren (أصباح)
الكاتب	Nezihe Meriç (نزيه مريتش)
المترجم	(د. جمال الحنصلي)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

73.

الاسم	Gökdelen (ناطحة السحاب)
الكاتب	Tahsin Yücel (تحسين يوجل)
المترجم	(محمود كمال، كريم منصور)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

74.

الاسم	Tomurcuk ve Pembe Kedi (الصغيرة والقط الوردي)
الكاتب	Seza Kutlar Aksoy (سيزا كوتلار أكسوي)
المترجم	(صبري همّام، علاء طه)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

75.

الاسم	Bir de Baktım Yoksun (نظرت فجأة ولكن لم أجدك)
الكاتب	Yekta Kopan (يكطا كوبان)
المترجم	(مايكل صموئيل)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

76.

الاسم	Hepsi Hikaye (كلها قصص)
الكاتب	Gaye Boralıoğlu (غاية بورالي أوغلو)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	رواية

77.

الاسم	Aksak Ritim (الإيقاع والشهوة)
الكاتب	Gaye Boralioğlu (غاية بورالي أوغلو)
المترجم	(محمد أحمد عيتاني)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	رواية

78.

الاسم	Ölümün Gölgesi Yok (ليس للموت ظلال)
الكاتب	Adnan Binyazar (عدنان بنيازار)
المترجم	Safsafy Ahmed Al-Qatory (صفصفي أحمد القاتوري)
الدار	Dar El Shorouk - مصر
النوع	رواية

79.

الاسم	Yaprak Dökümü (الأوراق المتساقطة)
الكاتب	Reşat Nuri Güntekin (رشاد نوري غونتكن)
المترجم	(غزل يشيل أوغلو)
الدار	Dar el Ilm Lilmalayin - لبنان
النوع	رواية

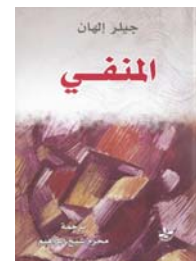
80.

الاسم	Zafiyet Kuramı (الارتياب)
الكاتب	Ersan Üldes (أرسان ألداس)
المترجم	محرم شيخ إبراهيم
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

81.

الاسم	Sürgün (المنفي)
الكاتب	Çiler İlhan (جيلر إلهان)
المترجم	محرم شيخ إبراهيم
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	قصة قصيرة

82.

الاسم	Küçük Kızın Rüyları (أحلام ريم)
الكاتب	İnci Tulpar (إنجي تولبار)
المترجم	(مهى غطاس)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	أدب الطفل

83.

الاسم	La Fonten Orman Mahkemesinde (لافونتين في محكمة الغابة)
الكاتب	Yalvaç Ural (يالواتش أورال)
المترجم	(صبري همّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

84.

الاسم	Kayıp Söz (العبارة المفقودة)
الكاتب	Oya Baydar (أويا بايدار)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc. - لبنان
النوع	رواية

85.

الاسم	Kedi Mektupları (رسائل القطط)
الكاتب	Oya Baydar (أويا بايدار)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

86.

الاسم	Gölgeler ve Hayaller Şehrinde (أجمل قلب في العالم)
الكاتب	Murat Gülsoy (مراد غولسوي)
المترجم	Izidora Hercigonja Varga
الدار	
النوع	رواية

87.

الاسم	İstanbul'da Bir Merhamet Haftası (سبعة أيام في نهر الجنون)
الكاتب	Murat Gülsoy (مراد غولسوي)
المترجم	(فاروق مصطفى)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

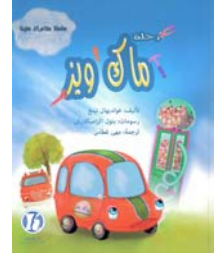
88.

الاسم	Bir Hayaldi Gerçekten Güzel (خيال أجمل من الحقيقة)
الكاتب	Barış Müstecaplıoğlu (باريش مستجابلي أوغلو)
المترجم	(محرم شيخ إبراهيم)
الدار	Dar Al-Hiwar Publishing&Distribution - سوريا
النوع	رواية

89.

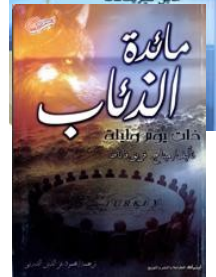
الاسم	Küçük Araba Jet (رحلة ماك ويز)
الكاتب	Güldehan Neng (غولديهان نينغ)
المترجم	(مها غطاس)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	أدب الطفل

90.

الاسم	Destina (ديستينا)
الكاتب	Mine G. Kırıkkanat (ماين كيريكانات)
المترجم	(أسماء عبد الله فهميم)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية
الاسم	Bir Gün Gece (مائدة الذئب - ذات يوم وليلة)
الكاتب	Mine G. Kırıkkanat (مينا ج. قريق قانات)
المترجم	(محمد عز الدين إيديريبي)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

91.

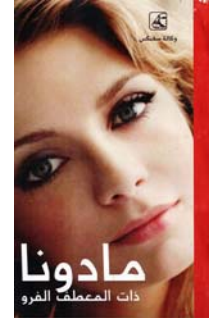
92.

الاسم	Deli Zamanlar (الأوقات المجنونة)
الكاتب	Sevinç Çokum (سيفينتش تشوكوم)
المترجم	(راحم سيد رافي)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

93.

الاسم	Kürk Mantolu Madonna (مادونا ذات المعطف الفرو)
الكاتب	Sabahattin Ali (صباح الدين علي)
المترجم	(هاجر خيرى)
الدار	Sphinx Agency - مصر
النوع	رواية

94.

الاسم	Kuli'nin Rüyası (حلم الذئب كولي)
الكاتب	Aysel Gürmen (أيسل غورمن)
المترجم	(صبري همّام)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

95.

الاسم	Mavi Kahkaha Çiçeği (زهرة الضحك الزرقاء)
الكاتب	Hasan Latif Sarıyüce (حسن لطيف صاري يوجه)
المترجم	(جمال سيد)
الدار	Safeer Publishing Company - مصر
النوع	أدب الطفل

96.

الاسم	Moskof Cariye Hürrem (السلطانة حُرّم)
الكاتب	Demet Altınyeleklioğlu (دَمَتُّ أَلْطَن بِلْكَي أَوْغْلُو)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, INC. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

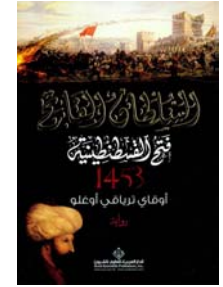
97.

الاسم	Kanuni (القانوني)
الكاتب	Okay Tiryakioğlu (أوقاي ترياقي أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

98.

الاسم	Kuşatma 1453 (السلطان الفاتح – فتح القسطنطينية 1453)
الكاتب	Okay Tiryakioğlu (أوقاي ترياقي أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

99.

الاسم	Sultan: Bir Kanuni Romanı (السلطان سليمان القانوني سيّد العصر الرائع)
الكاتب	Okay Tiryakioğlu (أوقاي ترياقي أوغلو)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

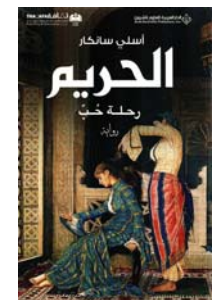
100.

الاسم	Yavuz (السلطان سليم خان الأول – ياوز السلطان القاطع)
الكاتب	Okay Tiryakioğlu (أوقاي ترياقي أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

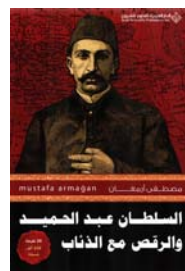
101.

الاسم	Harem: Bir Aşk Yolculuğu (الحريم – رحلة حب)
الكاتب	Aslı Sancar (أسلي سانكار)
المترجم	(مروان سعد الدين)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

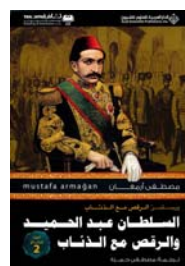
102.

الاسم	Abdulhamid'in Kurtlarla Dansı (السلطان عبد الحميد والرقص مع الذئاب)
الكاتب	Mustafa Armağan (مصطفى أرمغان)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. لبنان
النوع	سيرة ذاتية

103.

الاسم	Abdulhamid'in Kurtlarla Dansı II (السلطان عبد الحميد والرقص مع الذئاب - 2)
الكاتب	Mustafa Armağan (مصطفى أرمغان)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	سيرة ذاتية

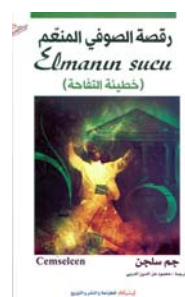
104.

الاسم	Osmanlı'nın Mahrem Tarihi (التاريخ السري للإمبراطورية العثمانية)
الكاتب	Mustafa Armağan (مصطفى أرمغان)
المترجم	(عبد القادر عبدالي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

105.

الاسم	Elmanın Suçu (رقصة الصوفي المنعم - خطيئة التفاحة)
الكاتب	Cem Selcen (جم سلجن)
المترجم	(محمود عز الدين الدربي)
الدار	ETRAC for Printing, Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

106.

الاسم	Suat Derviş: Efsane Bir Kadın ve Dönemi (سعاد درويش)
الكاتب	Liz Behmoras (ليز بيهموراس)
المترجم	(فاضل جتكر)
الدار	Cadmus Press - سوريا
النوع	سيرة ذاتية

107.

الاسم	Cellat Mezarlığı (مقبرة الجلادين)
الكاتب	Aslı E. Perker (أسلي بيركير)
المترجم	(أفنان سعد الدين)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

108.

الاسم	Sufle (طعام ... معاناة ... حب)
الكاتب	Aslı E. Perker (أسلي بيركير)
المترجم	(زينب إدريس)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

109.

الاسم	Bab-ı Esrar (باب الأسرار)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(أفنان سعد الدين)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

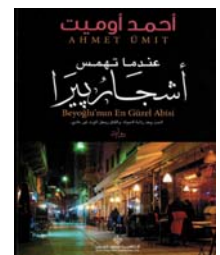
110.

الاسم	Beyoğlu Rapsodisi (مذكرات قاتل)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

111.

الاسم	Beyoğlu'nun En Güzel Abisi (عندما تهمس أشجار بيرا)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(معن عبد الرحمن الكشك)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

112.

الاسم	Kukla (الدمية)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

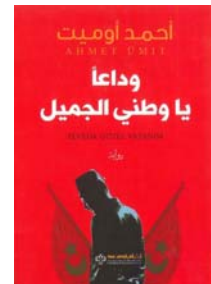
113.

الاسم	Sis ve Gece (الليل والضباب)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

114.

الاسم	Elveda Güzel Vatanım (وداعاً يا وطني الجميل)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

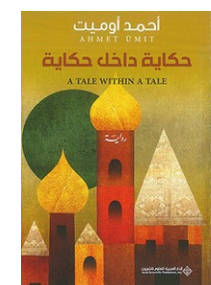
115.

الاسم	Kavim (قويم)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

116.

الاسم	Masal Masal İçinde (حكاية داخل حكاية)
الكاتب	Ahmet Ümit (أحمد أوميت)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

117.

الاسم	Mezopotamya Ekspresi (قطار الرافدين السريع – رحلة في التاريخ)
الكاتب	Cengiz Çandar (جنكيز تشاندار)
المترجم	(عبد القادر عبدالي)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

118.

الاسم	Vatan Yahut Silistre (وطن يهود سليسترا)
الكاتب	Namık Kemal (نامق كمال)
المترجم	(خالد توبار)
الدار	Dar Khan Publishing House - مصر
النوع	مسرحية

119.

الاسم	Çador (الوشاح)
الكاتب	Murathan Mungan (موراتان مونجان)
المترجم	(هند جمال الدين)
الدار	Animar For Literature and Arts - مصر
النوع	رواية

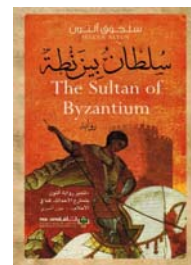
120.

الاسم	Gece (الليل)
الكاتب	Bilge Karasu (بيلجي كارسو)
المترجم	(رانيا محمد عبد الهادي)
الدار	Animar For Literature and Arts - مصر
النوع	رواية

121.

الاسم	Bizans Sultani (سلطان بيزنطة)
الكاتب	Selçuk Altun (سلجوق ألتون)
المترجم	(مروان سعد الدين)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

122.

الاسم	Safran Sari (أصفر بلون الزعفران)
الكاتب	İnci Aral (إنجي أرال)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

123.

الاسم	Safran Sari (لون الزعفران)
الكاتب	İnci Aral (إنجي أرال)
المترجم	(د. محمد درويش)
الدار	Dar Al Adab For Publications and Distribution - لبنان
النوع	رواية

124.

الاسم	Katre-i Matem (الزنيقة البنفسجية)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالا)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

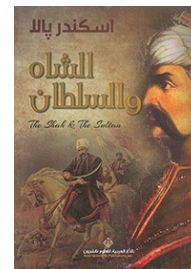
125.

الاسم	Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk (الموت في بابل - الحب في إسطنبول)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالا)
المترجم	(ريم داوود)
الدار	Al Arabi Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

126.

الاسم	Şah&Sultan (الشاها والسطان)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالا)
المترجم	(عبد القادر عبد الله)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

127.

الاسم	Efsane: Bir Barbaros Romani (بارباروسا قصة أسطورة)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالالا)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

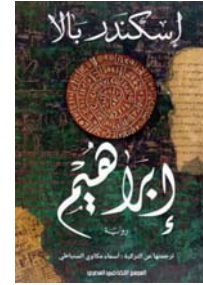
128.

الاسم	Karun ve Anarşist (قارون)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالالا)
المترجم	(أسماء مكاوي محمود)
الدار	Egyptian Cultural Assembly - مصر
النوع	رواية

129.

الاسم	Abum Rabum (إبراهيم)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالالا)
المترجم	(كريم محمد)
الدار	Egyptian Cultural Assembly - مصر
النوع	رواية

130.

الاسم	Akşam Yıldızı (نجم المساء)
الكاتب	İskender Pala (إسكندر بالالا)
المترجم	(محمد أسامة خليفة)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

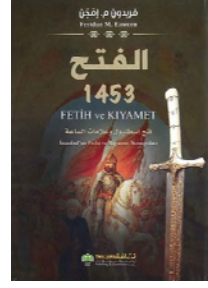
131.

الاسم	Şeytan Ye Diyor, İnsan Ne Yemeli Ne Yememeli? (مكائد أبالسة الطعام)
الكاتب	Kemal Özer (كمال أوزار)
المترجم	(ليلي سلامت)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	تغذية صحية / الحمية

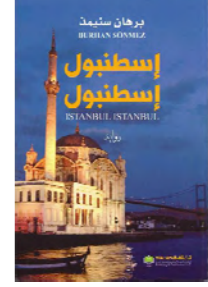
132.

الاسم	Fetih ve Kiyamet (الفتح 1453)
الكاتب	Feridun Emecen (فريدون إيمجين)
المترجم	(عبد القادر عبدالي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

133.

الاسم	İstanbul İstanbul (إسطنبول إسطنبول)
الكاتب	Burhan Sönmez (برهان سنميد)
المترجم	(عبد القادر عبدالي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

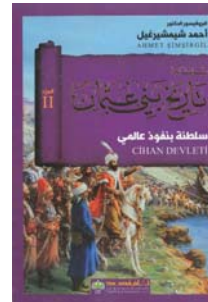
134.

الاسم	Seyahatname (سياحة نامة)
الكاتب	Evliya Çelebi (أوليا جلبي)
المترجم	(علي طوبار)
الدار	Sphinx Agency - مصر
النوع	أدب الرحلات

135.

الاسم	Kayı Serisi 2. Kitap: Cihan Devleti (تاريخ بني عثمان 2 - سلطنة بنفوذ عالمي)
الكاتب	Ahmet Şimşirgil (أحمد شيمشيرجيل)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	سيرة ذاتية

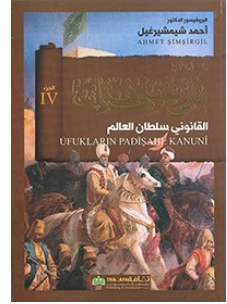
136.

الاسم	Kayı Serisi 1. Kitap: Ertuğrul'un Ocağı (تاريخ بني عثمان 1 - سلالة أرطغرل)
الكاتب	Ahmet Şimşirgil (أحمد شيمشيرجيل)
المترجم	(عبد القادر عبدالي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	سيرة ذاتية

137.

الاسم	Kayı Serisi 4. Kitap: Ufukların Padişahı Kanuni (تاريخ بني عثمان 4 – القانوني سلطان العالم)
الكاتب	Ahmet Şimşirgil (أحمد شيمشيرجيل)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	سيرة ذاتية

138.

الاسم	Kayı Serisi 3. Kitap: Haremeyn Hizmetinde (تاريخ بني عثمان 3 – سلطان في خدمة الحرمين)
الكاتب	Ahmet Şimşirgil (أحمد شيمشيرجيل)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	سيرة ذاتية

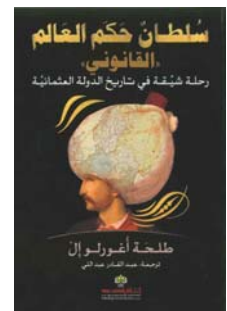
139.

الاسم	Kadın Öykülerinde İstanbul (نساء إسطنبول)
الكاتب	Hande Ögüt (Haz.) (هاندي أوغوت)
المترجم	(ريهام طه)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

140.

الاسم	Dünyaya Hükmeden Sultan Kanuni (سلطان حكم العالم – القانوني)
الكاتب	Talha Uğurluel (طلحة أغورلو إل)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	سيرة ذاتية

141.

الاسم	Çöl Deniz (السيدة خديجة – بحر عطاء وصحراء صبر)
الكاتب	Sibel Eraslan (سبيل إراسلان)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

142.

الاسم	Kahperengi (لون الغواية)
الكاتب	Hande Altaylı (هاندي أتايلي)
المترجم	(أسما عبد الله فهميم خليفة)
الدار	Al Arabi Publishing&Distribution - مصر
النوع	رواية

143.

الاسم	Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga (جنّي التوت البرّي والطائر ذو المنقار الأصفر)
الكاتب	Feridun Oral (فريدون أورال)
المترجم	(وفاء ثابت المزغني)
الدار	Jarrous Press - لبنان
النوع	أدب الطفل

144.

الاسم	Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha (عصيدة الأرز والتنين الصغير)
الكاتب	Feridun Oral (فريدون أورال)
المترجم	(وفاء ثابت المزغني)
الدار	Jarrous Press - لبنان
النوع	أدب الطفل

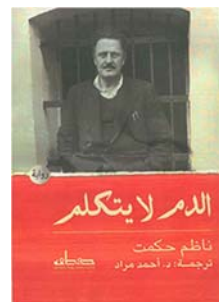
145.

الاسم	Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim (الحياة جميلة يا رفيقي)
الكاتب	Nazım Hikmet (ناظم حكمت)
المترجم	(د. أحمد مراد)
الدار	Sefsafa Publishing House - مصر
النوع	رواية

146.

الاسم	Kan Konuşmaz (الدم لا يتكلم)
الكاتب	Nazım Hikmet (ناظم حكمت)
المترجم	(د. أحمد مراد)
الدار	Sefsafa Publishing House - مصر
النوع	رواية

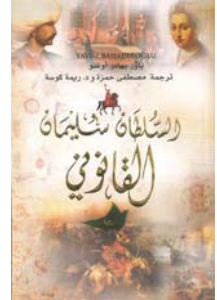
147.

الاسم	Yeşil Elmalar (التفاح الأخضر)
الكاتب	Nazım Hikmet (ناظم حكمت)
المترجم	(أمانى محمد صبحي)
الدار	Sefsafa Publishing House - مصر
النوع	رواية

148.

الاسم	Kanuni Sultan Süleyman (السلطان سليمان القانوني)
الكاتب	Yavuz Bahadıroğlu (ياوز بهادر أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة، و د. ريمة كوسة)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	رواية

149.

الاسم	Fatih Sultan Mehmed (السلطان محمد الفاتح)
الكاتب	Yavuz Bahadıroğlu
المترجم	(مصطفى حمزة، ومحمد حمزة)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل

150.

الاسم	Yavuz Sultan Selim (السلطان سليم ياوز)
الكاتب	Yavuz Bahadıroğlu (ياوز بهادر أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة، محمد قفص)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	رواية

151.

الاسم	Merhaba Söğüt (مرحباً سوغوت)
الكاتب	Yavuz Bahadıroğlu (ياوز بهادر أوغلو)
المترجم	(مصطفى حمزة، محمد قفص)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل / رواية

152.

الاسم	Güzel Davranış Romanları (المغامرون الثلاثة)
الكاتب	Yavuz Bahadıroğlu (ياوز بهادر أوغلو)
المترجم	(سمير زهران)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

153.

الاسم	Muzi (لوزة)
الكاتب	Müzeyyen Yılmaz (مُزَيِّن يِلْمَاز)
المترجم	-
الدار	Dar Asala - لبنان
النوع	أدب الطفل

154.

الاسم	Gül Yetiştiren Adam (الرجل الذي يربي الورد)
الكاتب	Rasim Özdenören (راسم أوزجان أوران)
المترجم	(محمد صديق يلدريم)
الدار	Ward For Publishing - الأردن
النوع	رواية

155.

الاسم	Ah Şu Büyükler! (خالد - أه من الكبار-1)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

156.

الاسم	Ders Zili Kime Çalıyor! (خالد - لمن يرن جرس الحصة-2)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

157.

الاسم	Üşengeçlik Gibisi Yok! (خالد – ما أحلى الكسل -3)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

158.

الاسم	Korku Canavarını Yendim! (خالد – هزمتُ وحش الخوف -4)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

159.

الاسم	Annesinin Süper Çocuğu Ben! (خالد – أنا طفل أمي الرائع -5)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

160.

الاسم	Başıma İcat Çıkardım! (صممتُ في فكري اختراعاً)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

161.

الاسم	Eyvah Veli Toplantısı! (اجتماع الأباء والأمهات)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

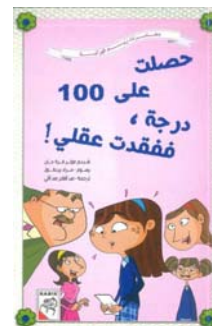
162.

الاسم	Off Yaaa! Yine mi Ödev? (أف، من كثرة الواجبات الفصلية)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

163.

الاسم	100 Aldım Düşüp Bayıldım! (حصلت على 100 درجة، فقدت عقلي)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

164.

الاسم	Haydi, Kantine Hücuuum! (هيا، هجوم على مطعم المدرسة!)
الكاتب	Şebnem Güler Karacan (شبنم غولر قره جان)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

165.

الاسم	Rüyalar Anlatılmaz (أسرار حلمت بها)
الكاتب	Nermin Yıldırım (نيرمين يلدريم)
المترجم	(إميل يعقوب)
الدار	Jarrous Press - لبنان
النوع	رواية

166.

الاسم	Ateş Etme İstanbul (إسطنبول لا تطلقني على النار)
الكاتب	Celil Oker (جليل أوقار)
المترجم	(عبد القادر عبدللي)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

167.

الاسم	Çıplak Ceset (جثة عارية)
الكاتب	Celil Oker (جليل أوقار)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution - الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

168.

الاسم	Bin Lotluk Ceset (الجثة)
الكاتب	Celil Oker (جليل أوقار)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

169.

الاسم	Rol Çalan Ceset (الجثة التي سرقت الدور)
الكاتب	Celil Oker (جليل أوقار)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

170.

الاسم	Kramponlu Ceset (جثة تضع حذاء كرة القدم)
الكاتب	Celil Oker (جليل أوقار)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing & Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

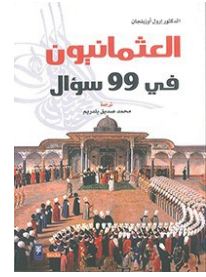
171.

الاسم	Karizma Zamanlari (زمن الكاريزما)
الكاتب	Yasin Aktay (ياسين أقطاي)
المترجم	(محمد صديق يلدريم)
الدار	Ward For Publishing - الأردن
النوع	تاريخ / دراسة

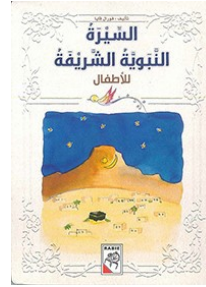
172.

الاسم	99 Soruda Osmanlı (العثمانيون في 99 سؤال)
الكاتب	Erol Özbilgen (إيرول أوزبيلغن)
المترجم	(محمد صديق يلدريم)
الدار	Ward For Publishing - الأردن
النوع	تاريخ / دراسة

173.

الاسم	Kutlu Peygamberim (السيرة النبوية الشريفة- للأطفال)
الكاتب	Vural Kaya (فورال كايا)
المترجم	(عبد القادر عبداللي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

174.

الاسم	Gürültülü Patırtılı Şeyler (نور، الأشياء الصاخبة كثيرة الضوضاء-1)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

175.

الاسم	Dinozorların Selamı Var (نور، مع تحيات الديناصورات-2)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

176.

الاسم	Bir Uzaylının Günlüğü (نور، يوميات كائن فضائي-3)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

177.

الاسم	İmdaat! Dersimiz İngilizce (نور، الغوث لدينا حصة لغة إنجليزية-4)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

178.

الاسم	Bizim Sınıf Kopya Çekmez (نور، فصلنا لا يغش في الامتحان-5)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

179.

الاسم	Kafadan Yumurta (5 kitap) (رأس البيض)
الكاتب	Yusuf Asal (يوسف أصل)
المترجم	(سمير زهران)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

180 .

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Ses Yarışması (سلسلة مغامرات الغربان – مسابقة الأصوات)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

181.

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Süslü Çikolata (سلسلة مغامرات الغربان – الشوكولاته المتأنقة)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

182.

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Pamuk Karga (سلسلة مغامرات الغربان – عُراب القطن)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

183.

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Şarkıcı Gukki (سلسلة مغامرات الغربان – المطرب غوكي)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

184.

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Ay Nereye Kayboldu? (سلسلة مغامرات الغربان – أين اختفى القمر)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

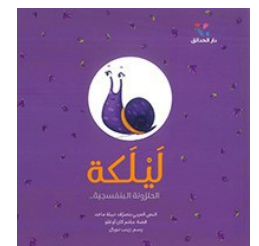
185.

الاسم	Gak Gukların Maceraları: Mavi Gaki (سلسلة مغامرات الغربان – غاكي الأزرق)
الكاتب	Melike Günyüz (ميليك غنيوز)
المترجم	(هاني كريدية)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

186.

الاسم	Mor Salyangoz Lila (ليلكة)
الكاتب	Meltem Erinçmen Kanoğlu (ميلتم إرينتشمان كان أوغلو)
المترجم	(نبيهة مهيدلي)
الدار	Dar Alhadaek - لبنان
النوع	أدب الطفل

187.

الاسم	Sara ve Adem Serisi (سارة وأدم)
الكاتب	Elif Akardaş (إليف أكارداش)
المترجم	(أحمد عجم)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

188.

الاسم	Canın Sağ Olsun (لا مشكلة صحتك بخير)
الكاتب	Duygu Kacaranoğlu (دويجو قاجاران أوغلو)
المترجم	Four Corners Translation Services
الدار	AlHudHud Publishing and Distribution House الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

189.

الاسم	Elma Dersem Düş (سقوط التفاحة)
الكاتب	Duygu Kacaranoğlu (دويجو قاجاران أوغلو)
المترجم	Four Corners Translation Services
الدار	AlHudHud Publishing and Distribution House الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

190.

الاسم	Ruhi Mücerret (الموت عمل سهل)
الكاتب	Murat Menteş (مراد منتيش)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

191.

الاسم	Dedemin Masal Krallığı Serisi
الكاتب	Didem Demirel
المترجم	Muhammed Hamidullah Ağırakça
الدار	Digital Future لبنان
النوع	أدب الطفل

192.

الاسم	Hayrettin Serisi - 5 Kitap (Şüpheli Çanta, Bayram Bayram, Çetin Günler, Şişman Pişman)
الكاتب	İmran Aksoy
المترجم	Muhammed Hamidullah Ağırakça
الدار	Digital Future لبنان
النوع	أدب الطفل

193.

الاسم	Zehra'nın Günlüğü Serisi (5 Kitap) (Liderlik, Öz Denetim, Sabır, Doğruluk, Saygı)
الكاتب	Neriman Karatekin
المترجم	Asala Professional Team
الدار	Dar Asala - لبنان
النوع	أدب الطفل

194.

الاسم	Canım Rehberim Peygamberim (10 Kitap)
الكاتب	Nehir Aydın Gökduman
المترجم	Muhammed Ağırakça
الدار	Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

195.

الاسم	Esmā-i Hüsna Ansiklopedisi (أسماء الله الحُسنى)
الكاتب	Hatice Ayar (خديجة أيار)
المترجم	محمد حميد الله أغيرانتشا)
الدار	Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

196.

الاسم	Filozofun Bilim Günlüğü (مذكرات الطالب العلمية)
الكاتب	Zeynep Sevde Paksu (زينب سيفدي باكسو)
المترجم	(مصطفى حمزة عفا)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل

197.

الاسم	Süper Defter 1-Süper Gözlerim Olsa Allah'ı Görebilir miyim? (مذكرات طالب مبدع - دفترى المبدع - 1)
الكاتب	Zeynep Sevde Paksu (زينب سيفدي باكسو)
المترجم	(مصطفى حمزة عفا)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل

198.

الاسم	Süper Defter 2-Süper Güçlerim Olsa Allah'la Konuşabilir miyim? (مذكرات طالب مبدع - دفترى المبدع - 2)
الكاتب	Zeynep Sevde Paksu (زينب سيفدي باكسو)
المترجم	(مصطفى حمزة عفا)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل

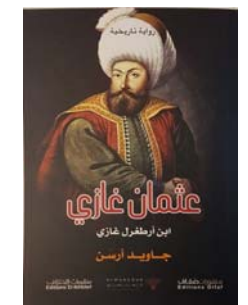
199.

الاسم	Bobo ile Okul Öncesi (10 kitap) (تامر - اليوم الأول في المدرسة)
الكاتب	Berna Yeşilova (برنا يشيلوفا)
المترجم	(ماهر مهيو)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co - Publishers Sarl - لبنان
النوع	أدب الطفل

200.

الاسم	Osmangazi (عثمان غازي)
الكاتب	Cavit Ersen (جاويد أرسن)
المترجم	(مصعب حمود)
الدار	Difaf Publishing - لبنان
النوع	رواية

201.

الاسم	Kuşlar Yasına Gider (حتى الطيور تذهب إلى عزائه)
الكاتب	Hasan Ali Toptaş (حسن علي طوبتاش)
المترجم	(جلال فتاح رفعت)
الدار	Dar AlMada for Printing, Publishing and Distributing العراق
النوع	رواية

202.

الاسم	Dalgalı Deniz-Kutunun Gizemi (طبيب الأناضول)
الكاتب	Pınar Kurban (أحمد حمدي تانينار)
المترجم	(أماني محمد صبحي)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

203.

الاسم	Dalgalı Deniz-Hayalet Avcıları (صيادوا الأشباح)
الكاتب	Pınar Kurban (بينار كوربان)
المترجم	(مصطفى حمزة عفا)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

204.

الاسم	IV. Murad Şarkın Sultanı (سلطان الشرق مراد الرابع)
الكاتب	Abdülkadir Özcan (عبد القادر أوزجان)
المترجم	(مصعب حمود)
الدار	Difaf Publishing - لبنان
النوع	رواية

205.

الاسم	Benim Adım Çanakkale (إسمي جناق قلعة)
الكاتب	Mustafa Özçelik (مصطفى أوزتشليك)
المترجم	(أسماء مكاوي السنباطي)
الدار	Egyptian Cultural Assembly - مصر
النوع	رواية

206.

الاسم	Gülün Aklı (حلم الحرية)
الكاتب	V. Vahap Akbaş (عبد الوهاب أقباش)
المترجم	(أسماء مكاوي السنباطي)
الدار	Egyptian Cultural Assembly - مصر
النوع	أدب الطفل

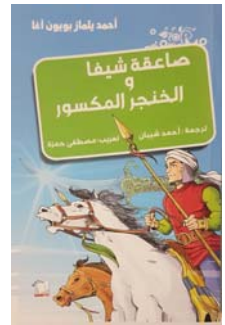
207.

الاسم	Aylak Adam (المتسكع)
الكاتب	Yusuf Atılgan (يوسف أتيلغان)
المترجم	(بكر صدقي)
الدار	Dar al Saqi - لبنان
النوع	رواية

208.

الاسم	Kırık Hançer (صاعقة شيفا والخنجر المكسور)
الكاتب	Ahmet Yılmaz Boyunağa (أحمد يلماز بويون أغا)
المترجم	(مصطفى عفا)
الدار	Dar Al Rowad Publishers - سوريا
النوع	رواية

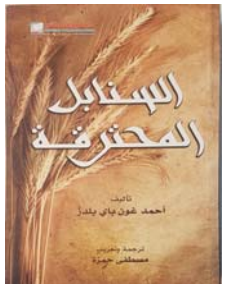
209.

الاسم	Yasemin Serisi (ياسمين)
الكاتب	Meryem Nuriye Yavuz (مريم نورية باووز)
المترجم	(أحمد عجم)
الدار	Dar Rabie Publishing (الإمارات العربي المتحدة)
النوع	أدب الطفل

210

الاسم	Yanık Buğdaylar (السنابل المحترقة)
الكاتب	Ahmet Günbay Yıldız (أحمد غون باي يلدز)
المترجم	(مصطفى حمزة)
الدار	Dar Al Rowad Publishers - سوريا
النوع	رواية

211.

الاسم	Sitem (عتاب وشكوى)
الكاتب	Ahmet Günbay Yıldız (أحمد غون باي يلدز)
المترجم	(ترجمة: كوثر حلمي قنص، تعريب: مصطفى حمزة)
الدار	Dar Al Rowad Publishers - سوريا
النوع	رواية

212.

الاسم	Çiçekler Susayınca (عندما تعطش الزهور)
الكاتب	Ahmed Günbay YILDIZ (أحمد غون باي يلدز)
المترجم	(ترجمة: ريما كوسا، تعريب: مصطفى حمزة)
الدار	Dar Al-Rowad - سوريا
النوع	رواية

213.

الاسم	Azat kuşları (طيور الحرية)
الكاتب	Ahmed Günbay YILDIZ (أحمد غون باي يلدز)
المترجم	(ترجمة: ريما كوسا، تعريب: مصطفى حمزة)
الدار	Dar Al-Rowad - سوريا
النوع	رواية

214.

الاسم	Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi (أنا أؤمن بالقدر)
الكاتب	M. Yaşar Kandemir (بيشار كانديمير)
المترجم	(سمير زهران)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

215.

الاسم	Mucit Torunu Olmak Kolay Değil (ليس من السهل أن تكون حفيداً لمخترع - الحيوانات تتكلم)
الكاتب	Nur Dombaycı (نور دومايجي)
المترجم	(سمير زهران)
الدار	Dar Rabie Publishing - الإمارات العربية المتحدة
النوع	أدب الطفل

216.

الاسم	Çılgın Dedemin Zaman Makinesi (10 Kitap) (جدي العبقري وآلة الزمن – اختراع التلغراف)
الكاتب	Sara Gürbüz Özeren (سارة غوربوز أوزيرين)
المترجم	(طارق نفيسة)
الدار	Dar Al-Manhal Publishers - الأردن
النوع	أدب الطفل

217.

الاسم	Gizli Dedektiflik Bürosu (مكتب التحقيقات السري)
الكاتب	Esra Avgören (إسراء أفجورين)
المترجم	(طارق نفيسة)
الدار	Dar Al-Manhal Publishers - الأردن
النوع	أدب الطفل

218.

الاسم	Huzur Sokağı (شارع السلام)
الكاتب	Şule Yüksel Şenler (شولة يوكسل شنلر)
المترجم	(ترجمة: ريماء كوسا، تعريب: مصطفى حمزة)
الدار	Dar Al Rowad Publishers - سوريا
النوع	رواية

219.

الاسم	Sevimli Dostlarımıza Sorular (5 Kitap) (الحيوانات في الحقل – أسئلة لأصدقائنا المحبين)
الكاتب	Işıl Erverdi (إشيل إيرفردى)
المترجم	(يمان كيالي)
الدار	Editions Al Halabi - المغرب
النوع	أدب الطفل

220.

الاسم	Bir Zürafa Beş Kuş Eder mi? Do Five Birds Make a Giraffe? (زرافة تطير)
الكاتب	Semra Alkan (سيمرا ألكان)
المترجم	(نبيهة مهيدلي)
الدار	Dar Alhadeek - لبنان
النوع	أدب الطفل

221.

الاسم	Hançer (الخنجر)
الكاتب	Ahmet Efe (أحمد عفا)
المترجم	(حسين شعبان، نورا ياماچ)
الدار	Dar Al Moualef Publishing House - لبنان
النوع	رواية

222.

الاسم	Malazgirt'ten Söğüt'e Anadolu Selçuklu Sultanları (سلاطين سلاجقة الأناضول)
الكاتب	Ahmet Efe (أحمد عفا)
المترجم	(حمزة إسماعيل)
الدار	Dar Alwarrak Co./Digital Future - السعودية
النوع	أدب الطفل

223.

الاسم	Selçuklu Sultanı Selçuk Bey: Sir-Derya'dan Uçan Kartal (النسر)
الكاتب	Ahmet Efe (أحمد عفا)
المترجم	Muhammed Hamidullah Ağırakça (محمد حميد الله أغيراكتشا)
الدار	Cedars Publishing Press/Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

224.

الاسم	Uçurtmam Kuşlardan Güzel (طائرتي الورقية أجمل من الطيور)
الكاتب	Ahmet Efe (أحمد عفا)
المترجم	(غادة حسين وافي، أية أسر فتحي)
الدار	Egyptian Office For Publishing & Distribution - مصر
النوع	أدب الطفل

225.

الاسم	Söğüt'ten Viyana'ya Osmanlı Sultanları (السلاطين العثمانيون - من سوغوت إلى فيينا)
الكاتب	Ahmet Efe (أحمد عفا)
المترجم	(محي الدين كوراخان)
الدار	Dar Alwarrak Co./Digital Future - السعودية
النوع	رواية

226.

الاسم	Beyaz Ufuklara (بداية الحلم الحقيقي – نحو الآفاق البيضاء)
الكاتب	Yusuf Dursun (يوسف درسون)
المترجم	(فاديا كارآن)
الدار	Dar Al Moualef Publishing House - لبنان
النوع	أدب الطفل

227.

الاسم	Tatoş, Tüylü, Mamiş, Kuzucuklarla Tavşancık, Doktor Gıt Gıdak (الهرة عنبر – عاطفة الأمومة)
الكاتب	Yusuf Dursun (يوسف درسون)
المترجم	Abu Haydar Translation Office
الدار	Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

228.

الاسم	The Ottoman Empire and Europe (السلطنة العثمانية وأوروبا)
الكاتب	Halil İnalçık (خليل إنالچيك)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

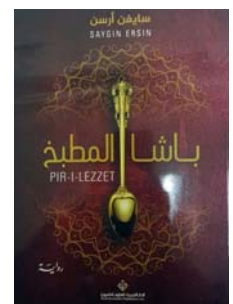
229.

الاسم	The Ottoman Empire (الإمبراطورية العثمانية)
الكاتب	Halil İnalçık (خليل إنالچيك)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	رواية

230.

الاسم	Pir-i Lezzet (باشا المطبخ)
الكاتب	Saygin Ersin (سايغن أرسن)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arap Scientific Publishers, INC - لبنان
النوع	رواية

231.

الاسم	Kurt Seyt & Shura (حُبَّ وْحَرْب - قصة سيبت وشورا)
الكاتب	Nermin Bezmen (نيرمين بيزمان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing and Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

232.

الاسم	Sahte Mesih (Osmanlı Belgeleri Işığında Dönmeleşin Kurucusu) Sabatay Sevi ve Yahudiler (المسيح الدجال)
الكاتب	Erhan Afyoncu (إبرهان أفينوجو)
المترجم	(د. سمير عباس)
الدار	Egyptian Office For Publishing & Distribution - مصر
النوع	سيرة ذاتية

233.

الاسم	Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İsyancılar ve Darbeler (حركات التمرد والانقلابات العسكرية في الإمبراطورية العثمانية)
الكاتب	Erhan Afyoncu-Ahmet Önal-Uğur Demir (إبرهان أفينوجو - أحمد أونال - أوغور دمير)
المترجم	(د. سمير عباس)
الدار	Egyptian Office For Publishing & Distribution - مصر
النوع	رواية

234.

الاسم	Truva'nın İntikamı (انتقام طروادة)
الكاتب	Erhan Afyoncu (إبرهان أفينوجو)
المترجم	(د. سمير عباس)
الدار	Egyptian Office For Publishing & Distribution - مصر
النوع	رواية

235.

الاسم	Baltacı ve Katerina Osmanlı-Rus İlişkileri ve Baltace-Katerina Hadisesinin İçyüzü (الصدر الأعظم – بلطجي محمد باشا وكاترينا)
الكاتب	Erhan Afyoncu (إيرهان أفيونجو)
المترجم	(أسماء مكاوي السنباطي)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	تاريخ / دراسة

236.

الاسم	Paten Giyen Kaplumbağa (السلفحة والأرنب والزلاجة)
الكاتب	Bestami Yazgan (بيسطامي يازجان)
المترجم	(د. سمير عباس زهران)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	أدب الطفل

237.

الاسم	Olimpiyat ormanı (الغابة الأولمبية)
الكاتب	Bestami Yazgan (بيسطامي يازجان)
المترجم	(د. سمير عباس زهران)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	أدب الطفل

238.

الاسم	Gözlük Takan Yıldızlar (نجوم ألماسية)
الكاتب	Bestami Yazgan (بيسطامي يازجان)
المترجم	(آلاء محمد سامي)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	أدب الطفل

239.

الاسم	İlk Namaz (الصلاة الأولى)
الكاتب	Ömer Seyfettin (عمر سيف الدين)
المترجم	(أسماء مكاوي السنباطي)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	أدب الطفل

240.

الاسم	Sakar Bora (4 Kitap) (يوميات شاكر المغامر)
الكاتب	Çağrı Cebeci (تشاغري جيبجي)
المترجم	(نورا ياماجي)
الدار	Hzaya Bookstore - الكويت
النوع	أدب الطفل

241.

الاسم	Yurdunu Kaybeden Adam (الرجل الذي فقد وطنه)
الكاتب	Cengiz Dağcı (جنكيز داغجي)
المترجم	(أماني محمد صبحي)
الدار	Sefsafa Culture and Publishing - مصر
النوع	رواية

242.

الاسم	Kan ve Gül: Bir Kara Dejavu (الرجل الذي باع العالم)
الكاتب	Alper Canigöz (ألبيير جانيجوز)
المترجم	(فاطمة أحمد)
الدار	Al Arabi Publishing and Distribution - مصر
النوع	رواية

243.

الاسم	Gizli Ajans (الوكالة السرية)
الكاتب	Alper Canigöz (ألبيير جانيجوز)
المترجم	(نورهان فتحي أبو شنب)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

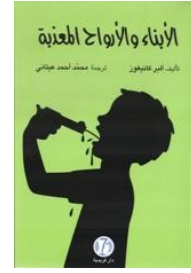
244

الاسم	Cehennem Çiçeği (جريمة الأخ الصغير)
الكاتب	Alper Canigöz (ألبيير جانيجوز)
المترجم	(نورهان فتحي أبو شنب)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

245.

الاسم	Oğullar ve Rencide Ruhlar (الأبناء والأرواح المعذبة)
الكاتب	Alper Canigüz (ألبيير جانيجوز)
المترجم	(محمد أحمد عيتاني)
الدار	Dar Kreidieh for Printing, Publishing&Distribution - لبنان
النوع	رواية

246.

الاسم	Tante Rosa (حكايات العمّة روزا)
الكاتب	Sevgi Soysal (سيفجي سويسال)
المترجم	(نعمة هاني الأتربي)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

247.

الاسم	Yenişehir'de Bir Öğle Vakti (سقوط شجرة الحور)
الكاتب	Sevgi Soysal (سيفجي سويسال)
المترجم	(سوسنة سيد)
الدار	Al Arabi Publishing and Distributing - مصر
النوع	رواية

248.

الاسم	Besmele Hazinesi (كنز البسملة)
الكاتب	Nurdan Damla (نوردان داملا)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers, Inc. - لبنان
النوع	أدب الطفل

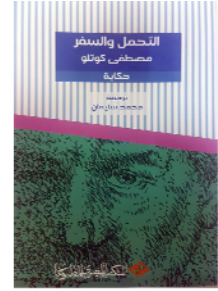
249.

الاسم	Pera Gunlukleri 1: Korler Ulkesi (أرض العميان)
الكاتب	Delal Arya (دلّال أريّل)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc - لبنان
النوع	أدب الطفل

250

الاسم	Ya Tammül Ya Sefer (التحمل والسفر)
الكاتب	Mustafa Kutlu (مصطفى كوتلو)
المترجم	(محمد سليمان)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	رواية

251.

الاسم	Yoksulluk İçimizde (الفقر في داخلنا)
الكاتب	Mustafa Kutlu (مصطفى كوتلو)
المترجم	(حسين باقي)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	حكاية

252.

الاسم	Kapıları Açmak (فتح الأبواب)
الكاتب	Mustafa Kutlu (مصطفى كوتلو)
المترجم	(محمد عز الدين سيف)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	قصة قصيرة

253.

الاسم	Lawrence Efsanesi (لورانس العرب)
الكاتب	Orhan Koloğlu (أورخان قول أوغلو)
المترجم	(أسماء مكايي محمود محمد)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	سيرة ذاتية

254.

الاسم	Gençliğim Eyvah
الكاتب	Tarık Buğra (طارق بوغرا)
المترجم	(محمد أغراكتشا - مصعب حمود)
الدار	Egyptian Office For Publishing &Distribution - مصر
النوع	رواية

255.

الاسم	Osmancık (عثمان)
الكاتب	Tarık Buğra (طارق بوغرا)
المترجم	(محمد أغراكتشا - مصعب حمود)
الدار	Egyptian Office For Publishing & Distribution - مصر
النوع	رواية

256.

الاسم	Anayurt Otelı (سيده الفندق)
الكاتب	يوسف أتيفان
المترجم	(بكر صدق)
الدار	Dar al Saqi - لبنان
النوع	رواية

257.

الاسم	Güneşimin Önünden Çekil (ابتعد من أمام شمسي)
الكاتب	Ali Ural (علي أورال)
المترجم	(حسين باقي)
الدار	Hamad Bin Khalifa University Press - قطر
النوع	رواية

258.

الاسم	Dünya'nın En Güzel Ülkesi (أجمل مملكة في العالم)
الكاتب	Özge Altınok Lokmanhekim (أوزغي ألتينوك لوقمان حكيم)
المترجم	(نورا ياماتش)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co Publishers - لبنان
النوع/Tür	أدب الطفل

259.

الاسم	Atakan Serisi - (Atakan Meyve ve Sebzelerle Arkadaş Oluyor, Atakan Çok Fazla Bilgisayar Oynuyor-Atakan Süper Kahraman Oluyor-Atakan Tutumlu Olmayı Öğreniyor-Atakan Dişlerini Fırçalamaya Alışıyor-Atakan Sinemaya Gidiyor-Atakan Babasıyla Balık Tutmaya Gidiyor (كريم وصيد السمك)
الكاتب	Atakan Meyve ve Sebzelerle Arkadaş Oluyor'un Yazarı: Yasemin Bradley Diğerlerinin Yazarı: Seda Darcan Çiftçi, Çizer: Sandrine Deredel Rogeon
المترجم	(نورا ياماتش)
الدار	Dar Al Maaref Bookshop Co Publishers - لبنان
النوع	أدب الطفل

260.

الاسم	Ayasofya'da Bir Gece (ليلة في أيا صوفيا)
الكاتب	Rana Demiriz (رانا ديميريز)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing & Distribution L.L.C. الإمارات العربية المتحدة
النوع	رواية

261.

الاسم	Tebessüm Öğretmen ve Öğrencileri (الأستاذ الياسم وطلابه)
الكاتب	Duran Çetin (دوران تشيتين)
المترجم	(سارة السراج)
الدار	Al Rayan For Printing Publishing and Distribution - لبنان
النوع	أدب الطفل

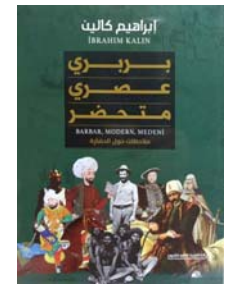
262.

الاسم	Kırmızı Kar Yağınca (عندما يهطل الثلج الأحمر)
الكاتب	Hasan Karahisar (حسن قره حصار)
المترجم	(سهيل السراج)
الدار	Al Rayan For Printing Publishing and Distribution - لبنان
النوع	أدب الطفل

263.

الاسم	Barbar Modern Medeni (بربري عصري متحضر)
الكاتب	İbrahim Kalın (إبراهيم كالين)
المترجم	(يمان كيبالي)
الدار	Arab Scientific Publishers, INC - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

264.

الاسم	Ben, Öteki ve Ötesi (مقدمة إلى تاريخنا والآخر)
الكاتب	İbrahim Kalın (إبراهيم كالين)
المترجم	(أنيس بالمان)
الدار	Arap Scientific Publishers, INC - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

265.

الاسم	Evliya Çelebi'nin Dünya Turu (10 Kitap) (قراصنة مرمرة - 10 كتب)
الكاتب	İsmail Bilgin (إسماعيل بيلجين)
المترجم	(محمد أغير اكنشا)
الدار	Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

266.

الاسم	Satranç Oynayan Derviş (درويش يلعب الشطرنج)
الكاتب	A. Ali Ural (علي أورال)
المترجم	(أحمد كمال)
الدار	Librarie Dar AlAmane - المغرب
النوع	مقالة أدبية

267.

الاسم	Hayata Dön (عودي إلى الحياة)
الكاتب	Gülseren Budayıcıoğlu (غولسران بودايجي أوغلو)
المترجم	Muhtab Mohammad (مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc - لبنان
النوع	رواية

268.

الاسم	Kral Kaybederse (إذا خسر الملك)
الكاتب	Gülseren Budayıcıoğlu (غول سيران بوغايجي أوغلو)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc SAL - لبنان
النوع	رواية

269.

الاسم	Yuvarlan Dünya Çıkmazı (الشارع المسدود)
الكاتب	Fatma Çağdaş Börekçi (فاطمة جاغداش بوريكتشي)
المترجم	(نورا ياماتش)
الدار	Hzaya Publishing & Bookstore - الكويت
النوع	أدب الطفل

270.

الاسم	Cesur Yürek Hermit : Evim Olmadan Asla (لماع الشجاع)
الكاتب	Asiye Yıldırım (أسيا يلدريم)
المترجم	(نورا ياماتش)
الدار	Hzaya Publishing & Bookstore - الكويت
النوع	أدب الطفل

271.

الاسم	Robot Okulu (أكاديمية الروبوت)
الكاتب	Necati Akbaba (نجاتي أكبابا)
المترجم	(زيد طارق نعيمة)
الدار	Dar Al Manhal Publishers - الأردن
النوع	أدب الطفل

272.

الاسم	Ben Osmanlıyım (أنا العثماني)
الكاتب	Murat Başaran (مراد باشاران)
المترجم	(أحمد كمال فهمي)
الدار	Dar Al Moualef Publishing House - لبنان
النوع	رواية

273.

الاسم	Ertuğrul Gazi (Kuruluşun Öncüsü) (الغازي أرطغرل)
الكاتب	Talip Arışahin (طالب أرا شاهين)
المترجم	(حسين باقي)
الدار	Dar Al Moualef Publishing House - لبنان
النوع	تاريخ / دراسة

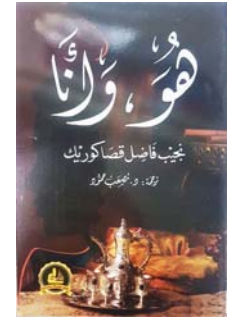
274.

الاسم	Taş Masalları (6 Kitap) (أغنية الحجارة- 6 كتب)
الكاتب	Elif Konar Özkan - Ümit Yaşar Özkan (أوميت يشار أوزكان - أليف كوتار أوزكان)
المترجم	Yaman Kayalı (يمان كيالي)
الدار	Dar Al-Moualef Publishing House - لبنان
النوع	أدب الطفل

275.

الاسم	O ve Ben (هو وأنا)
الكاتب	Necip Fazıl Kısakürek (نجيب فاضل قصابكوريك)
المترجم	(د. مصعب حمود)
الدار	Dar Al Fikr AL Mouaser - لبنان
النوع	سيرة ذاتية

276.

الاسم	Adaletli Peygamberim Hz.Yusuf (سيدنا يوسف نبينا العادل)
الكاتب	Merve Gülcemal (مروة غول جمال)
المترجم	(بشرى غافاروف)
الدار	Difaf Publishing - لبنان
النوع	أدب الطفل

277.

الاسم	Masal Adası Serisi (5 Kitap) (طائر الظلام - 5 كتب)
الكاتب	Faruk Özdemir (فاروق أزديمير)
المترجم	Muhammed Hamidullah Ağırakça (محمد حميد الله أغيراكتشا)
الدار	Editions Al Halabi - المغرب
النوع	أدب الطفل

278.

الاسم	Siz Hiç Bir Kitaba Sarıldınız Mı? (هل سبق لك أن احتضنت كتاباً)
الكاتب	Gökçe İrten (غوغشي ارتان)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Arab Scientific Publishers Inc SAL - لبنان
النوع	أدب الطفل

279.

الاسم	Son Direnişçi (المقاوم الأخير)
الكاتب	Vedat Sağlam (ودات سلام)
المترجم	(أحمد نور الدين قطان)
الدار	Digital Future - لبنان
النوع	أدب الطفل

280.

الاسم	Melih ve Benzersiz Eşęi
الكاتب	Hüseyin Safa Ak (حسين صفا أقي)
المترجم	(حسين باقي)
الدار	Dar Alrouqy for Printing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

281.

الاسم	Süper Olacak Koyun
الكاتب	Didem Demirel (ديديم ديميريل)
المترجم	(حسين باقي)
الدار	Dar Alrouqy for Printing and Distribution لبنان
النوع	أدب الطفل

282.

الاسم	Endülüs'te Bir Hafta
الكاتب	Rana Demiriz (رنا ديميريز)
المترجم	(مهتاب محمد)
الدار	Thaqafa Publishing & Distribution LLC
النوع	رواية

الأعمال المترجمة بدعم وزارة الشباب والرياضة

كما تم في عام 2022 ترجمة 17 عملاً تركياً إلى اللغة العربية بدعم من وزارة الشباب والرياضة في الجمهورية التركية. وتم نشر هذه الأعمال من قبل دار نشر في تركيا. وتم الاستنتاج أيضاً أن أكثر الأعمال المترجمة من الأكثر إلى الأقل هي على النحو التالي: رواية ، قصة قصيرة ، مقالات أدبية ، مسرحيات ، سيرة ذاتية ، تنمية بشرية ، شعر. وفي الغالب تم اختيار الأعمال المترجمة من الكلاسيكيات التركية. ومن هؤلاء أحمد مدحات أفندي وسليمان نظيف وأحمد هاشم. ومن بين الكتاب المعاصرين ، يمكن ذكر كمثل راسم أوزدين أوران وأوميت ميريتش .

1.

الاسم	BABAM CEMİL MERİÇ (جميل مريج)
الكاتب	ÜMIT MERİÇ (أ.د.أوميت مريج)
المترجم	(محمد صديق يلدريم، محمد اجغيف)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	سيرة ذاتية

2.

الاسم	MESNEVİDEN SEÇMELER (مختارات من مثنوي)
الكاتب	MEVLANA CELALEDDİN-İ RUMİ (مولانا جلال الدين الرومي)
المترجم	(أحمد جلال)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	شعر كلاسيكي

3.

الاسم	BİR ADAM YARATMAK (خلقُ إنسانٍ ما)
الكاتب	NECİP FAZIL KISAKÜREK (نجيب فاضل كيصا كوريك)
المترجم	(فوزي عيد بخيت عبد العال)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	مسرحية

4.

الاسم	ARABA SEVDASI (شغف العربية)
الكاتب	RECAİZEDE MAHMUD EKREM
المترجم	(رجائي زاده محمود أكرم)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

5.

الاسم	A'MÂK-ı HAYÂL (أعماق الخيال)
الكاتب	FİLİBELİ AHMED HİLMİ (أحمد حلمي الفلبي)
المترجم	(محمد عبد العزيز)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

6.

الاسم	GENÇLERLE BAŞBAŞA (إرادة الشباب)
الكاتب	ALİ FUAD BAŞGİL (أ.د. علي فؤاد باشجيل)
المترجم	(فوزي عيد بخيت عبد العال)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	تنمية بشرية

7.

الاسم	VATAN YAHUT SİLİSTRE (الوطن أو السليسترة)
الكاتب	NAMIK KEMAL (نامق كمال)
المترجم	(مجد آتش)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	مسرحية

8.

الاسم	GURABÂHÂNE-İ LAKLAKÂN (بيت اللقالق البائسة)
الكاتب	AHMED HAŞİM (أحمد هاشم)
المترجم	(مجد عبد العزيز)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	مقالة أدبية

9.

الاسم	FİRAK-I İRAK VE GALİÇYA (فراق العراق - غاليسيا)
الكاتب	SÜLEYMAN NAZİF (سليمان نظيف)
المترجم	(أدهم طارق)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	شعر - حكاية

10.

الاسم	DEDE KORKUTTAN SEÇMELER (مختارات من حكايات دده قورقوت)
الكاتب	-
المترجم	(مجد أجغيف، مجد صهيب سليمان، عزة فلايجي)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	حكايات شعبية

11.

الاسم	SÜLEYMAN MUSLÎ (MUSULLU SÜLEYMAN) (سليمان مسلي)
الكاتب	AHMET MİDHAT EFENDİ (أحمد مدحت أفندي)
المترجم	(محمد عبد العزيز)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

12.

الاسم	KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ (زواج تحت مذنب)
الكاتب	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR (حسين رحمي كورينار)
المترجم	(دالا القدومي)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

13.

الاسم	İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN (الشیطان الذي في داخلنا)
الكاتب	SABAHATTİN ALİ (صباح الدين علي)
المترجم	(محمد الشرقاوي)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

14.

الاسم	DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU (الجنح الخارجی التاسع)
الكاتب	PEYAMİ SAFA (بيامي صفا)
المترجم	(أحمد جواد)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

15.

الاسم	ŞEHİR MEKTUPLARI (رسائل المدينة)
الكاتب	AHMED RASİM (أحمد راسم)
المترجم	(رانية بوضوارة)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	مقالة أدبية

16.

الاسم	GÜL YETİŞTİREN ADAM (الرجل الذي يرب الورد)
الكاتب	RASİM ÖZDENÖREN (راسم أوزدان أوران)
المترجم	(مجد صديق يلدريم)
الدار	Divan kitap - تركيا
النوع	رواية

النتيجة

في هذه الدراسة تبين أنه تمت ترجمة 283 عملاً من اللغة التركية إلى اللغة العربية من خلال دعم مشروع تيدا التابع لوزارة الثقافة والسياحة، وتنوعت الأعمال المترجمة بين الرواية، القصص القصيرة، أدب الطفل، تاريخ/ دراسة، سيرة ذاتية، أدب الرحلات، الشعر، المذكرات، التغذية الصحية، المقالات الأدبية، والمسرحيات. وتبين أيضاً أنه معظم البلاد العربية لم تستفد من هذا الدعم للترجمة، وقد تم تقديم المعلومات للكتب المترجمة في الجداول بشكل مفصل مثل اسم الكتاب التركي والعربي، اسم الكاتب، والمترجم، والدار، والنوع. أما بالنسبة للكتب المترجمة من اللغة التركية إلى اللغة العربية بدعم وزارة الشباب والرياضة فقد تم ترجمة 17 كتاب في 2022 وهذه الكتب في معظمها تتكون من الأدب التركي الكلاسيكي لكن هناك بعض الكتب المعاصرة أيضاً، وتنوعت كذلك بين الرواية، القصص القصيرة، أدب الطفل، تاريخ/ دراسة، سيرة ذاتية، أدب الرحلات، الشعر، المذكرات، التغذية الصحية، المقالات الأدبية، والمسرحيات. تستهدف هذه الدراسة تعريف العالم العربي على الكتب المترجمة إلى اللغة العربية وليطلع عليها القراء والدور والأكاديميين، ومن خلال هذه الدراسة يمكن إجراء دراسات أكاديمية في مجال الترجمة والأدب والأدب المقارن وغيرها.

المراجع

<https://teda.ktb.gov.tr/TR-250770/yayin-katalogu.html/Erişim: 07.12.2022>

Mehmet Hakkı Suçın, Dünden Bugüne Arapçaya Çevirinin Sertüveni, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2012.

محمد حقي صوتشين، ترجمة الأدب التركي إلى اللغة العربية، الترجمة وإشكالات المناقفة 2، كتاب المؤتمر، ص، 251-239.

Murat ÖZCAN&Gürkan DAĞBAŞI / ISTANBULJAS Volume 5, Issue 1, 2022-1, p. 65-78

Gümüştüs, N. B., Denissova, N. "Türk Edebiyatı Bu (mu?) dur. TEDA Projesi Kapsamında Rusçaya Çevrilen Yapıtlar". Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi. Özel Sayı: (2016), s. 61-77.

KLASİK ARAP ŞİİRİ ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN NEDENLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE CAUSES OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE TRANSLATIONS OF CLASSICAL ARABIC POETRY AND SUGGESTIONS FOR SOLUTIONS

Mücahit KÜÇÜKSARI¹

Öz

Bireyler ve toplumlar yaşadıkları çağdan olduğu kadar geçmişten de beslenerek kendilerine ait yeni bir kültür ve medeniyet ortaya koyarlar. Sonrasında ise inşa ettikleri bu değerleri farklı vesilelerle gelecek asırlara aktarırlar. Nesilden nesle gerçekleşen bu aktarımının sayısız yolu olabilir. Şiir de bu yollardan biridir. Bu sebeptendir ki Araplar, “*Şiir Arab’ın divanıdır*” diyerek şiirleri, yazdıkları dönemlerin siyasî, sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtan birer arşiv mesabesinde görmüşlerdir. Buradan hareketle farklı kültürleri ve medeniyetleri yakından tanımanın yollarından birinin de, pek çok alanda olduğu gibi şiir ve edebiyat alanında da geçmişe yönelik kapsamlı araştırma ve incelemelerin yapılması olduğu söylenebilir. Nitekim ülkemizde de pek çok bilimsel makalenin yanı sıra Arap dili, edebiyatı ve belagatine dair eğitim verilen kurumlarda, klasik Arap şiirine yönelik özellikle lisansüstü düzeyinde pek çok çalışmanın yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmalar, farklı dönemler ve coğrafyalarla ilgili tarih kitaplarında verilen bilgilerin, şairlerin bakış açısıyla yeniden yorumlanabilmesi ve yeni bilgilere ulaşılabilmesi adına önem arz etmektedir. Ancak diğer bir önemli husus ise ulaşılan klasik dönem şiirlerinin doğru bir şekilde dilimize çevirisidir. Zira şair yaşadığı dönemin ve coğrafyanın aynası gibidir. Yüzyıllar öncesinde yaşayan ve şiir söyleyen bir şairin dilinin ve üslubunun günümüzdekiyle aynı olması beklenilemez. Bu nedenle araştırmacıların eski dönemlere ait Arap şiirlerinin Türkçe’ye çevirisinde, lafızların ve cümlelerin anlamını tespit noktasında farklı problemlerle karşılaşması gayet doğaldır. Bu problemlerin temelinde edebî tenkit, belagat, aruz gibi ilimlerin yanı sıra eski dönem Arap kültürü ve şairin yaşam biçimi noktasındaki bilgi eksiklikleri gibi pek çok nedenin varlığından söz edilebilir. Dolayısıyla klasik Arap şiiri çevirilerinde salt Arapça bilgisinin söz konusu şiirleri Türkçe’ye eksiksiz bir biçimde aktarma noktasında yetersiz kalabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışmanın konusu da ülkemizde klasik Arap şiiri alanında yapılan bilimsel ve akademik çalışmalarda rastlanan bir takım çeviri sorunlarının nedenlerine dikkat çekmek, bu minvaldeki tespitlerle de söz konusu sorunlara dair çözüm önerileri ortaya koymaktır. Böylece bu alanda çalışma yapmayı düşünen özellikle yeni araştırmacılar için çeviriyi daha kolay ve daha nitelikli hale getirebilecek belli başlı kaidelerin ortaya konabilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Arap Şiiri, Çeviri, Çeviri Yöntemleri.

Abstract

Individuals and societies reveal a new culture and civilization of their own by feeding off the past as well as the age in which they live. Afterwards, they transfer these values that they have built to the next centuries through different means. There can be innumerable ways for this transmission from generation to generation. Poetry is one of these ways. For this reason, Arabs, saying "Poetry is the Divan of Arab", saw poems as an archive reflecting the political, social and cultural characteristics of the periods in which they were written. From this point of view, it can be said that one of the ways to get to know different cultures and civilizations closely is to conduct extensive research and examinations on the past in the field of poetry and literature, as in many other fields. As a matter of fact, in addition to many scientific articles in our country, it is observed that many studies on classical Arabic poetry, especially at the graduate level, are carried out in institutions that provide education on Arabic language, literature and rhetoric. These studies are important in terms of reinterpreting the information given in the history books about different periods and geographies from the perspective of the poets and accessing new information. However, another important issue is the correct translation of the classical period poems into our language. Because the poet is like a mirror of the period and geography in which he lived. It cannot be expected that the

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, mucahitkucuk@gmail.com

language and style of a poet who lived and sang poetry centuries ago would be the same as today. For this reason, it is quite natural for researchers to encounter different problems in determining the meaning of words and sentences in the translation of ancient Arabic poems into Turkish. At the root of these problems, it can be mentioned that there are many reasons such as the lack of knowledge about the ancient Arab culture and the poet's lifestyle, as well as sciences such as literary criticism, rhetoric, and prosody. Therefore, in translations of classical Arabic poetry, it should be taken into account that pure knowledge of Arabic may not be sufficient to translate the poems in question into Turkish. The subject of this study is to draw attention to the causes of some translation problems encountered in scientific and academic studies in the field of classical Arabic poetry in our country, and to propose solutions to these problems with the findings in this regard. Thus, it is aimed to reveal certain rules that can make translation easier and more qualified, especially for new researchers who are considering working in this field.

Keywords: Arabic Literature, Arabic Poetry, Translation, Translation Methods.

Giriş

Çeviri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı dilleri konuşan toplumlar ve bireyler arasında iletişimin kurulmasını sağlayan zorunlu bir faaliyettir (Hacıbekiroğlu, 2020, 67-68). İnsanlık tarihine bakıldığında bu faaliyetin üç ana aşamada gerçekleştiği görülmektedir. Milattan önce 600'lü yıllarda başlayan, sonrasında milattan önce 400'lü yıllarda Sümer, Fenike ve Mısır gibi medeniyetlerden Grekçe'ye yapılan ve özgün bir düşünce ve bilim atmosferinin doğmasını sağlayan çeviriler ilk aşama olarak kabul edilebilir. İkinci aşama miladi 8-10. yüzyıllar arasında Süryanice ve Grekçe gibi dillerden Arapça'ya yapılan çevirilerdir. Üçüncü aşama ise 12. yüzyılda Arapça eserlerin Latince ve İbrânice gibi dillere çevrilmesidir. Bu faaliyetlerin hepsinde kültürler ve medeniyetler arası etkileşim meydana gelmiş ve böylece yeni kültür ve medeniyetlerin doğmasına da zemin hazırlanmıştır (Macit, 2011, 40/574 vd.).

Günümüzde de çeviri faaliyetinin hız kesmeden devam ettiği bir gerçektir. Nitekim çeviri faaliyetli artık çeviribilim başlığı altında bir bilim dalı haline gelmiştir. Elbette çevirinin pek çok türü vardır. Teknik çeviriler, haber çevirileri, ilmi kaynakların çevirisi, edebi çeviriler vs. Bununla birlikte bütün çeviri türlerinin aynı olmasını yahut benzer zorlukta olmasını beklemek doğru değildir. Nitekim bir haber çevirisi ile öykü çevirisi arasında ciddi farklar olduğu gibi edebi eserlerin çevirileri de kendi içinde farklı olabilir. Örneğin bir şiir çevirisi ile roman çevirisinin tabiatı birbirinden çok farklıdır. Peki, bu farklılığın temel sebepleri nelerdir? Kısaca bu hususa değinmekte fayda vardır.

Şiir Çevirisinin İmkânı Meselesi

Gerek şiir gerek de düzyazı formundaki edebî ürünler doğal dilden istifade eder. Düzyazılarda yazarın metne yüklediği belirli bir anlam vardır ve okuyucu yazarın vermek istediği mesajı yüzeysel bir okumayla dahi doğrudan alabilir. Ancak şiirde şairin sözcüklere

yüklediği farklı anlamlar olma ihtimali çok daha yüksektir. Dolayısıyla okuyucu yüzeysel bir okuma neticesinde şairin vermek istediği mesajı doğrudan alamayabilir. Şiiri farklı bakış açılarıyla yeniden yorumladığında derin ve farklı anlamlar ihtiva ettiğini görebilir. Bunun dışında şiir dilinde sözcüklerin ve seslerin çağrışım gücünden ve şiirin biçimsel düzenlenişinden faydalanılır. Şair kimi zaman sadece belirli sesleri sık bir şekilde kullanarak ifade gücünü artırabilir. Bazen de şiirini kâğıt üzerinde farklı bir şekilde düzenleyerek anlamı, sözdizimini, kullanılan kelimeleri hiç değiştirmeden farklı bir etki yaratılabilir. Bu durum şiirin şekilsel açıdan da okuyucu üzerinde etki yarattığını göstermektedir (Bayrak Akyıldız, 2019, 1216). Şairin sözcüklere yüklediği anlamların yanı sıra şiirin vezin ve kafiyesinin oluşturduğu ahenkli ritim okuyucuyu etkisi altına alır.

Burada söylenenler neticesinde akla şu sorular gelmektedir: Şiir başka bir dile çevrilebilir mi? İçerdiği derin anlamları ve şekilsel özelliklerini koruyarak başka bir dile aktarılabilir mi?

Bu mesele aslında sadece günümüzde değil eski dönemlerde de üzerine kafa yorulan problemlerden biri olmuştur. Nitekim Arap edebiyatının önemli isimlerinden Câhız (ö. 255/869) el-Hayevân adlı eserinde bu konuya geniş yer vermiştir. Ona göre şiirin çevirisini yapmak mümkün değildir. Çünkü şiir başka bir dile çevrildiğinde nazım özelliği ve vezni ortadan kalkar. Güzelliği ve insanları şaşkına çeviren mucizevî özelliği yok olur. Ancak herhangi bir şiirin içerdiği manaların vezni ve nazım özellikleri göz ardı edilerek nesir halinde başka bir dile aktarılması o çeviriyi değersiz kılmaz. Zira o şiirin manalarını kapsayan nesir halindeki söz şiir çevirisinden daha etkili ve güzeldir. Öte yandan nesir halindeki bir metni başka bir dile çeviren mütercim de o eserin bütün anlamsal özelliklerini ve inceliklerini tam olarak çevirmesi mümkün değildir (el-Câhız, 1424, 1/53). Ayrıca önemli Arap dili ve edebiyatının önemli isimlerinden olan Abdülkâhir el-Cürçânî (471/1078-79) ve Salâhuddîn Halîl b. Âybek es-Safedî (ö. 764/1363) gibi isimler de çeviri meselesine eserlerinde yer vermişler ve Câhız'ın görüşleriyle genel manada örtüşen düşüncelerini dile getirmişlerdir (Detaylı bilgi için bk. Sarıkaya, 2003, 146 vd.).

Kaynak dildeki şiir metninin hedef dildeki karşılığına hiçbir değer kaybetmeden çevrilebilirliği meselesi günümüz edebiyat, dilbilim ve çeviribilim alanlarında çokça tartışılmış ve tartışılmaya da devam etmektedir. Bu tartışmalarda öne sürülen savların ortak bir noktası vardır. Buna göre çeviri işleminde kaçınılmaz olan bilgi kaybı, şiir çevirisinde anlamla birlikte vurgunun da kaybı nedeniyle daha da fazla olmaktadır. Zira şiirde düz anlamlar olabildiğince aza indirgenirken yan anlamlar biçimsel öğelerle bütünleşerek farklı bir dil meydana getirir. Şiir çevirisi sadece kaynak dil ile amaç dil arasında bir karşılık bulma işleminde ibaret değildir.

Karşılık aranan sözcüklerin sesbilimsel özelliklerinden kafiyeye yapısına, teknik unsurlardan anlam kaymalarına değin birçok sorunu içinde barındır (Gürsel, 1978, 155).

Sonuç olarak kaynak dildeki bir şiiri bütün anlamsal ve biçimsel özelliklerini korur bir şekilde hedef bir dile aktarmanın mümkün olmadığını söylemek gerekmektedir. Ancak bu durum her iki dile de hâkim olan bir çevirmenin edebî ve estetik bakımdan kaliteli bir çeviri ortaya koyması önünde bir engel değildir. Bunun için öncelikle şiir çevirisinde karşılaşılabilecek problemler bilinmeli ve bu noktada eksiklikler giderilmeye gayret edilmelidir.

Şiir Çevirisinde Karşılaşılan Problemler

Şiir çevirilerinde bir takım problemlerle karşılaşmak kaçınılmazdır. Bunları birkaç ana başlık halinde sırlamak mümkündür:

➤ *Ses kayıpları:* Her dilin kendine ait vurgu, ritim ve harmonisi vardır. Bu durum doğal olarak çevirmenlerin sesbilimsel çeviri yolunu kapatmaktadır (Demirezen, 1991, 115). İbnü'r-Rûmî'nin (ö. 283/896) oğluna mersiye olarak söylediği kasidesinde yer alan şu beyit bu noktada güzel bir örnektir (İbnü'r-Rûmî, 2002, 1/401): [Tavîl]

لَذَاكِرُهُ مَا حَنَّتِ النَّيْبُ فِي بَجْدِ وَإِيَّيَّ وَإِنْ مُتَّعْتُ بِإِنِّي بَعْدَهُ

Şüphesiz ben -ondan sonra bana iki oğlum [daha] bahşedilmiş olsa da- yaşlı deve Necd'deki [yavrusunu] özlediği müddetçe onu (oğlumu) anmaya devam edeceğim.

Bu beyitte “ن” harfi dokuz kez tekrar etmektedir. Bu harfin bu kadar çok tekrar etmesi bir babanın ölen çocuğunun ardından acı içerisinde inlemesine delalet etmektedir. Ne var ki bu beyit Türkçe'ye çevrildiğinde bu hususiyet ortadan kalkacaktır.

➤ *Kültürel farklılıklara bağlı sorunlar:* Her toplumun kendine has bir kültürü, yaşayış biçimi vardır. Bir kültüre ait bir unsur başka bir kültürde karşılık bulmayabilir veya tamamen farklı bir anlam barındırıyor olabilir. Yiyecekler, içecekler, giyecekler, ulaşım araçları vb. maddesel unsurların yanı sıra din, mezhep, örf gibi sosyal ve dini unsurlar da bu noktada kaynak dil ile hedef dil arasındaki aktarımda güçlüklerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Cahiliye döneminde yaşayan bir şairin hayatını şekillendiren her bir unsurun günümüz dünyasında bir karşılığının olmasını beklemek mümkün değildir. Örneğin klasik Arap şiirinde deve ve çöl üzerine onlarca farklı sözcüğün kullanıldığı ve kullanılan bu sözcüklerin kendi içerisinde belirli farklar barındırdığı bilinmektedir. Hal böyle olunca bu sözcüklere uygun bir karşılık bulmak çevirmen için hiç de kolay olmayacaktır (Demirezen, 1991, 116-117). Aynı şekilde dilimize ait sağlık olsun, geçmiş olsun, başınız sağ olsun gibi deyişler ve baldız, yenge,

görümce gibi kavramlara başka dillerde rastlamak mümkün olmayabilir. Bu durumda hedef dilde anlaşılacak okuyucuların yadırgamayacağı karşılıkların araştırılıp tercih edilmesi uygun olacaktır (Demirezen, 1991, 124).

➤ *Dilbilgisel sorunlar:* Dillerin sözdizimsel yapıları arasındaki farklılık kimi zaman çevirmen için problem teşkil edebilir. Yazarın cümlelerinin uzun veya kısa olması, dilinin ağıdalı olup olmaması, lafı evirip çevirip dolaştırması, çok anlama gelecek cümleler kurması, sözdizimsel sorunları da beraberinde getirir. Bu tarz metinlerde sorun daha çok çevirmenin her iki dile ait dilbilgisi kurallarını yeterli ölçüde bilip bilmemesinden kaynaklanır (Demirezen, 1991, 117-118). Bu noktada Arapça şiir çevirisi yapan bir kişinin devrik cümle yapıları, zamirlerin mercii, cer harflerinin müteallakları gibi pek çok hususta son derece titiz ve dikkatli olması beklenir.

➤ *Anlamla ilgili sorunlar:* Çevirilerde sıkça karşılaşılan sorunlardan birisi de bazı tasvirlerin ve anlatımların hedef dilde anlamsız hale gelmesidir. Çoğu çevirmen kaynak metin ile hedef metin arasında biçim, anlam ve deyiş-anlatım eşdeğerliliğini tutturmaya çalışır. Ancak çevirilerinde bu estetik değerlerin tamamını sağlamaları mümkün değildir. Anlamdan yahut anlatımdan ödün vermeleri kaçınılmazdır. Bu noktada çevirmen “özgün metne olabildiğince bağlı, gereğince özgür olma” düsturuna sıkı sıkıya bağlı kalmalıdır. Çevirmenin tek görevi çevirisini özgün metin ile özdeşleştirmek değildir. Bu nedenle çevirmenin bazı tekniklere mutlaka başvurması gerekir, amacı kaydırmalar yaparak özgün metnin anlamsal özünü aktarmaya çabalamaktır (Demirezen, 1991, 117 vd.).

➤ *Üslupla ilgili sorunlar:* Şairlerin kendilerine has bir anlatım biçimi, üslubu vardır. Tercümelerde bu üslup ister istemez değişikliğe uğrayacaktır. Çevirmen bu üslubu mümkün mertebe hedef dile aktarmaya gayret edecektir. Ancak üslubu koruma endişesiyle hareket ederek şiir metnini noktasına, virgülüne kadar eşdeğer yapılan bir tercümede mütercim kendi diline yabancılaşır ve çeviri kokusundan kurtulamaz (Demirezen, 1991, 123).

➤ *Sanatların hedef dile aktarımıyla ilgili sorunlar:* Özellikle şiirlerde sanatsal dil metnin tamamına hâkim olabilir. Bu bakımdan çeviri yapan kişinin, şairin kullandığı söz ve anlam sanatlarını tahlil etmesi ve en uygun biçimde hedef dile aktarma gayretinde olması gerekir. Buna rağmen özellikle cinas, tevriye gibi pek çok söz sanatının hedef dile aktarımı neredeyse imkânsızdır. Bu durumda çevirmenin değiştirme, atlama gibi farklı tekniklere başvurmadan başka çaresi yoktur.

Şiir Çevirisinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Şiir çevirisinde esas olan metne bağlı kalmaktır. Şiirsel çeviri kaygısına düşüp ana metinden uzaklaşmak o metne ihanet olarak değerlendirilir. Metne ihanet etmeden düzgün bir çeviri de ancak esas eserin sahibi gibi manaları tam olarak bilerek, lafızların kalıplarını yerli yerinde kullanarak ve isabetli tahlil ve yorumlar yaparak mümkündür (el-Câhiz, 1424, 1/53). Başka bir ifadeyle çevirmen her iki dilin dilsel yapılarını çok iyi kavramış olmalı, sözcüklerin anlamlarını tam olarak kavramalı ve yeni biçimleri aktarabilecek yaratıcılığa da sahip olmalıdır (Bayrak Akyıldız, 2019, 1218). Bu bağlamda klasik bir Arap şiirini dilimize aktarırken dikkat edilmesi gereken önemli birkaç hususu zikretmek mümkündür:

➤ *Şairin ve şiirin kültürünü tanımak:* Bu aşamada şairin hayatının yanı sıra yaşadığı dönemin ve coğrafyanın sosyal, siyasal, kültürel ve edebî durumunun detaylı bir şekilde incelenmesi gerekir. Zira şiirler söylendikleri dönemin aynasıdır. Şairler de yaşadıkları çevreden ve maruz kaldıkları şartlardan bağımsız olarak şiir söyleyemezler. Örneğin Cahiliyye dönemi şiiri çevriliyorsa çöl yolculukları, kabileler arası mücadeleler, öncü şahsiyetler, yer isimleri, kadın isimleri, bitki isimleri, hayvan isimleri ve bunlara yüklenen değerler hakkında genel bilgilere sahip olmak çeviri noktasında kolaylaştırıcı bir faktör olacaktır. Bu aşama sonunda çeviri yapan kişinin şairle empati kurabilecek düzeye gelmesi önemlidir. Çünkü ancak bu yolla çevirmen kastedilen derin manaları hissedebilir.

➤ *Şiir bilgisi edinimi:* Şiir çevirisi uğraşı her şeyden önce bu alanı sevmeyi gerektiren bir uğraştır. Dolayısıyla çevirmenin edebî zevk sahibi olması, şiir okumaktan ve tahlil etmekten zevk alıyor olması gereklidir. Öte yandan bu alanla ilgili genel bilgilere sahip olmak da son derece önemlidir. Klasik Arap şiiri çevirisinde de durum farklı değildir. Bundan ötürü çevirmenin Arap şiirinin gelişim sürecini, şekilsel ve tematik özelliklerini doğru ve bilinçli okumalar yoluyla kavraması ve özümsemesi zorunludur.

Şairi ve şiiri her yönüyle tanıyan ve artık şairle empati kurabilecek seviyeye ulaşan çevirmen artık şiiri anlamlandırma aşamasına daha sağlıklı bir şekilde geçebilecektir.

➤ *Kaynak ve hedef dillerin her ikisine de vukûfiyet:* Çevirmen her şeyden önce hem kaynak hem de hedef dilin dilbilgisi kuralları başta olmak üzere, edebî sanatlarını, cümle yapılarını, kelime özelliklerini kısacası bütün dilsel özelliklerini bilmek zorundadır. Bir dile çok hâkimken diğer dilde aynı seviyede olmaması ciddi sorunlar doğuracaktır.

➤ *Şiirin doğru okunması ve sözlük kullanımı:* Şiiri doğru anlamak ve doğru okumak birbiriyle ilintili iki faaliyettir. Şiiri doğru okumadan metni anlamak mümkün olmadığı gibi

metni genel hatlarıyla anlamadan, metinde yer alan sözcük ve cümle yapılarını tam kavramadan hatasız bir okuma mümkün olmayabilir. Bu noktada metinde yer alan özel isimler, yer isimleri, bitki isimleri, hayvan isimleri deyimler yahut garip kelimeler çevirmene zorluk çıkarabilir. Bu zorluğu aşmanın ilk adımı sözlük kullanımıdır. Ancak modern döneme ait sözlükler bu aşamada yetersiz kalacaktır. Bunun için klasik sözlüklere başvurmak son derece önemlidir. Çünkü pek çok kelimenin şiirin yazıldığı dönemde kullanıldığı anlamlara ancak bu klasik sözlükler yoluyla ulaşmak mümkün olabilmektedir. Halîl b. Ahmed'in (ö. 175/791) *Kitâbü'l 'Ayn*'ı, Ezherî'nin (ö. 370/980) *Tehzîbü'l-luga*'sı, İbn Düreyd'in (ö. 321/933) *Cemheretü'l-luga*'sı, İbn Faris'in (ö. 395/1004) *Mu'cemü mekâyisi'l-luga*'sı, Cevherî'nin (ö. 400/1009'dan önce) *es-Sihâh*'ı ve Fîrûzâbâdî'nin (ö. 817/1415) *el-Kâmûsü'l-muhîr*'i bu anlamda akla ilk gelen ve başucu kaynağı olması gereken sözlüklerdir.

Arapça-Türkçe sözlüklerin kullanımı da çevirinin daha doğru olması noktasında önemlidir. Zira bazı durumlarda şairin ifade etmek istediği hususlar yahut sözcüklerin anlamları çevirmenin zihninde canlanabilir ancak bunların Türkçe karşılığını ortaya koyma noktasında zorluk yaşayabilir. Bu durumda Arapça'dan Türkçe'ye sözlüklere başvurmak kaçınılmazdır. Arapça-Türkçe sözlüklerin en hacimlisi ve Arapça kelimelerin Türkçe karşılıklarını bulma bakımından en başarılısı olarak Mütercim Âsım Efendi'nin (ö. 1235/1819) *el-Okyânûsü'l-basîr fî tercemeti'l-Kâmûsi'l-muhîr* adlı eserini zikretmek mümkündür.

➤ *Aruz bilgisi*: Şiirin doğru okunması dolayısıyla doğru anlamlandırılması yolunda en gerekli bilgilerden birisi de aruzdur. Çevirmen Arap şiirinde kullanılan bahirleri bilmeli, bu bahirlere ait tef ilelerle şiiri seslendirerek hareke yanlışlarının önüne geçmelidir.

➤ *Şairin ve şiirin ait olduğu geleneğe/anlayışa hâkim olmak*: Şairlerin sahip oldukları kültürden ilham alarak şiirlerini meydana getirirler. Meydana gelen bu şiirler de şairlerinin izlerini taşır. Böylece her ikisi arasında ayrılmaz bir kültür bağı kurulmuş olur. Örneğin İbn Arabî, İbn Fârız gibi tasavvufî yönüyle meşhur olan şairlerin şiirlerinde tasavvufî geleneğe ait kavramlara ve yalnızca tasavvuf erbabının anlayabileceği örtülü manalara rastlanabilir. Böyle bir çeviride herhangi bir geleneğe, ilim dalına ya da sanat dalına ait kavramların hedef dile çevrilmesi çeviriye zarar verebilir. Özellikle de bu kavramlar olduğu şekliyle hedef dilde kullanılıyorsa. Dolayısıyla bu kavramların olduğu şekliyle kalması çevrilmesinden daha makbul olabilir. Aynı şekilde çevirmenin yabancı olduğu bir kültüre, anlayışa yahut geleneğe ait bir şiir çevirisinde de anlama güçlükleri karşısına çıkabilir. Böyle bir durumda da ya ilgili alanla ilgili okumalar yaparak eksiklerini gidermeli ya da alan uzmanlarına danışmalıdır.

Sonuç

Bir şiir metninin kaynak dilden hedef dile eşdeğer bir biçimde aktarılması mümkün değildir. Şiirin anlamsal ve biçimsel öğelerin bir harmonisi olması bunun başlıca sebebidir. Bununla birlikte şiirin muhtevasının bir dilden başka bir dile aktarılması, kültürler arası iletişimin önemli araçlarından biri olması hasebiyle, elbette mümkündür ve son derece faydalı ve elzem bir faaliyettir. Dolayısıyla klasik dönem Arap şiirlerinin farklı vesilelerle dilimize çevrilmesini de bu minvalde düşünmek gerekmektedir.

Manzum eserlerin çevirisi mensur eserlere göre oldukça zordur. Söz konusu olan Klasik dönem Arap şiiri çevirisi olunca bu zorluk bir derece daha artmaktadır. Çünkü hem zaman hem de kültür farklılığından dolayı ortaya çıkan sorunlar daha yoğun bir hale gelmektedir.

Bu çeviri faaliyetinde karşılaşılan sorunların bir kısmı şiirin biçimsel yönüyle daha çok ilgilidir. Çeviri sonrası şiirde meydana gelen sessel kayıplar, üslupla ilgili bazı problemler ve söz sanatlarının aktarımındaki güçlük bu noktada öne çıkmaktadır. Çeviri esnasında karşılaşılan sorunların büyük kısmı ise daha çok doğru anlama ve anlamlandırmaya dair sorunlardır. Şairin ve şiirin kültürüne yabancılık, kaynak ve hedef dile bütünüyle hâkim olamamak burada temel sorunu teşkil etmektedir.

Bu sorunları aşmak için belli başlı yollara başvurmak mümkündür. Öncelikle şairin beslendiği ve şiirine hâkim olan kültür iyi tanınmalı ve öğrenilmelidir. Sonrasında Arap şiiriyle ilgili genel okumalar yapmak suretiyle şiir sanatı hakkında malumata sahip olunmalı ve bu sanat adeta özümsemelidir. Şiiri doğru anlamak doğru sözlük kullanımını da zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle şiirlerde kullanılan sözcüklerin söylendikleri dönemde hangi manada kullanıldıklarını net bir şekilde tespit edebilmek adına özellikle klasik sözlüklerin kullanımı ihmal edilmemelidir. Bunun yanında Arapça'dan Türkçe'ye hacimli sözlüklerle bu anlama faaliyeti desteklenmelidir. Aruz ilminin de şiiri doğru okumak ve doğru anlamlandırmak yolunda büyük bir öneme sahip olduğu da unutulmamalıdır.

Kaynakça

Bayrak Akyıldız, Hülya. “Şiir Çevirisi Sorunları Bağlamında Bir Örnek İncelemesi: Rimbaud’nun ‘Sensation’ Adlı Şiirinin Çevirilerinin Değerlendirilmesi”. *Turkish Studies* 14/3 (2019), 1211-1224. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22469>

Câhiz, Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb. *el-Hayevân*. 7 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1424.

Demirezen, Mehmet. “Çeviride Kayıplar Sorunu”. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* 1 (1991), 115-128.

Gürsel, Nedim. “Şiir Çevirisinde Yöntem”. *Türk Dili (Çeviri Sorunları Özel Sayısı)* 38/322 (1978), 155-158.

Hacıbekiroğlu, Abdullah. “Arap Dilinin Yapısından Kaynaklanan Çeviri Zorlukları”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1 (30 Haziran 2020), 63-84. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.637402>

İbnü’r-Rûmî, Ebü’l-Hasen Alî b. el-Abbâs b. Cüreyc. *Dîvânu İbni’r-Rûmî*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2002.

Macit, Muhittin. “Tercüme Hareketleri”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/574-576. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Sarıkaya, Muammer. “el-Câhız’dan es-Safedî’ye Çeviri Teorisi”. *Bilimname* 2003/3 (2003), 133-151.

**ARAP DİLBİLİMİNDE HARFLERİN ANLAM ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE YAPILAN
TARTIŞMALAR: EMİR PÂDİŞÂH'IN *RISÂLE FÎ TAHKÎKİ HARFİ KAD* ADLI ESERİ
BAĞLAMINDA BİR BAKIŞ**

**DISCUSSIONS ON THE SEMANTIC CHARACTERISTICS OF LETTERS IN ARABIC
LINGUISTICS: A VIEW IN THE CONTEXT OF EMİR PÂDİSHÂH'S *RISÂLE FÎ
TAHKÎQI LETTER KAD***

Murat TALA¹

Öz

Arap dilbiliminde meseleler ele alınırken, ilgili meselenin hem gramatik hem de anlamsal özellikleri irdelenir. İsimler, fiiller ve harfler ayrı ayrı araştırmaya tabi tutulur. Arap dilbilim kitaplarında harflerin anlam özellikleri hakkında yapılan çok sayıda araştırma ve tartışma dikkat çeker. Söz konusu araştırma ve tartışmalar bağlamında Arap dilindeki harfler hece harfleri ve anlam harfleri olarak iki kısımda ele alınır. Hece harfleri sözcüklerin kuruluşunun temel taşı sayılır. Hece harflerinin sözcükten ayrı buldukları durumda özel bir anlam özellikleri bulunmaz. Yine hece harfleri, kullanıldıkları sözcük içerisinde, söz konusu sözcüğün anlam özelliğinin bir parçası olmazlar. Öte yandan, anlam harfleri, kullanıldıkları cümle içinde özel bir anlam özelliği taşır. Bu özellikleri bakımından anlam harfleri, kullanıldıkları cümlenin anlamının şekillenmesine etki eder. Anlam harflerinden bazıları birden çok anlam özelliğine sahip olabilmektedir. Arap dilinde, anlam harflerinden bazılarının sadece anlam üzerinde değil, kullanıldıkları cümlenin gramer özellikleri üzerinde de etkileri olabilmektedir. Kısaca, anlam harflerinden bazıları cümlenin hem anlamı hem de gramer yapısı üzerinde etki gösterir. Arap dilbilim alimleri, anlam harflerinin cümlenin anlamı ve grameri üzerindeki etkileri hakkında farklı görüşler ileri sürer. Bu bağlamda uzun tartışmalar ortaya çıkar. Tam bu noktadan hareketle, söz konusu tartışmaların bir arada ele alınarak değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Bu bildiri, Arap dilbiliminde *Kad* harfinin anlamsal ve gramatik özellikleri konusunda ortaya konulan görüşleri toplama, değerlendirme ve bu mesele hakkında bazı sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır.

Bu bildiride öncelikle Arap dilinde kullanılan *Kad* harfinin anlamsal ve gramatik özellikleri açıklanmıştır. Bu bağlamda *Kad* harfinin anlamsal ve gramatik özellikleri hakkında ortaya konulan farklı görüşler ayrı ayrı ele alınmıştır. Yine, bu meselenin problematik alanı tespit edilerek meseleler dilbilim, anlam bilim, gösterge bilim ve dil felsefesi odağında irdelenmiştir. Araştırmada ayrıca, Emîr Pâdişâh el-Buhârî (ö. 987/1579) tarafından kaleme alınan *Risâle fî tahkîki harfi Kad* adlı eser tetkik ve tahkik edilmiştir. Bu bağlamda Emîr Pâdişâh el-Buhârî'nin hayatı hakkında kısaca açıklama yapılmıştır. Ancak *Risâle fî tahkîki harfi Kad* adlı eserin incelemesi hususunda ayrıntılı bilgi verilmiştir. Meseleler eleştirel bir bakış çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve eserin ilmi değeri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bütün bunlara ek olarak, söz konusu eser henüz neşredilmemiş olduğu için, eserin edisyon kritiği yapılmıştır. Eserin edisyon kritik yapılmış tahkikli metni ise araştırmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Arap Dili ve Edebiyatı, Dilbilim, Göstergibilim, Emîr Padişâh el-Buhârî, Kad Harfi

Abstract

While dealing with the issues in Arabic linguistics, both grammatical and semantic features of the related issue are examined. Nouns, verbs and letters are investigated separately. Numerous researches and discussions about the semantic features of letters in Arabic linguistics books draw attention. In the context of these researches and discussions, the letters in the Arabic language are handled in two parts as syllable letters and meaning letters. Syllable letters are considered the cornerstone of the formation of words. In cases where the syllable letters are separate from the word, there is no special meaning. Again, syllable letters do not become a part of the semantic feature of the word in question in the word in which they are used. On the other hand, meaning letters have a special meaning in the sentence in which they are used. In terms of these features, meaning letters affect the shaping of the meaning of the sentence in which they

¹ Doç. Dr., NEÜ Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati, Konya, TÜRKİYE (mtala70@gmail.com)

are used. Some of the meaning letters can have more than one meaning feature. In the Arabic language, some of the meaning letters can have effects not only on the meaning but also on the grammatical features of the sentence in which they are used. In short, some of the meaning letters affect both the meaning and grammatical structure of the sentence. Arab linguistics scholars have different opinions about the effects of semantic letters on the meaning and grammar of the sentence. In this context, long discussions arise. From this point of view, it is necessary to evaluate these discussions together. This paper aims to collect and evaluate the views on the semantic and grammatical features of the letter Kad in Arabic linguistics and to reach some conclusions about this issue.

In this paper, firstly, the semantic and grammatical features of the letter Kad used in the Arabic language are explained. In this context, different views on the semantic and grammatical features of the letter Kad are discussed separately. Again, the problematic area of this issue was determined and the issues were examined in the focus of linguistics, semantics, semiotics and philosophy of language. In the research, the work called *Risāle fī tahkīqi letter Kad*, which was written by Emīr Pādishāh al-Bukhārī (d. 987/1579), was examined. In this context, a brief explanation has been given about the life of Emīr Pādishāh al-Bukhārī. However, detailed information is given about the examination of the work called *Risāle fī tahkīqi letter Kad*. The issues were handled comparatively within the framework of a critical view and the scientific value of the work was tried to be revealed. In addition to all these, since the work in question has not been published yet, the edition critique of the work has been made. The critically edited text of the work has been added to the end of the research.

Keywords: Arabic Language and Literature, Linguistics, Semiotics, Emīr Pādishāh al-Bukhārī, Letter Kad

GİRİŞ

Arap dilbiliminde isimler, fiiller ve harfler ayrı ayrı araştırmaya tabi tutulur. Çünkü bunların hem anlamsal hem de gramatik özellikleri birbirinden farklıdır. Arap dilindeki harfler hece harfleri ve anlam harfleri olarak iki kısımda ele alınır. Bunlardan hece harfleri sözcüklerin kuruluşunun temel taşı sayılır. Hece harflerinin sözcükten ayrı buldukları durumda özel bir anlam özellikleri bulunmaz. Yine hece harfleri, kullanıldıkları sözcük içerisinde, söz konusu sözcüğün anlam özelliğinin bir parçası olmazlar. Öte yandan, anlam harfleri, kullanıldıkları cümle içinde özel bir anlam özelliği taşırlar. Bu özellikleri bakımından anlam harfleri, kullanıldıkları cümlenin anlamının şekillenmesine etki ederler. Anlam harflerinden bazıları birden çok anlam özelliğine sahip olabilmektedir. Arap dilinde, anlam harflerinden bazılarının sadece anlam üzerinde değil, kullanıldıkları cümlenin gramer özellikleri üzerinde de etkileri olabilmektedir. Kısaca, anlam harflerinden bazıları cümlenin hem anlamı hem de gramer yapısı üzerinde etki gösterir. Anlam harflerinin cümlenin anlamı ve grameri üzerindeki etkileri hakkında farklı görüşler yaklaşımlar ve bu bağlamda uzun tartışmalar ortaya çıkabilmektedir. Tam bu noktadan hareketle, söz konusu tartışmaların bir arada ele alınarak değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

Olumlu yapıda ve geçmiş zaman kipindeki yan cümleler, cümle içinde durum zarfı görevi üstlendiklerinde şimdiki ve geçmiş zamanlı anlatımın bir arada verilmesinden kaynaklanan bir anlatım problemi ortaya çıkmaktadır. Söz konusu problemin çözümü hususunda, Emîr Pâdişâh el-Buhârî (ö. 987/1579) tarafından kaleme alınan *Risâle fî tahkîki harfî Kad* adlı eser dikkat çekmektedir.

Araştırmada, Emîr Pâdişâh el-Buhârî (ö. 987/1579) tarafından kaleme alınan *Risâle fî tahkîki harfî Kad* adlı eser tetkik ve tahkik edilmiştir. Bu bağlamda Emîr Pâdişâh el-Buhârî'nin hayatı hakkında kısaca açıklama yapılmıştır. *Risâle fî tahkîki harfî Kad* adlı eserin incelemesi hususunda ayrıntılı bilgi verilmiştir. Meseleler eleştirel bir bakış çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve eserin ilmi değeri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bütün bunlara ek olarak, söz konusu eser henüz neşredilmemiş olduğu için, eserin edisyon kritiği yapılmıştır. Eserin edisyon kritik yapılmış tahkikli orijinal metni araştırma içerisinde verilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar belirtilmiştir.

1. EMÎR PÂDİŞÂH EL-BUHÂRÎ

Emîr Pâdişâh hakkında bilgi veren biyografik ve bibliyografik eserlerde aktarılan bilgilere göre, onun nispesi Muhammed Emîn b. Maḥmûd el-Ḥuseynî es-Seyyid eş-Şerîf el-Fâdıl el-Muḥakkîk el-Buhârî el-Mekkî (ö. 987/1579) olarak görünmektedir. Emîr Pâdişâh Horasanda doğmuştur. Buhara ve Mekke şehirlerinde kalmıştır. 987/1579 senesinde Meşhed şehrinde vefat etmiştir.²

Emîr Pâdişâh'ın nispelerinden hareketle onun soyunun Hz. Hüseyin'e dayandığı, ayrıca onun Buhâra ve Mekke şehirlerinde kayda değer bir müddet boyunca yaşadığı anlaşılmaktadır. *Risâle fî'l-es'ileti'lletî ursilet min Mekke ilâ Hinduşâh* adlı eserinden de açıkça anlaşıldığı üzere Emîr Pâdişâh, Mekke'de kaldığı süre zarfında Hindistan'daki Müslümanların yazılı olarak gönderdikleri birçok soruya yazılı olarak yanıtlar vermiştir.

Çok yönlü bir alim olan ve daha hayatta iken şöhreti dünyanın birçok yerine yayılan Emîr Pâdişâh'a (ö. 977/1579) ait birçok eser vardır. Emîr Pâdişâh, Arap dili, Arap grameri, belâgat, tefsir, hadis, hadis usulü, fıkıh, fıkıh usulü, kelâm ve tasavvuf gibi alanlarda eser vermiştir.

² Bk. Muhammed Emîn b. Maḥmûd el-Ḥuseynî es-Seyyid eş-Şerîf el-Fâdıl el-Muḥakkîk el-Buhârî –Emîr Pâdişâh, *Teysîru't-Tahrîr* (Mekke: Dâru'l-Bâz, t.y.), 1/2; Kâtib Çelebi, Hacı Halîfe, *Keşfu'z-zunûn an esâmi'l-kutub ve'l-funûn*, nşr. M. Şerefeddin Yalçın & Kilisli Rifat Bilge (Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, t.y.), 1/156, 193, 293, 358, 450; 2/1260; Carl Brockelmann, *Geschichte Der Arabischen Literatur Supplementband* (Leiden: E. J. Brill, 1938), 2/583; Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemu'l-muellifin terâcimi musannifi'l-kutubi'l-'arabiyye* (Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-'arabî, t.y.), 9/80; Ferhat Koca, "Emîr Pâdişâh", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/143-144.

Eserlerini kaleme aldığı dillerin çeşitliliğinden hareketle onun Arapça, Farsça ve Türkçe dillerini bildiği ve bu dillerde eser kaleme alacak ölçüde yetkinleştiği anlaşılmaktadır.

Emîr Pâdişâh'ın eserlerinden bazıları şunlardır:

el-Ferîde fî tahkîki harfî kad: Araştırmamızın konusunu teşkil eden bu eser üzerine ayrıntılı açıklama ileride yapılacaktır. *Risâletu mâ ene kultu*,³ *Risâle fî'l-izâfe*⁴, *Ta'lika 'alâ Seyyid 'alâ Mutavvel*; *Risâle fî beyâni'l-hâşıl bi'l-maşdar*; *Risâle fî'l-es'ileti'lletî ursilet min Mekke ilâ Hinduşâh*; *Şerhu Tâiyyeti İbni'l-Fârîdî*⁵; *Tefsîru Sûrati'l-Fâtiha*; *Tefsîru Sûreti'l-Feth*; *Ta'lika 'alâ Envâri't-tenzîl ve esrâri't-te'vîl*; *Risâle fî heli'l-besmele mine's-suver em lâ*; *Ta'ribu Faşlı'l-hıtab*; *Şerh-i Dü Vakt-i Subuhdem*; *Şerhu Elfiyyeti'l-'Irâkî*: Kâtip Çelebî'nin açıklamalarına göre bu kitap Irâkî'nin *Fethu'l-muğis /Şerhu'l-Elfiyye*'sinin özetidir. *Muhtasaru Târîhi'l-hulefâ*; *Teysîru't-Tahrîr*; *Şerhu'l-Ferâ'idi's-Sirâciyye*; *el-Ferîde fî'ktidâ'i'l-Hanefti bi's-Şâfi'î*; *Risâle fî beyâni enne'l-hacce'l-mebrûr yukeffiru'z-zunûb*; *Risâletu's-şalât*; *Necâhu'l-vuşûl ilâ 'ilmi'l-uşûl*; *Şerhu Tavâli'i'l-envâr min me'tâli'i'l-enzâr*.⁶

2. RİSÂLE FERÎDE FÎ TAHKİKİ HAFİ “KAD” ADLI ESERİN TAHKİKİ

Risâle ferîde fî tahkiki hafî “Kad” hakkında öncelikle şunları ifade etmek mümkündür.

2.1.Eserin Neşirleri

Belirleyebildiğimiz kadarıyla *Risâle ferîde fî tahkiki hafî “Kad”* adlı eser neşredilmemiştir.

2.2.Eserin Nüshaları

Risâle ferîde fî tahkiki hafî “Kad” adlı eserin günümüze ulaşan nüshalarından bazıları şunlardır:

1-) Ragıp Paşa Nüshası

³ Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî Emîr Pâdişâh, *Risâletu mâ ene kultu*, Süleymaniye Kütüphanesi, Köprülü, Mehmed Asım Bey, nr. 704, vr. 68-80; Sedat Şensoy, *Mâ Ene Kultu Risâleleri* (Konya: Aybil Yayınları, 2013), 9, 55.

⁴ Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî Emîr Pâdişâh, *Risâle fî'l-izâfe*, Giresun Yazmalar, nr. 3582 vr. 58a-b.

⁵ Hayruddîn ez-Ziriklî, *el-A'lâm kâmûsu terâcim li eşheri'r-ricâl ve'n-nisâ' mine'l-musta'ribîn ve'l-musteşrikîn*, 5. baskı (Beyrut: Dâru'l-'ilm li'l-melâyîn, 2002), 6/41.

⁶ Bk. Murat Tala, “Belâgat, Usûl-i Fıkıh, Kelâm ve Dil Felsefesi Odağında Hâşıl Bi'l-Maşdar Tartışması: Emîr Pâdişâh'ın Eseri Bağlamında Bir Tetkik”, *Necmettin Erbakan İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48/48 (Aralık 2019), 359-396.

Eserin *Risâle fî tahkîki harfî kad* ismi ile kayıtlı bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Ragıp Paşa koleksiyonunda 155 numaralı cildin 280b-281b varakları arasında yer almaktadır.

2-) Fatih Nüshası

Eserin *el-Ferîde fî tahkîki harfî kad* ismi ile kayıtlı bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Fatih koleksiyonunda 1658 numaralı cildin 27b-28b varakları arasında yer almaktadır.

3-) Reisülküttab Nüshası

Eserin *Risâle fî'l-keîâm 'alâ Kad* ismi ile kayıtlı bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Reisülküttab koleksiyonunda 1206 numaralı cildin 29b-30b varakları arasında yer almaktadır.

4-) Beyazıd Nüshası

Eserin *Risâle fî tahkîki harfî kad* ismi ile kayıtlı bir nüshası Beyazıd Kütüphanesi'nde 7920 numaralı cildin 140b-141a varakları arasında yer almaktadır.

2.3. Metot ve Tahkikte Esas Alınan Nüshalar

Eserin tahkikinde İSAM tahkik kriterleri esas alınmıştır.

Risâle ferîde fî tahkîki harfî "Kad" adlı eserin üç nüshası karşılaştırılmıştır. Eserin tahkikinde kullanılan nüshalar şunlardır:

1-) Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 280b-281b. 1020 tarihli nüsha.

Eserin 1020/1611 tarihli bu nüshası, günümüzden 411 yıl önce yazılmıştır. Nüsha Emîr Pâdişâh'ın vefatından 33 sene sonra yazılmıştır. Müellifin vefatına yakın tarihli bir nüshadır. Dolayısıyla bu nüsha, tahkike esas nüsha alındı ve diğerler nüshalar bununla karşılaştırıldı. Tahkikli metnin dipnotlarında bu nüshaya ۶ sembolü ile işaret edildi.

2-) Fatih, nr. 1658, vr. 27b-28b.

Tahkikli metnin dipnotlarında bu nüshaya ۴ sembolü ile işaret edilmiştir.

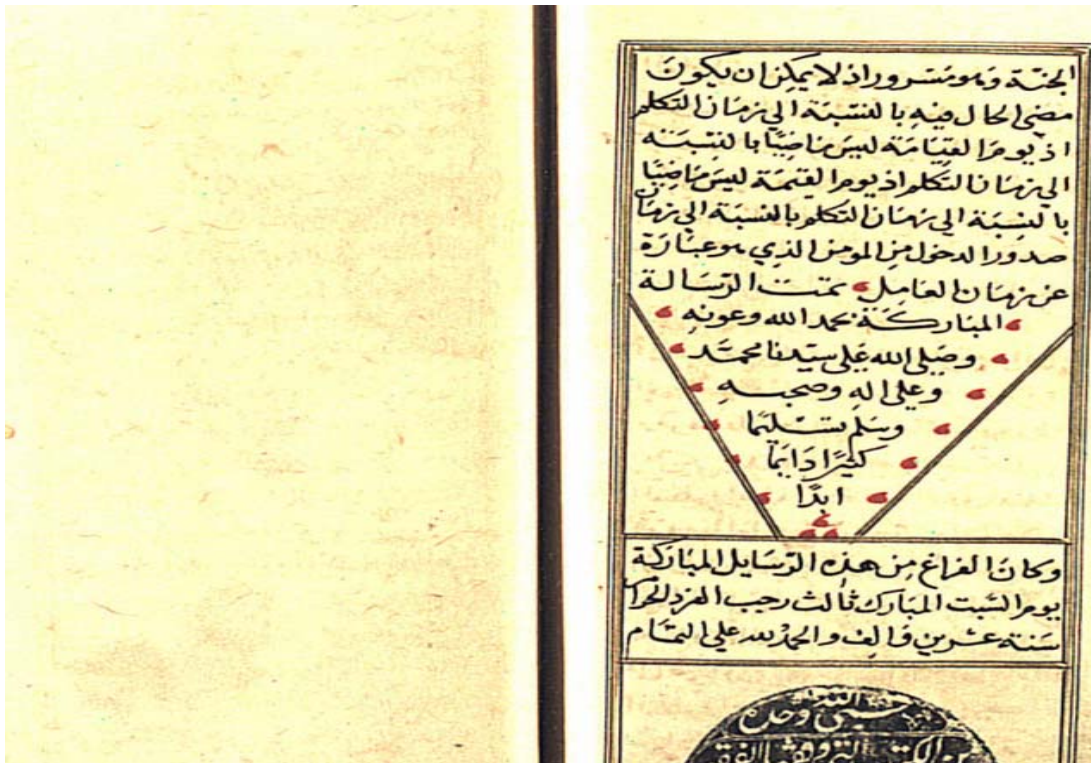
3-) Reisülküttab, nr. 1206, vr. 29b-30b.

Tahkikli metnin dipnotlarında bu nüshaya ۷ sembolü ile işaret edilmiştir.

2.4.Eserin Nüshalarından Bazı Görüntüler

Ragıp Paşa, nr. 155, 280b-281a.

Ragıp Paşa, nr. 155, 281b.

3. TAHKIKLİ METİN: RİSÂLE FERÎDE FÎ TAHKİKİ HAFİ "KAD"

النص المحقق:

رسالة فريدة في تحقيق حرف قَدْ

[لمحمد أمين بن محمود الحسيني البخاري المكي المشهور بأمير بادشاه (ت: 1579/987)]

[279ظ] بسم الله الرحمن الرحيم، ربِّ يسَّرْ.

قال المرحوم السيّد محمد البخاري الشهير ببادشاه طاب ثراه:

الحمد لله ربّ العالمين، والصلاة والسلام على سيّد المرسلين، محمد وآله وصحبه أجمعين.

وَبَعْدُ:

فقد قال الإمام أبو عمرو بن الحاجب في مُقَدِّمَتِهِ *الكافية* في مبحث الحال: "وَلَا بُدَّ فِي الْمَاضِي الْمُثَبَّتِ مِنْ "قَدْ"⁷

الْمُقَرَّبَةِ زَمَانِ الْمَاضِي" إلى قوله "حتى تُقَرَّبَهُ إِلَيْهِ فَيُقَارَنُ بِهِ"⁸.

تلخيصُ الكلام وتوضيحُ المرام في هذا المقام أنّ الجُمْلَةَ الفِعْلِيَّةَ التي يكون الفعل فيها ماضياً مُثَبَّتًا، إذا وقعت حَالًا تُصَبِّرُ في ذلك التركيب جملتان فِعْلِيَّتَانِ مَاضَوِيَّتَانِ. [الجملة الفعلية] الأولى العاملة في ذي الحال و[الجملة الفعلية] الثانية الحال بنفسها.

فالجملة الثانية الواقعة حَالًا مَاضَوِيَّةً، أي مُتَقَدِّمَةٌ على زمان الفعل الصادر مِنْ ذِي الْحَالِ أو الواقع عليه كما هو المتبادر، وزمانُ الفعل الذي هو زمانُ [280و] العامل مُقَدَّمٌ على زمان التَكَلُّمِ، مثلاً: "ركوبُ الغلام" كما في قولنا: "جاء زيدٌ وَقَدْ رَكِبَ غُلَامَهُ" مُقَدَّمٌ على زمان مجيء زيدٍ، وزمانُ مجيء زيدٍ مُقَدَّمٌ على زمان تكلم المتكلم بهذا المثال. فلا بُدَّ حينئذٍ مِنْ دُخُولِ لَفْظَةِ "قَدْ" عَلَى الْمَاضِي الْمُثَبَّتِ الواقع حَالًا لِتَقَرُّبِهِ إِلَى زمان الفعل أي [إلى زمان] العاملِ تَجَوُّزًا.

واعترض عليه بمنع تبادل كون الماضي الماضي الحال بالنسبة إلى زمان العامل أي بالنسبة إلى زمان صُدُورِ الفعلِ أو وُقُوعِهِ. فلا يكون "ركوبُ الغلام" مُقَدَّمًا على مجيء زيدٍ، بل هو ماضٍ بالنسبة إلى زمان التَكَلُّمِ، والجملة الفعلية الأولى كذلك تَقَدَّمَتِهَا إِنَّمَا هو بالنسبة إلى زمان التَكَلُّمِ، إذا دَلَّتْ "قَدْ" على الفعل الماضي لِتَقَرُّبِ زمانه إلى زمان الحال المقابل له وللاستقبال فتساوى الفعلان في الدَّلَالَةِ على الزمان الماضي الذي هو ماضٍ بالنسبة إلى زمان التَكَلُّمِ.

⁷ قال ابن الحاجب: "ولابد في الماضي المثبة من "قد" ظاهرة أو مقدرة." انظر: ابن الحاجب، *الكافية* (باكستان - كراتشي: مكتبة البشرية للطباعة والنشر والتوزيع، 2008)، ص: 72.

⁸ انظر: نور الدين عبد الرحمن بن محمد الجامي، *الفوائد الضيائية* (باكستان - كراتشي: مكتبة المدينة للطباعة والنشر والتوزيع، 2014)، ص: 298-299.

وأجيب عنه بمنع ما ذكر بشهادة كذبه في بعض الأمثلة كما في قولنا: "يوم القيامة يدخل المؤمن [280ظ] الجنة وهو مسرور"⁹ إذ¹⁰ لا يمكن أن يكون ماضي الحال فيه بالنسبة إلى زمان التكلم، إذ يوم القيامة ليس ماضيًا بالنسبة إلى زمان التكلم، بل¹¹ بالنسبة إلى زمان صدور الدخول من المؤمن الذي هو عبارة عن زمان العامل. (والله تعالى أعلم)¹².

تمت الرسالة المباركة بحمد الله [تعالى] وعونه (وحسن توفيقه)¹³ وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم (تسليماً كثيراً إلى يوم الدين، آمين)¹⁴.

4. RİSÂLE FERÎDE FÎ TAHKÎKÎ HARFİ "KAD" ADLI ESERİN İNCELEMESİ

Emîr Pâdişâh'ın *Risâle ferîde fî tahkîkî harfî "Kad"* adlı eserinin genel özellikleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

4.1.Eserin Yazılış Tarihi

Risâle ferîde fî tahkîkî harfî "Kad" adlı eserin nüshalarında, onun yazılış tarihi hakkında bir kayıt bulunmamaktadır.

4.2.Eserin Konusu

Risâle ferîde fî tahkîkî harfî "Kad" adlı eser, Arap dilindeki "Kad" harfinin, olumlu geçmiş zaman formundaki durum zarfı cümlesinin başındaki gramatikal kullanımıyla ilgili gramer ve anlam özellikleri üzerine kaleme alınmış bir eserdir.¹⁵

4.3.Eserin Problemi

Arap gramerinde hâl [durum zarfı], şimdiki zamanlı bir anlam ve anlatım özelliğine sahiptir. Buna göre hâl cümlesi, geçmiş zaman formunda geldiğinde, cümlede iki farklı zaman kipi hem anlam hem de gramer açısından bir uyumsuzluk göstermektedir. Başka bir ifade ile şimdiki ve geçmiş zaman kiplerinin hem gramatik hem de anlamsal olarak bir arada kullanılmaları halinde bir anlam ve yapı problemi meydana gelmektedir. Emîr Pâdişâh, *Risâle*

⁹ ك: مسرورًا.

¹⁰ ك: - إذ.

¹¹ ر: - بل.

¹² ك: + والله تعالى أعلم.

¹³ ك: + والله تعالى أعلم.

¹⁴ ك: - تسليماً كثيراً إلى يوم الدين، آمين.

¹⁵ Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî Emîr Pâdişâh, *Risâle fî tahkîkî harfî kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, nr. 1658, vr. 27-28; Reisülküttab, vr. 1207, vr. 29-30; Beyazıt, nr. 7920 vr. 140b-141a.

ferîde fî tahkîki harfî “Kad” adlı eserini, bu gramer ve anlam problemine yönelik bir çözüm ve öneri olarak kaleme almıştır.¹⁶

4.4.Eserin Ele Aldığı Probleminin Tartışıldığı Bağlam

Emîr Pâdişâh bu eserini, İbnu'l-Hâcib'in (ö. 646/1249) *el-Kâfiye* adlı eserinde, Hâl (Durum Zarfı) konusunda geçen "قَدْ" "Olumlu yapıdaki geçmiş zaman kipli cümle, durum zarfı konumunda yan cümle olarak geldiğinde cümlelerin başında Kâd harfi bulunmalıdır"¹⁷ ifadesi üzerine kaleme almıştır. Ancak Emîr Pâdişâh bu ifadenin zeminini biraz değiştirerek meseleyi temellendirirken, Abdurrâhman el-Câmî'nin *el-Fevâidu'z-Ziyâiyye* adlı eserinden faydalanmıştır. Böylece Emîr Pâdişâh, İbnu'l-Hâcib'in ifadelerini, Abdurrâhman el-Câmî'nin bu ifadeleri açıklamaya yönelik kullandığı "المُقَرَّبَةُ زَمَانَ الْمَاضِي" "Geçmiş zaman kipini [şimdiki zamana] yakınlaştıran" sözünden başlayarak "حتى تُقَرَّبَهُ إِلَيْهِ فَيُقَارَنُهُ" "Onu [geçmiş zamanı] şimdiki zamana yaklaştırıp [geçmiş zamanlı anlatım ile şimdiki zamanlı anlatımın] aralarını uyuşturmak için [olumlu yapıdaki geçmiş zamanlı durum zarfı cümlesinin başına Kad harfi getirilmelidir]"¹⁸ sözüne kadar ki ifadeleri ile harmanlamak suretiyle meselenin anlatımında yeni bir kalıp ve zemin oluşturmuştur.

4.5.Eserin Muhtevası

Emîr Pâdişâh, *Risâle ferîde fî tahkîki harfî* “Kad” adlı eserine Besmele ve Hamdele ile başlanmıştır. Daha sonra İbnu'l-Hâcib'in *el-Kâfiye* adlı eserinden yaptığı bir alıntıyı zikretmiştir. Emîr Pâdişâh bu alıntıyı – her ne kadar Abdurrahmân el-Câmî'nin adını ve eserini zikretmese de- *el-Fevâidü'z-Ziyâiyye*'deki açıklamaları ekleyerek vermiştir.¹⁹ Bu bağlamda, *Risâle ferîde fî tahkîki harfî* “Kad” adlı eser, Abdurrahmân el-Câmî'nin *el-Fevâidü'z-Ziyâiyye* adlı eseri üzerine yazılmış bir hâşiye özelliği taşıdığı da ifade edilebilir.

Daha sonra Emîr Pâdişâh, *Risâle ferîde fî tahkîki harfî* “Kad” adlı eserinde aldığı konuyu ve problemi özetler: Olumlu yapıda ve geçmiş zamanlı fiil cümlesi, hâl cümlesi olarak geldiğinde, terkip içerisinde geçmiş zaman kalıbında iki tane fiil cümlesi olur. Birinci fiil cümlesi [temel cümle] durum zarfının sâhibi [sâhib-i hâl] üzerinde amel eder. İkinci fiil cümlesi ise durum zarfı olarak kullanılan cümledir. Bu durumda –hemen akla geldiği gibi-, hâl cümlesi

¹⁶ Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî Emîr Pâdişâh, *Risâle fî tahkîki harfî kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, nr. 1658, vr. 27-28; Reisülkütub, vr. 1207, vr. 29-30; Beyazid, nr. 7920 vr. 140b-141a.

¹⁷ Bk. İbnu'l-Hâcib, *el-Kâfiye* (Pakistan - Karaçi: Mektebetu'l-Buşrâ li't-Tıbâati ve'n-Neşr ve't-Tevzî', 2008), 72.

¹⁸ Nureddîn b. Abdurrahman el-Câmî, *el-Fevâidu'z-Ziyâiyye* (Pakistan - Karaçi: Mektebetu'l-Medîne li't-Tıbâati ve'n-Neşr ve't-Tevzî', 2014), 298-299.

¹⁹ Emîr Pâdişâh, *Risâle fî tahkîki harfî kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 280b.

olarak kullanılan geçmiş zaman kipindeki fiil cümlesinin zamanı, durum sahibinin yapmakta olduğu ya da durum sahibinin başına gelen işin zamanından öncedir. Burada geçmiş zamanlı hâl cümlesindeki fiilin zamanı –amilin zamanıdır ki- konuşmanın meydana geldiği zamandan önce meydana gelmiş olmaktadır.²⁰ Örnek: “Zeyd, çocuğu bineğe binmiş olarak geldi” cümlesinde “çocuğun bineğe binmiş olması” durumunun zamanı, Zeyd’in gelişinden öncedir. Yine, “Zeydin gelmesi” de “Zeyd, çocuğu bineğe binmiş olarak geldi” cümlesinin konuşulma zamanından öncedir. Bu durumda, olumlu kalıptaki geçmiş zaman kipli durum zarfı olarak kullanılan yan cümlenin başına, durum zarfını temel cümlenin anlamına yaklaştırmak için Kad harfinin getirilmesi gerekmektedir.²¹

Bu noktada, amilin zamanına yani fiilin ortaya çıkışı ve meydana gelişine nispetle geçmiş zamanlı hâl anlamının hemen akla geliyor olması hususuna itiraz edilmiştir. Çünkü, “çocuğun bineğe binmiş olması”, Zeyd’in gelişinden önce olmaz. Tam aksine o, bu cümlenin konuşulma zamanına nispetle geçmiş zamanlıdır. Birinci fiil cümlesinin önce [ve geçmiş zamanlı] oluşu da yine konuşma zamanına nispetlidir. Bu da Kad harfi, geçmiş zaman anlamını, onun zıddı olan şimdiki zamana yaklaştırmak için geçmiş zaman anlamına delalet ettiği zaman olur. Böylece iki cümlenin anlamı ve kipi konuşma zamanına göre geçmiş zamana delalet etme hususunda eşitlenmiş olur.²²

Bu itiraza şu şekilde cevap verilmiştir: “Kıyamet günü, mümin Cennete mutlu bir şekilde girer” cümlesinde, hâl cümlesinin, cümlenin konuşulduğu zamana nazaran geçmiş zaman anlamında olması mümkün değildir. Çünkü Kıyâmet gününün zamanı, “Kıyamet günü, mümin Cennete mutlu bir şekilde girer” cümlesinin konuşulma zamanına nispetle geçmiş zamanlı değildir. Hatta bu cümlenin konuşulma zamanı, müminin Cennete girişine nispetle bile geçmiş zamanlı değildir.²³

SONUÇ

Arap gramerinde hâl [durum zarfı], şimdiki zamanlı bir anlam ve anlatım özelliğine sahiptir. Hâl cümlesi, olumlu geçmiş zaman formunda bir yan cümle olarak geldiğinde, yan cümlenin temel cümleye bağlanması ve durum zarfının durum sahibi [sâhib-i hâl] ile uyuşturulması hususunda, iki farklı zaman kipi [şimdiki zaman - geçmiş zaman] hem anlam hem

²⁰ Emîr Pâdişâh, *Risâle fi tahkiki harfi kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 280b-281a.

²¹ Emîr Pâdişâh, *Risâle fi tahkiki harfi kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 281a.

²² Emîr Pâdişâh, *Risâle fi tahkiki harfi kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 281a.

²³ Emîr Pâdişâh, *Risâle fi tahkiki harfi kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 281a-b.

de gramer açısından bir uyumsuzluk ve tutarsızlık göstermektedir. Bu durumda cümlelerin ve paragrafın akışında hem gramatik bir kip uyumsuzluğu hem de şimdiki ve geçmiş zaman kiplerinin bir biriyle uyuşturulmadan aynı bağlamda ve aynı cümle içerisinde birlikte kullanımlarından kaynaklanan bir anlam problemi oluşmaktadır.

Şimdiki ve geçmiş zaman kiplerinin gramatik ve anlamsal olarak bir arada kullanılmalarından kaynaklanan ve hem dil bilim hem de çeviri bilim alanlarını ilgilendiren bu anlam ve yapı probleminin çözümü için, cümlede vurgulanan anlamın ve bu anlamı ifade ederken kullanılan gramatik yapının netliği sağlanmalıdır. Kısaca, hem cümlenin gramerine hem de yan cümlede vurgulanan anlamın temel cümleye ve durum zarfının sahibine bağlanması hususlarında tam bir netlik sağlanmalıdır. Bu problemin çözümü bağlamında, Arapça cümlelerde netliğin sağlanması hususunda durum zarfı olarak zikredilen yan cümlenin başına bir Kad harfi eklenmesinin söz konusu problemi çözeceği ifade edilmiştir.

Emîr Pâdişâh'ın *Risâle ferîde fî tahkîki harfi "Kad"* adlı eseri dilbilimsel içeriğe sahiptir. Eserin içeriğinden hareketle, yan cümlelerin çevirisi, özellikle de olumlu geçmiş zaman kalıbındaki yan cümlelerin çevirisi hususunda pratik ve işlevsel çözümlere ulaşmak mümkündür. Bu bağlamda Emîr Pâdişâh'ın *Risâle ferîde fî tahkîki harfi "Kad"* adlı eseri, Çeviri bilimsel hususlarda da oldukça dikkat çekici noktalara işaret etmektedir.

Emîr Pâdişâh, *Risâle ferîde fî tahkîki harfi "Kad"* adlı eserini, olumlu yapıda kullanılan geçmiş zaman kipli durum zarfı konumundaki yan cümleleri ile temel cümle ve durum zarfının sahibi arasında meydana gelen bu gramer ve anlam problemine yönelik bir çözüm ve öneri olarak kalem almıştır.

Emîr Pâdişâh, bu gramer ve anlam probleminin çözümüne yönelik olarak ortaya koyulan görüşler değerlendirip bir sonuca ulaşmaya çalışırken, İbnü'l-Hâcib'in el-Kâfiye adlı eserinde kullandığı ifadeyi, Abdurrahmân el-Câmî'nin el-Fevâidü'z-Zıyâiyye adlı eserindeki ifadelerle harmanlayarak, yeni bir ortak zemin oluşturmuştur. Bu zemini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Olumlu yapıdaki geçmiş zaman kipli cümle, durum zarfı konumunda yan cümle olarak geldiğinde, geçmiş zaman kipini şimdiki zamana yakınlaştıran ve geçmiş zamanı şimdiki zamana yaklaştırıp geçmiş zamanlı anlatım ile şimdiki zamanlı anlatımın aralarını uyuşturmak için olumlu yapıdaki geçmiş zamanlı durum zarfı cümlesinin başına Kad harfi getirilmelidir. Olumsuz yapıdaki geçmiş zaman kipindeki yan cümlelerde, cümlenin başına Kad harfi getirmeye gerek yoktur.

KAYNAKÇA

Câmî, Nureddîn b. Abdurrahman, *el-Fevâidu 'z-Ziyâiyye* (Pakistan - Karaçi: Mektebetu'l-Medîne li't-Tıbâati ve'n-Neşr ve't-Tevzî', 2014).

Carl Brockelmann, *Geschichte Der Arabischen Literatur Supplementband* (Leiden: E. J. Brill, 1938).

Emîr Pâdişâh, Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî, *Risâle fî tahkîki harfî kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ragıp Paşa, nr. 155, vr. 280b-281b. 1020 tarihli nüsha.

Emîr Pâdişâh, Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî, *el-Ferîde fî tahkîki harfî kad*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, nr. 1658, vr. 27b-28b.

Emîr Pâdişâh, Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî, Süleymaniye Kütüphanesi, *Risâle fî'l-kelâm 'alâ kad*, Reisülküttab, nr. 1206, vr. 29b-30b.

Emîr Pâdişâh, Muhammed Emîn b. Mahmud el-Buhârî, *Risâle fî tahkîki harfî kad*, *Risâle fî tahkîki harfî kad*, Beyazıd, nr. 7920 vr. 140b-141a.

İbnu'l-Hâcib, *el-Kâfiye* (Pakistan - Karaçi: Mektebetu'l-Buşrâ li't-Tıbâati ve'n-Neşr ve't-Tevzî', 2008).

Kâtib Çelebi, Hacı Halîfe, *Keşfu 'z-zunûn an esâmi'l-kutub ve'l-funûn*, nşr. M. Şerefeddin Yalrkaya & Kilisli Rıfat Bilge (Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, t.y.).

Koca, Ferhat, "Emîr Padişâh", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995).

Muhammed Emîn b. Maḥmûd el-Ḥuseynî es-Seyyid eş-Şerîf el-Fâdıl el-Muhakkiḳ el-Buhârî –Emîr Pâdişâh, *Teysîru't-Tahrîr* (Mekke: Dâru'l-Bâz, t.y.).

Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemu'l-muellifîn terâcimi musannifi'l-kutubi'l-'arabiyye* (Beyrut: Dâru İhyâi't-turâsi'l-'arabî, t.y.).

Şensoy, Sedat, *Mâ Ene Kultu Risâleleri* (Konya: Aybil Yayınları, 2013)

Tala, Murat, "Belâgat, Usûl-i Fıkıh, Kelâm ve Dil Felsefesi Odağında Hâsıl Bî'l-Masdar Tartışması: Emîr Pâdişâh'ın Eseri Bağlamında Bir Tetkik", *Necmettin Erbakan İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48/48 (Aralık 2019), 359-396.

Ziriklî, Hayruddîn, *el-A'lâm kâmusu terâcim li eşheri'r-ricâl ve'n-nisâ' mine'l-musta'ribîn ve'l-musteşrikîn*, 5. baskı (Beyrut: Dâru'l-'ilm li'l-melâyîn, 2002).

“MAŞA İLE KOCA AYI” NIN BÖLÜM ADLARININ ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN STRATEJİLER

THE STRATEGIES USED IN THE TRANSLATION OF THE EPISODE NAMES OF “MASHA AND THE BEAR”

Nuray DÖNMEZ¹

Öz

Yirmi birinci yüzyıl teknolojisinde kitle iletişim araçları bilginin hızla yayılma imkânı bulduğu iletişim kanallarıdır. Z kuşağı çocukları teknoloji ile iç içe büyümekte ve medya ürünlerine hızlıca erişebilmektedir. Başarı elde eden medya ürünleri yayılarak tüm dünyada kısa sürede popüler hale gelebilir. 2009 yılında Rusya’da “Animakkord” stüdyosundan çıkan ve izleyiciyle buluşan “Maşa ile Koca Ayı” animasyon filmi de ilk olarak Rusya’da, ardından tüm dünyada büyük ilgi görmüştür. Öyle ki günümüzde kırk üç dile çevrilmiş olan çizgi film, sadece çocukların değil yetişkinlerin de zevkle izlediği bir film olmuştur. Animasyon film, yere göğe sığmayan şımarık Maşa ile onu eğitmeye çalışan Koca Ayı arasında geçen maceraları konu edinmektedir. Çocukların hayal dünyalarının ürünleri olan çizgi filmler, özellikle okul öncesi dönemde onların bilişsel gelişiminde ve kavram dağarcığının zenginleşmesinde büyük katkı sağlamaktadır. Bir ulusun ürününü başka uluslara aktarırken çevirmene düşen çeviriyi her boyutuyla ortaya koymaktır. Bu durum çevirmenin işini zorlaştırmaktadır. Çevirmenin kaynak dilden erek dile çeviri esnasında uyguladığı taktik /yöntemler şeklinde betimleyebileceğimiz çeviri stratejileri, çevirinin erek dile başarılı bir şekilde aktarılmasında önemli bir etkidir. “Maşa ile Koca Ayı” nın bölüm adları, bir dilin özgül öğeleri diyebileceğimiz deyim ve atasözlerinin yanı sıra edebi eserlerden, film adlarından, televizyon programlarından vs. alıntılara da yer vererek çok sayıda kültürel öğeyi barındırmaktadır. Bu yönüyle metinler arası bir boyut taşımaktadır. Bu nedenle animasyon filmin bölüm adları çeviri stratejilerini ortaya koyma aşamasında araştırma için zengin bir malzeme kaynağı oluşturmaktadır. Film başlıklarının çevirisinde kullanılan stratejiler animasyon filmin Rusçadan Türkçeye çevrilmiş olan ve üç sezonda sergilenen yetmiş sekiz bölümün başlıkları üzerinden irdelenecektir. Başvurulan çeviri stratejilerinin yüzdelik dağılımı grafikte belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri stratejileri, görsel-işitsel çeviri, çizgi film çevirisi, çeviri ve kültür

Abstract

In the twenty-first century technology, mass media are communication channels where information can spread rapidly. The children of the Z generation grow up with technology and have quick access to media products. Media products that are successful can become popular all over the world in a short time. The animated movie "Masha and the Bear", which was released in 2009 from the "Animakkord" studio in Russia and met with the audience, attracted great attention first in Russia and then all over the world. So much so that the cartoon, which has been translated into forty-three languages today, has become a movie that not only children but also adults watch with pleasure. The animated movie is about the adventures between the spoiled, vigorous Masha and the Bear trying to train her. Cartoons, which are the products of children's imaginations, make a great contribution to their cognitive development and enrichment of their vocabulary, especially in the pre-school period. When transferring the product of a nation to other nations, the translator's duty is to reveal the translation in all its dimensions. This makes the translator's job difficult. Translation strategies, which we can describe as the tactics / methods applied by the translator during the translation from the source language to the target language, are an important factor in the successful transfer of the translation to the target language. The chapter names of “Masha and the Bear” contain many cultural elements by including quotations from literary works, movie names, television programs, as well as idioms and proverbs that we can call idiomatic elements of a language. In this respect, it has an intertextual dimension. For this reason, the chapter names of the animated film constitute a rich source of material for research at the stage of revealing translation strategies. The strategies used in the translation of the movie titles will be examined

¹Dr. Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Konya, Türkiye; nuray.donmez@selcuk.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-3983-4227.

through the titles of the seventy-six episodes in three seasons of the animated film translated from Russian to Turkish. The percentage distribution of the translation strategies applied will be presented in a graphic.

Key Words: Translation strategies, audiovisual translation, cartoon translation, translation and culture

1. Giriş

Ekran endüstrisinin bir ürünü olarak ortaya çıkan animasyon filmler, görsel-işitsel medya metinleri arasında yer almaktadır. Yalnızca üretildiği ülkeyle sınırlı kalmayıp daha geniş bir coğrafyaya yayılma arzusuyla ve dijital teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle paralel olarak görsel-işitsel çeviri, önemli bir araştırma alanı haline gelir. Ürünlerin farklı dillere çevrilme aşamasında alt yazı, seslendirme veya dublaj çevirisine başvurulur.

SSCB’de 1920’li yıllarda okur-yazarlık oranını artırmaya yönelik devlet tarafından bir takım programlar yürütülse de nüfusun ancak yarısı okur-yazardı. Bu durum film çevirilerinde alt yazı çeviri yönteminin uygun olmadığı anlamına geliyordu. Bu nedenle yönetim 1930’larda dublajdan yana bir tercih yapar. Ayrıca dublaj bir kitle propaganda aracıydı, onun yardımıyla filmlerdeki "sakıncalı" anları değiştirmek mümkündü (Almanya, İtalya vb.) (Bannikova, 2017: 12).

Rusya’da ilk film çevirisi 1935 yılında M. S. Donskoy’un yönetmenliğini üstlendiği Amerikan filmi “The Invisible Man” (1933)’in Rusça dublajının yapılmasıyla başlar. 1937’de Gorki Film Stüdyosunda ilk dublaj atölyesi açılır. Sovesportfilm, Sovyet filmlerini yurtdışında ve yabancı filmleri SSCB’de gösterime sokma hakkı elde eder. SSCB gişesinde birçok Alman, Amerikan ve İngiliz filmi yer alır. 1948’de Sovyet sinemalarının ekranlarında kırk sekiz yabancı film gösterilir. 1956’da kültür bakanlığının girişimleriyle çok sayıda dublaj atölyesi açılır. 1980’lerin sonunda her yıl gösterime giren yüz elli filmde en az sekseninin dublajı yapılır. 1991’de SSCB’nin dağılmasıyla film bütçesine ayrılan ödenek azalır. Bu durum film çevirisinde uzman kişilerin sektörden ayrılmasına neden olur. Bunu çeviri kalitesinin düşmesi takip eder. SSCB’nin dağılmasının ardından eski SSCB ülkeleri 2000’li yıllarda yabancı filmlerde dublajı zorunlu hale getirme (Azerbaycan), dublaj filmleri katma değer vergisinden muaf tutma (Ukrayna), dublaj filmlerdeki kriz konusunda ülke halkını bilinçlendirme ve çözüm yolları arama umuduyla seminer düzenleme (Ermenistan) gibi girişimlerde bulunurlar (Bannikova, 13-14). Bu girişimler film çevirmenlerinin dublaj sürecinde kilit figürler olduklarını halka göstermenin yanı sıra yaptıkları işin önemini anlamaları, bilinçlenmeleri ve alana yeniden ilgi duymaları konusunda atılan önemli adımlar olmuştur. Dijital teknoloji alanında yaşanan gelişmeler de sektörün yeniden canlanmasında ve değişimde itici güç görevi üstlenmiştir.

2.“Maşa ile Koca Ayı” Animasyon Filmi Üzerine

1930’lu yıllarda çocuk sinemasının oluşumuyla eş zamanlı olarak Rusya’da animasyon filmlerde çocuk seyirciye yönelik gerçekleşir. Özellikle 1936’da “Soyuzmultfilm” stüdyosunun kurulmasıyla çocuk animasyon filmlerinin yayınlanması ülke içinde öncelikli hale gelir. Animasyon film merkezlerindeki bu odaklanma 1980’lerin ortalarına kadar devam eder. Ancak perestroyka döneminin başlamasıyla birlikte animasyon filmlerde gelişim vektörleri değişir ve ilgi zayıflar. 1950’li yılların ortalarından itibaren tüm dünyada olduğu gibi Rusya’da da animasyon filmin sınırları genişletilmeye ve her yaş grubuna hitap eden filmler yaratılmaya başlar. 1990-2000’li yıllara gelindiğinde yetişkin izleyici kitlesini de içine alan bir animasyon film sektörü oluşur. Ancak gelişimin ardından XX. yy.’ın son on yılında animasyon endüstrisi keskin bir dönüşüm yaşar ve bağımsız animasyon stüdyolarının ortaya çıkmasına rağmen sektör yıkımın eşiğine gelir. Aynı yıllarda çocuklara yönelik film ve programların yayınlanması neredeyse durdurulur. XXI. yy.’ın ilk on yılında devlet tarafından girişimlerde bulunulmasıyla sektör yeniden canlanır. İlk büyük değişiklikler 2010’lu yılların ortalarında özellikle çocuk sineması alanında fark edilir (Krivulya, 2018:107-108).

Kırk üç dilde çevirisi yapılan “Maşa ile Koca Ayı” animasyon filmi 2007 yılında D. Loveyko ve O. Kuzovkov tarafından kurulan “Animakkord” stüdyosundan çıkar. D. Loveyko stüdyonun finansal ve idari işlerini devralır. O. Kuzovkov ise personel seçimi ve teknik unsurların yanı sıra yaratıcılığıyla çizgi filmin fikir babası olur. Kariyerine “Pilot” stüdyosunda başlayan O. Kuzovkov, ABD’de animatör olarak çalışır. Ardından “Maşa ile Koca Ayı” projesiyle Rusya’ya döner.

“Maşa ile Koca Ayı”nın seyirciyle buluştuğu ilk bölümde, oyun oynamayı çok seven Maşa bir kelebeğin peşine takılarak kendi evinden çok da uzak olmayan Koca Ayı’nın evine kadar gider. Davetsiz misafir Maşa’nın evi dağıtmasından, davranışlarından ve hareketliliğinden rahatsız olan Koca Ayı onu ormana bırakarak ondan kurtulmaya çalışır. Ancak karanlığın çökmesinin ardından Maşa için endişelenir ve onu bulmak için ormana gider. Bulamayıp eve döndüğünde Maşa’nın evinde olduğunu görür ve ikilinin arkadaşlığı ve maceraları bu şekilde başlar. Dingin ve sessiz bir hayatı seven Koca Ayı, Maşa’nın hayatına girmesiyle hareketliliğe ve yeni maceralara kendini hazırlar.

Animasyon dizisi “Maşa ile Koca Ayı” İncil’den kesitlere, bir yetişkin ile bir çocuk arasındaki insan ilişkilerine, Rus masallarından alınan karakterleri içeren ulusal folklorik öğelere vd. ağırlık verir. Bunda Sovyet animasyon filmlerinin geçmişinden gelen gelenekler oldukça etkilidir. Kuzovkov çizgi filmde Rus halkına özgü unsurlara sıkça yer verir. Bu da çizgi filmin

ilk olarak ülkedeki çocuklar arasında kolayca anlaşılıp algılanmasını sağlar (Rossiskaya multiplikatsiya. K 85-letiyu Soyuzmultfilma, 2021:4). Ancak bu durum filmin tüm dünya çocuklarına hitap ederek popülerlik kazanmasına engel olmaz. Yakaladığı başarı sonrası izlenme oranıyla bağlantılı olarak ticari getirisi yüksek olan filmde, seyirci yaşını kısıtlayan veya çeviriyi zorlaştıran uzun diyaloglara yer verilmez. “Maşa ile Koca Ayı”, “Yaratıcı Yetenek Dalında En İyi Animasyon” (Best Animation in the Creative Talent) ödülünü ve yirmiden fazla uluslararası ödül kazanır. O. Kuzovkov, Amerikan dergisi “The Animation Magazine” de dünya animasyon film yaratıcılığında yenilikçi bir isim olarak tanıtılır.

3.Yöntem

Çalışmada incelenen bölüm başlıklarının bilgilerine Rusçada <https://mashaandthebear.fandom.com/ru> sitesinden, Türkçede ise Türkçe ve İngilizce başlıkların yer aldığı <https://cartoonnetworkturkiye.fandom.com/tr/wiki> sitesinden ulaşılmıştır. Rusya’da beş sezon gösterime giren çizgi filmin Türkçeye üç sezonu kazandırıldığı için, çalışmada incelenen çeviri stratejileri üç sezonda yer alan yetmiş sekiz bölüm başlığıyla sınırlıdır. Üçüncü aşamada çeviri stratejilerinin belirtildiği bir tablo oluşturularak bu tablodan elde edilen veriler neticesinde stratejilerin kullanım sıklığı grafik üzerinde gösterilmiştir. Bölüm başlıklarında metinler arası unsurlar (edebi eserlerden, şarkılardan, deyişlerden, televizyon veya sinema filmlerinden alıntılar gibi çok sayıda folklorik öge) sıkça yer almaktadır. Çoğu bölüm başlığı bu unsurlarla anlam bulduğu için çeviri stratejilerinin belirtildiği açıklama kısmında metinler arası özellik taşıyan bilgilere de değinilmiştir.

4.Çeviri Stratejileri

Çeviri sürecinin her aşaması çeviri stratejileriyle yakından ilişkilidir. Çeviri stratejileri çevirmeni keyfi eylemlerden alı koyan ve çevirmenin eylemlerinde farkındalık yaratan bir özelliktir. Çevirmenin belirlenen nihai hedefe ulaşmasında kullanabileceği bir pusuladır.

Batılı ve Rus araştırmacıların çeviri stratejilerine yönelik görüşleri farklılık göstermektedir. Çeviri stratejilerini; genellikle metnin özelliklerine göre belirlemek gerektiğini öne süren (V. Dmitrova), yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejileriyle ele alan (Venuti), çevirmenin karşılaştığı sorunları çözme adına uygulayacağı öngörülen bir eylem planı çerçevesinde değerlendiren (Dansett), salt metnin özelliklerine göre belirleme eğilimi gösteren (V. Dmitrova), “çeviri sanatı” olarak gören (A.G. Vitrenko) veya yönteme benzeten (Minyar-Beloruçev) araştırmacılar olmuştur (İvleva & Poletayeva).

Çeviri çalışmaları 1950’lerde gerek Batıda gerekse Rusya’da gelişmeye başlayan dilbilimsel çeviribilime dayanmaktadır. Oldukça geniş bir perspektif sağlayan dilbilimsel çeviribilim bağlamında ortaya konan çeviri stratejileri Batıda “çeviri stratejileri” olarak adlandırılırken Rusya’da bu konuda sınıflandırmaya gidilmiştir. Kimi araştırmacılar çeviri stratejileri başlığı altında çeviri metni ele alırken, kimileri de “çeviri dönüşümleri”² ni kullanmayı tercih etmiştir.

Çeviribilimde çeviri dönüşümleri sözcük düzeyinde, biçimsel ve işlevsel gibi farklı etkenler göz önünde bulundurularak uygulanır. Ancak son dönemlerde çeviri dönüşümleri bir eser üzerinde uygulanırken bilişsel sürecin bir ürünü olduğu ön plana çıkarılmaktadır. Film isimlerinin çevirisi yaratıcı bir şekilde üretilmekte ve çoğu zaman kaynak filmin ismi ile ilgisi olmamaktadır (Okyayuz & Kaya, 148). Bunda kuşkusuz reklam kaygısı taşımalarının etkisi büyüktür. İzleyiciyi filme / diziye çekebilmek için alt yazı ve çevirisinin yanı sıra tanıtım filmlerinin veya bölüm başlıklarının da çevrilmesi gerekmektedir.

Ye. J. Baljinimayeva film adlarının çevirisinin üç çeviri stratejisi çerçevesinde gerçekleştiğini belirtir. Bunlar; sözcüğü sözcüğüne (direk) çeviri, film adlarının dönüşümü ve film adlarının değişimidir (Baljinimayeva, 2009: 1).

Stratejilerden ilki olan sözcüğü sözcüğüne çeviri; kaynak dilden erek dile aktarımda öz olguların, söz sanatlarının veya çevrilemez bileşenlerin yer almadığı, kelimelerin bağlama göre değil ilk anlamlarına göre çevrildiği, biçim ve içerik arasında bir çatışmanın yaşanmadığı durumlardır. Baljinimayeva (1) içsel bir biçimi olmayan (внутренняя форма) ve özel adların çevirisinde karşımıza çıkan çeviri tekniklerinden transkripsiyon ve transliterasyonu da bu stratejiye dâhil eder.

İkinci olarak ele alacağımız dönüşüm stratejisi, pek çok film başlığına ekleme, değiştirme veya çıkarma yapılarak uygulanır. Bölüm başlıklarında bu durum bölümde geçen anahtar sözcüklerin girilerek aktarıldığı ve bu sayede başlıktaki birebir çevirinin anlamsal veya türsel yetersizliğini telafi etme işlevi gördüğü durumlarda karşımıza çıkar. Bu strateji düzenleme yöntemi ile eş değerdir. Odacıoğlu ve Barut’un betimleme şekliyle (2018:1386) düzenleme; “birebir, aktarma veya diğer yöntemlerle yapılan çeviri hedef dile uygunsuz, dile oturmayan ve tuhaf bir ifade haline geldiğinde hedef dilde ifadenin değişikliğe uğraması”dır.

Rus çevirmenler tarafından sıkça kullanılan üçüncü strateji, film adlarının değiştirilmesidir. Anlamı aktarmada eş değerliğin bulunmadığı veya izleyiciyi kendine çekme

² Переводческие трансформации

kaygısıyla başvuru bir yöntemdir. Bu strateji serbest çeviriyle eş değerdir. Serbest çeviri stratejisi ise Newmark'a (1988: 81) göre; "orijinalin stili, formu veya içeriği olmadan hedef metni yeniden üretmektir" (New Mark'tan aktaran Metin Tekin & Özcan Dost, 2021: 161). Bu stratejide çeviri, çevirmenin düşünce dünyasına bırakılır. Mutlak bir değişiklik söz konusudur.

5.Bulgular

Üç sezonda yayınlanan bölümlerin başlık çevirileri belirtilen çeviri stratejileri çerçevesinde gruplandırılarak verilmiştir. Metinlerarasılık barındıran bölüm başlıklarında ait olduğu çeviri stratejisinin belirtilmesinin yanı sıra açıklamaya gidilmiştir. Ardından, uygulanan çeviri stratejilerinin kullanım oranı yüzdelerle dilimlerle grafik üzerinde belirtilmiştir.

Sözcüğü sözcüğüne çeviri

Rusça Başlık	Türkçe Başlık	Açıklama ³
Раз,два,три!Ёлочка гори!	Bir, İki, Üç! Yılbaşı Ağacını Yak!	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
День варенья	Reçel Günü	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
Праздник на льду	Buz Üstünde Tatil	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
Усатый - Полосатый	Bıyıklı ve Çizgili	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir. S. Ya. Marşak'ın aynı adı taşıyan şiirinden esinlenilmiştir.
Один дома	Evde Tek Başına	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
Подкидыш	Terk Edilmiş Bebek	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir. Aynı adı taşıyan Rus filminden esinlenilmiştir.
Раз в году	Yılda Bir	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
Крик победы	Zafer Çılgılığı	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir.
Сюрприз! Сюрприз!	Sürpriz! Sürpriz!	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir. "Avlumuzdaki Yabancı" (Незнайка с нашего двора) sinema filminde geçen bir şarkıdır (Didenko,178).

³ Aksi iddia edilmedikçe "açıklama" kısmında yer alan çeviriler tarafıma aittir.

Три Машкетёра	Üç Silahşorlar	Sözcüğü sözcüğüne çeviridir. Rusçada silahşor “muşkityora” (мушкетёра)dır. Ancak bölüm adında kelime oyunu yapılmış ve sözcük “maşkityora” (машкетёра) olarak verilmiştir.
Game Over	Oyun Bitti	Rusça başlıkta İngilizce kelime kullanımına gidilmiştir. Türkçeye “oyun bitti” şeklinde aktarılmasında sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi görülür.
Фокус-покус	Hokus-Pokus	Türkçeye sihirbazlık sözü olarak aktarabileceğimiz “hokus-pokus” sözü transliterasyon kullanılarak çevrilmiştir.

Düzenleme / Dönüşüm

Rusça Başlık	Türkçe Başlık	Açıklama
Первая встреча	Tanışma Hikâyesi	“İlk karşılaşma” olarak çevirebileceğimiz bölüm adı düzenleme stratejisi uygulanarak “tanışma hikâyesi” şeklinde aktarılmıştır.
Граница на замке	İzinsiz Girmek Yasak!	Birebir çevirisi “sınır kilitli” dir.
Большая стирка	Çamaşır Günü	“Büyük (çamaşır) yıkama” olarak çevirebileceğimiz bölüm başlığı düzenleme stratejisi ile “çamaşır günü” olarak çevrilmiştir. Rusya’da yayınlanan bir sohbet programının adıdır.
Осторожно, ремонт!	Evde Yenilik	“Dikkat, tadilat!” olarak çevirebileceğimiz başlığın çevirisinde düzenleme stratejisi kullanılmıştır.
Когда все дома	Aile Bir Arada	Sözcüğü sözcüğüne çevirisi “herkes evdeyken” olan bölüm başlığında düzenleme stratejisi uygulanmıştır.

Красота-страшная сила		Tehlikeli Güzellik	“Güzellik korkunç bir güçtür” başlığında düzenleme stratejisi uygulanmıştır. F. Ranevskaya'nın “Bahar” (Весна) adlı filminde geçen bir demettir (Didenko, 177).
Случай рыбалке	на	Balık Hikâyesi	“Balık tutma esnasında yaşanan olay” şeklinde aktarmanın mümkün olduğu bölüm başlığında düzenlemeye gidilmiştir.
До весны будить!	не	İlkbahara Kadar Uyandırma	Ruşçada mastar fiil kullanımı (будить: uyandırmak) söz konusu iken Türkçeye emir kipinde (uyandırma) aktarılmıştır.
Первый раз первый класс	в	Okulun İlk Günü	Çevirisi “ilk kez birinci sınıfa” dır. Birinci sınıf öğrencilerinin şarkısında geçen bir satırdır. Kimi zaman “acemi/çaylak” anlamında da kullanılır.
Витамин роста		Büyüme İksiri	“Büyüme vitamini”, “büyüme iksiri” olarak çevrilmiştir.
Запутанная история		Çözülmesi Zor Dava	“Karmaşık bir olay/hikâye”, “çözülmesi zor dava” olarak çevrilmiştir.
Праздник урожая		Mutlu Hasat Zamanı	“Hasat bayramı” yerine “hasat zamanı” kullanılmıştır.
Вся жизнь театр		Dünya Bir Sahne	“Hayat bir sahne” şeklinde çevirebileceğimiz bölüm başlığında düzenleme stratejisi kullanılarak “dünya bir sahne” şeklinde çevrilmiştir. Shakespeare'ın şiirinin adıdır.
Звезда с неба		Parla, Parla Küçük Yıldız	“Gökteki yıldız”, çocuklara hitap edecek şekilde çevrilmiştir.
В Гостях у Сказки		Peri Masalı	Çevirisi “masal ziyareti”dir. Eksiltme / çıkartma ve ekleme görülür. Çocuk televizyon programının adıdır.
Дышите! дышите!	Не	Nefesini Tut	“Nefes al! Nefesini tut!” bölüm başlığı çıkarma stratejisi kullanılarak kısaltılmıştır.

Кошки - мышки	Kedi ve Fare Gibi	“Kedi-fare” bölüm başlığında ekleme yoluyla çeviri uygulanmıştır.
До новых встреч!	Sonra Görüşürüz	Çevirisi “yeniden görüşünceye dek!” olan ifadede düzenleme stratejisi görülür.
Спи, моя радость, усни!	Uyu Bebeğim Uyu!	Sözcüğü sözcüğüne çevirisi “uyu, sevincim, uykuya dal!”dır. Rusça bir ninni adıdır.
Позвони мне, позвони!	Lütfen Beni Ara!	Rusçadan çevirisi “ara beni, ara!” şeklindedir. “Karnaval” (Карнавал) sinema filminde geçen bir şarkıdır (Didenko, 178).
Следы невиданных зверей	Bilinmeyen Hayvanların İzleri	Rusçasında “görünmeyen” sıfat fiili Türkçeye “bilinmeyen” olarak çevrilmiştir. Puşkin’in “Ruslan ve Lyudmila” (Руслан и Людмила) eserinde geçer.
С волками жить	Kurtlarla Hoplamak	“Yaşamak” fiili yerine “hoplamak” fiili tercih edilmiştir. Rusça bir atasözünün baş kısmıdır. “Kurtlarla yaşayan kurt gibi ulur” (С волками жить-по волчьи выть). İnsanlar hayatlarında çoğu zaman kendi arzularına ve ilkelerine aykırı olarak çevrelerindeki insanlara ve koşullara uyum sağlamak zorunda kalırlar” anlamına gelir (Zigunenko vd., 2010:144).
Весна пришла	Koca Ayı İçin İlk Bahar	Bölüm başlığının Rusçadan çevirisi “ilkbahar geldi” şeklindedir.
Ловись, рыбка	Balığa Gittik	Rusçasında “balık tutmak” fiili emir kipinde iken çeviride 1. çoğul şahıs (biz) çekimi kullanılmıştır. “Kurt ve Tilki” (Лиса и волк) adlı Rus halk masalında kuyruğuyla balık yakalamaya çalışan kurdun tekrar ettiği bir ifadedir.
Вокруг света за один час	Bir Günde Dünya Turu	Çevirisi “bir saatte dünya turu”dur. Saat yerine gün kelimesi kullanılarak çevrilmiştir.
Большое	İyi Yolculuklar	“Uzun bir yolculuk” düzenleme stratejisi

путешествие kullanılarak “iyi yolculuklar” olarak çevrilmiştir.

Пещерный медведь Sivri Dişli Koca Ayı “Mağara ayısı”, “sivri dişli koca ayı” olarak çevrilmiştir.

Serbest Çeviri /Değişim

Rusça Başlık	Türkçe Başlık	Açıklama
Кто не спрятался, я не виноват	Saklambaç Zayıflar için Değildir	“Saklanmayan ebe” şeklinde Türkçeye aktarmak mümkündür.
Лыжню	Dikkat Et!	Çevirisi “kayak pisti”dir.
Дальний родственник	Küçük Kuzen	Çevirisi “uzak bir akraba”dır.
Маша + Каша	Felaketin Tarifi	“Maşa + pirinç lapası” Rusça başlığın içerdiği anlamdır. Bölümde yaşanan olaylardan yola çıkarak serbest çeviri kullanılmıştır.
Репетиция оркестра	Piyano Dersi	“Orkestra provası” başlığı serbest çeviri stratejisi kullanılarak “piyano dersi” şeklinde çevrilmiştir.
Картина маслом	Mükemmel Resim	Sözcüğü sözcüğüne çevirisi “yağlı boya tablo”dur. Ancak Rusçada bir deyimdir. Kurnazca bir hareket, bir olayda beklenmeden gerçekleşen değişiklikler anlamına gelmektedir. “Mükemmel resim” olarak çevrilerek yorum katılmıştır.
Хит сезона	Bu İş Böyle Yapılır	Çevirisi “sezonun gözdesi”dir.
Нынче наоборот	Yer Değiştirme Günü	Çevirisi “artık her şey tam tersi”dir.
Сказка на ночь	Korkulu Gece	“Yatmadan önce okunan masal”, “korkulu gece” olarak çevrilmiştir.
Сладкая жизнь	Tatlı Krizi	“Tatlı hayat”, “tatlı krizi” olarak çevrilmiştir.

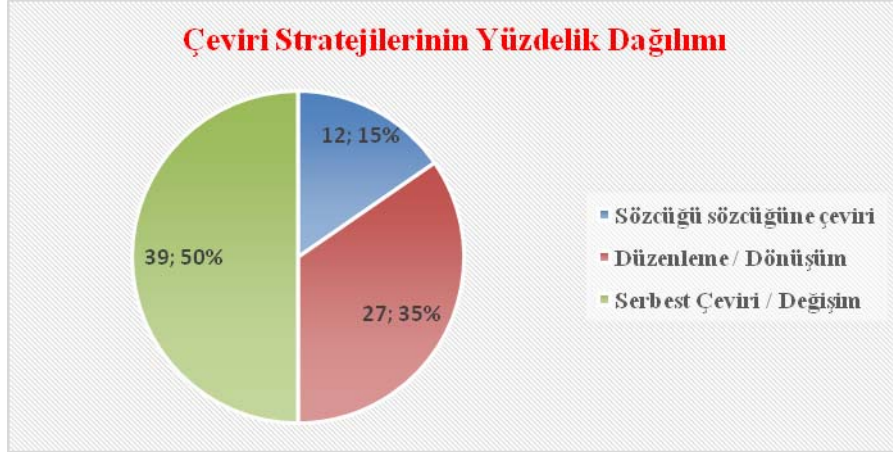
Трудно маленьким	быть	Eğlenceli Anlar	Çevirisi “küçük olmak zor” dur.
Двое на одного		İkisi Fazla	“İkiye karşı bir”, “ikisi fazla” olarak çevrilmiştir.
Учитель танцев		Dans Ateşi	Çevirisi “dans öğretmeni” dir.
Дорогая передача		Çeşit Programlar	Çeşit Çevirisi “değerli bir program” dır. SSCB döneminde televizyon programlarına mektup yazılırdı. Bu mektuplara genellikle “değerli bir program” yorumu ile başlanırdı. Sonrasında mektupta mektup sahibinin talebi (doğum günü olan bir yakını için ona şarkı armağan etmesi gibi) yer alırdı.
Героями рождаются	не	Süper Kahraman	“Kahraman doğulmaz” başlığı serbest çeviri stratejisi ile “süper kahraman” olarak çevrilmiştir. Sözün devamı Türkçede de kullanıldığı gibi “Kahraman doğulmaz kahraman olunur” (Героями не рождаются, героями становятся) şeklindedir.
Неуловимые мстители		Ev Yarımı Ninjalar	Çevirisi “yakalanmayan intikamcılar” dır. Devrimi konu edinen Sovyet dönemi bir filmin adıdır.
На круги своя		Eve Gelmek Kolay Değil	Türkçeye “her şey eskisine / başladığı noktaya döner” şeklinde aktarmak mümkündür. İncil’den bir alıntıdır.
Эх, прокачу!		Sürüş Dersleri	“At üstünde gezdireyim!” İ. İlf ve Y. Petrov’un “Altın Buzağı” (Золотой телёнок) eserinden bir alıntıdır (Didenko, 177).
Страшно, жуть!	аж	Hayalet Hikâyesi	Çevirisi “çok korkunç”tur. V. S. Vısotski’nin “Kötü Ruhların Masal Şarkısı” (Песня-сказка о нечисти) adlı şarkısından bir alıntıdır (Didenko, 178).
На привале		Yalancı, Kimse İnanmaz!	Yalancı, Sana “Molada” şeklinde çevirmek mümkündür.
Вот как бывает!		Maymun İşi	Bölüm başlığının adını “işte böyle olur!” şeklinde

çevirmek mümkündür.

Не царское дело	Kraliçemiz Yaşa!	Çok	“Çarın işi değil” şeklinde Türkçeye aktarmak mümkündür. Yazar G. Kulikova'nın kitabının adıdır.
Ход конём	Küçük Binme Zamanı	Pony'e	Satrançta atın hareketlerinden (hamlelerinden) yola çıkarak türetilen söz öbeği “beklenmeyen hareket” anlamına gelmektedir. Aynı zamanda 1962 yılı yapımı bir Rus komedi filminin adıdır.
Новая метла	Büyük Süpürme		Çevirisi “yeni süpürge” dir. Büyük süpürme ile kastedilen temizlik edimi iken Rusçasında sözcük anlamı eyleme değil nesneye yöneliktir ve süpürge anlamına gelir.
К вашим услугам!	Ben Robot		Türkçeye “hizmetinizdeyim” şeklinde çevrilir.
Есть контакт	Biz Dostuz!		Türkçeye “bağlantı var” olarak aktarılır.
Спокойствие, только спокойствие!	Üç Deyince		Bölüm başlığı “dinginlik, sadece dinginlik!” anlamına gelmektedir.
Цирк, только	En İyi İlaç		Çevirisi “sadece bir sirk” şeklindedir.
Сколько волка ни корми...	Yeni Çocuklar!	Gelen	“Kurdu ne kadar beslersen besle” anlamına gelir. Bir Rus atasözünün ilk yarısıdır. “Kurdu ne kadar beslersen besle, o hep ormana bakar / gözü hep ormandadır” (Сколько волка ни корми, он всё в лес смотрит). “Bir insanın özünü, gerçek duygularını, alışkanlıklarını ne kadar değiştirmeye çalışırsanız çalışın er ya da geç kendisini ortaya çıkaracaktır” (Zimin vd. 1994: 50) anlamına gelir.
Вот такой хоккей!	Ne Harika Bir Oyun		“Hokey budur!” şeklinde çevrilir.
Шарики	и Şimdi Sıra Sende!		Çevirisi “toplar ve küpler” dir.

Кубики

Дело в шляпе	Görünmez Maşa	“Her şey yolunda gidecek” şeklinde çevrilebilir. Deyimdir. Bir işin başarılı bir şekilde sonlanacağı öngörüldüğünde kullanılır.
Кем быть?	Ben Kimim?	Meslek seçimine yönelik bir soru olan ve Türkçeye “ne olsam?” şeklinde çevirebileceğimiz soru cümlesi, sözcüğü sözcüğüne çevrilmiştir. Bu durum anlamı değiştirmiştir.
Будьте здоровы!	Çabuk İyileş!	İfadenin sözcüğü sözcüğüne çevirisi “sağlıklı olun!” dur. Hapşırma sonrası kullanılan ve dilimize “çok yaşa!” olarak aktarabileceğimiz söz öbeği “çabuk iyileş!” olarak çevrilmiştir. Anlam değişikliği yaşanmıştır.
Квартет плюс	Yaylı Dörtlü	“Kvartet” (квартет) dört kişiden oluşan takım anlamına gelmektedir. Maşa gruba beşinci kişi olarak katılır. “Plyus” (плюс) artı demektir. Türkçeye “dörtlü artı bir” şeklinde çevrilebilir.
Фотография 9x12	Fotoğrafımı Çek	Fotoğraf 9x12 “fotoğrafımı çek” olarak aktarılmıştır. İ. Allegrova’nın şarkısının adıdır.
Приятного аппетита	Afiyet Olsun!	Çevirisi “iyi iştahlar” dır. Ancak birçok dile olduğu gibi Rusçaya da Fransızca olan “bon appetit” sözünden geçmiştir.
С любимыми не расставайтесь	Bir Yılbaşı Şarkısı	“Sevdiklerinizden ayrılmayın”, A. Koçetkov’un baladında geçmektedir. Başlık çevirisinde alıcı kitleyi şarkıya yönlendirme söz konusudur.
День кино	Ve Motor!	“Sinema günü” “ve motor!” şeklinde çevrilmiştir.

Grafikten elde edilen veriler bölüm başlıklarında en sık kullanılan stratejinin % 39,50 ile serbest çeviri olduğunu gösterir. İkinci olarak % 27,35 ile düzenleme stratejisi kullanılmıştır. En az kullanılan çeviri stratejisi ise % 12,15'lik oranla sözcüğü sözcüğüne çeviridir.

Çizgi film bölüm başlıklarının çevirisi akılda kalıcı ve merak uyandırıcı olma kaygısı taşımanın yanı sıra filmin içeriğiyle ilgili bilgi vermek ve hedef kitleye hitap edecek şekilde çevrilme eğilimindedir. Bu nedenle doğru çevirinin yanı sıra aktarımın dikkat çekici olması da önemlidir. Bu da çevirmeni serbest çeviriye iter. Çalışmadan elde edilen bulgular da bu düşünceyi desteklemektedir. İkinci sırada yer alan düzenleme stratejisi ise erek dilde yerleşik bir anlam bulma çabasıyla uygulanmaktadır. Üçüncü sıradaki sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi kullanımı ise, inceleme konusu birkaç kelimedenden oluşan başlıkların çevirisi olduğunda kaçınılmazdır.

6.Sonuç

Çeviri sorunlarını çözme amacıyla başvuru stratejiler, söz konusu film adları veya bölüm başlıkları olduğunda sınırlı kalmaktadır. Bölüm başlıklarında anlama açıklık getiren, iletişimi kolaylaştıran ve hızlandıran başlık seçimleri tercih edilmiştir. Başlıkların adları genellikle bölüm içeriklerini oluşturan olay örgülerinden yola çıkarak belirlenmiştir. Film veya bölüm başlıklarının çevirilerinde uygulanan stratejilerde izlenme kaygısı veya kültürel öğelerin varlığı-yokluğu gibi etmenlerin de stratejileri belirlemede etken olduğu aşikârdır. Nitekim çalışmada inceleme sonrası elde edilen veriler kaynak odaklı bir yaklaşımdan uzak olan serbest çeviri stratejisinin ağırlıklı olarak tercih edildiğini gösterir.

Senaryo yönetmeni bölüm içeriklerini Rus halkının öz olgularını, folklorik öğelerini, sanatsal değerlerini hatırlatan ve çocuklara da yaşatan, ülkesine özgü değerleri ön planda tutan bir yaklaşım sergileyerek oluşturmuştur. Ancak bunu yaparken dil kullanımını basit tutmaya çalışmıştır. Her yaştan insana hitap eden sade bir dilin tercih edilmesi, animasyon filmin tüm dünya dillerine çevrilmesini kolaylaştırmıştır.

Koca Ayı'nın Maşa'yı eğitme girişimleri hemen hemen her bölümde karşımıza çıkar. Maşa'nın evde dağınıklık yaratmasının yanı sıra aynı zamanda evi toplaması, orman sakinlerinin başı belaya girdiğinde onlara yardım etmesi, eğitim alma aşkı, Koca Ayı hastalandığında onu iyileştirme çabası ve onun için endişelenmesi gibi daha birçok konuda sergilediği tutum ve davranışlar, çizgi filmin eğitici unsurları arasında sayılabilir. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların hayatında geniş bir yer edinen çizgi filmlerin bilişsel gelişim ve olumlu davranış tutumu geliştirmedeki etkisi düşünüldüğünde çalışmaya konu olan çizgi filmin buna katkıda bulunduğu söylenebilir.

Rusça-Türkçe dil çiftinde incelenen çalışmada bölüm başlıklarının Türkçeye çevirisinde kimi zaman ara dil olarak İngilizcenin kullanıldığı düşünülmektedir. Bu görüşü destekleyici çıkarım bazı bölüm başlıklarında kullanılan serbest çevirinin İngilizce ve Türkçe başlıklarda aynı olduğu tespitinden sonra belirlenmiştir⁴.

Kaynakça

Baljinimayeva, Ye. J. (2009). *Стратегия перевода названий фильмов*, Ulan-Ude. <https://refdb.ru/look/3099824.html> (Erişim Tarihi: 23.11.2022)

Bannikova, A. V. (2017). Osobnosti perevoda audiovizualnih tekstov (na materiale perevoda s angliyskogo na russkiy seriala “Şerlok”, *Yujno-Uralskiy Gosudarstvennyy Gumanitarno-Pedagogičeskiy Universitet (Vıpusknaya kvalifikatsionnaya rabota)*, Çelyabinsk.

Didenko, N. (2020). Osobnosti i Sposobı Perevoda Nazvaniy Seriy Multfilma Maşa i Medved Na Polskiy Yazık, *Acta Polono-Ruthenica*, XXV/2, Polşa,173-187.

İvleva A.Yu., Poletaeva Ye. D. (2018). Vırobotka strategii perevoda kak zalog yego adekvatnosti. *Filologičeskiye nauki. Voprosı teorii i praktiki*, Tambov: Gramota, 12 (90), 302-305.

⁴ Bknz. <https://cartoonnetworkturkiye.fandom.com/tr/wiki>

Krivulya, N.G. (2018). Spetsifika Razvitiya i Formirovaniye Osobennostey Oteçestvennoy Animatsionnoy İndustrii v Kontekste Kontseptsii Detstva, *Nauka Televideniya*, 14 (2), Moskva, 107-135, ORCID: 0000-0003-4580-1357.

Metin Tekin, B. & Özcan Dost, B. (2021). Black Mirror ve Sense8 dizilerinin bölüm başlıklarının çevirisi üzerine bir inceleme, *III. Rumeli Dil, Edebiyat ve Çeviri Sempozyumu*, Rumeliya, 141-151.

Odacıoğlu, M. C. & Barut, E. (2018). Çeviri Usul, Strateji ve Yöntemleri üzerine Bir Analiz. *Journal of History School*, 11 (XXXIV), 1363-1392.

Okyayuz, A.Ş. & Kaya, M. (2017). *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Rossiyskaya multiplikatsiya. K 85-letiyu Soyuzmultfilma. (2021). *Patriot*, Spetsialnyy vıpusk, 1-40.

Zigunenکو, S.V. (2010). *Unikalnyy illyustrirovannyy tolkovyy slovar poslovits i pogovorok dlya detey*, Moskva: Astrel.

Zimin, V.İ., Aşurova, S.D., Şanski, V.N., Şatalova, Z.İ. (1994). *Ruskiye poslovitsı i pogovorki*, Moskva: Şkola-press.

<https://mashaandthebear.fandom.com/ru/wiki> (Erişim Tarihi: 12.10.2022)

<https://cartoonnetworkturkiye.fandom.com/tr/wiki> (Erişim Tarihi: 12.10.2022)

A RESEARCH ON ESSAYS WRITTEN BY JORGE LUIS BORGES
PIERRE MENARD, AUTHOR OF THE DON QUIXOTE&SOME ADAPTATIONS OF
HOMER

Rabia AKSOY ARIKAN¹

Abstract

Jorge Luis Borges (1899, 1986), Argentine poet, essayist and short story writer, was one of the most influential writers of the 20th century. His short story “Pierre Menard, Author of the Don Quixote” was published in Spanish in an Argentine magazine called “Sud” in May 1939, “Some Adaptations of Homer” in 1932, and his essays “Discussion” in 1932, in which he reflected on Argentine realities and issues involving eastern philosophy, literature and rationalism, were published as masterpieces. Jorge Luis Borges, who shaped Spanish literature, is considered a milestone in Latin American Literature with his identity as a writer. In addition, Borges, who was born and lived in Argentina but characterises himself as an “international man of letters”, creates imaginary and symbolic words independent of time and space. The memorability of his extraordinarily successful placement of these words indicates the importance of his work. This study aims to analyse Borges’ short story “Don Quixote according to Pierre Menard”, and his essay “Some Adaptations of Homer”, and to remind his contributions to world literature and art.

Keywords: Jorge Luis Borges, Pierre Menard, Don Quixote, Homer, Literature.

Öz

Arjantinli şair, denemeci ve kısa öykü yazarı Jorge Luis Borges (1899, 1986) 20. yüzyılın en etkili yazarlarından biriydi. “Don Kişot’un Yazarı Pierre Menard” adlı kısa öyküsü Mayıs 1939’da “Sud” adlı bir Arjantin dergisinde İspanyolca olarak, 1932’de “Homeros’un Bazı Uyarlamaları” ve 1932’de Arjantin gerçekleri ile doğu felsefesi, edebiyat ve rasyonalizm konularını işlediği “Tartışma” adlı denemeleri başyapıt olarak yayımlandı. İspanyol edebiyatına yön veren Jorge Luis Borges, yazar kimliğiyle Latin Amerika Edebiyatı’nda bir mihenktaşı olarak kabul edilmektedir. Arjantin’de doğup yaşayan ancak kendisini “uluslararası bir edebiyatçı” olarak nitelendiren Borges, zaman ve mekândan bağımsız, düşsel ve simgesel sözcükler yaratmaktadır. Bu sözcükleri olağanüstü bir başarıyla yerleştirmesinin iz bırakıcılığı, eserinin önemine işaret etmektedir. Bu çalışma, Borges’in “Pierre Menard’a Göre Don Kişot” adlı kısa öyküsünü ve “Homeros’un Bazı Uyarlamaları” adlı denemesini incelemeyi ve Borges’in dünya edebiyatına ve sanatına katkılarını hatırlatmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jorge Luis Borges, Pierre Menard, Don Kişot, Homeros, Edebiyat.

Introduction

J.L.Borges adopts the philosophy of “rewriting the works”, which is one of the main issues of contemporary literature, and simultaneously creates a literary movement by trying to establish a connection between the works. In his writing style, he combines reality and fiction, leading the reader to question himself. Borges, who aims to address all times with his art and to create timeless work, expresses his feelings on this subject with the words, “I am sometimes brave and hopeful enough to believe that things of infinite beauty can be created”. Like every

¹ Dr., Çankırı Karatekin University, Foreign Languages Department, Çankırı, TÜRKİYE, E-mail: rarikan18@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-9074-7428

extraordinary writer, he believes that the goal of achieving literature can only be realised through the effective use of language. He argues that language started as a “magic”, lost over time, and that the current goal is to “take language back to its old source” he questions his views on the unlimited and free use of language, that the names used to create realities, that the world of appearances is very complex, and why there are very few combinations that language can allow. According to Borges, the phenomenon called modernisation is the creation of a new language and sensibility while at the same time adhering to tradition. Borges adopts the traditionalist understanding that art is a process, a global formation that starts from the wall paintings in caves and covers the art and literature of all countries until today, and that it is born simultaneously, adds that those who defend the new are those who are sure of their past, those who can refer to the future and those who can keep the past alive, just like a family album.² Indeed, his ideas related to the acts of reading and writing anticipate all postmodern theories upon the reception problem. It now seems likely that postmodern theorists such as Derrida, Foucault, Barthes and Baudrillard influenced Borges’ new ways of thinking about the acts of reading and writing. Gaskin points out, “What also seems clear is that Borges, in the 1920s and 1930s, was thinking in ways that were to become current more than thirty years later as the Modernist paradigm shifted to postmodern ways of thinking.”³

Research

Despite Borges’ works deal with Argentine life, especially the way of life and values of earlier periods, specific historical events and personalities, the subject matter of the works or what they follow is more the problems of metafiction, such as literary genres, quests, the fiction of events, time, the possibilities and impossibilities of writing. Borges makes issues form of discussion and brainstorming with the method of intertextuality, with those who wrote, thought and interpreted before and with him. T.S. Eliot’s view that each writer should be evaluated within his tradition is the basis of the writing technique of Borges, who expresses the feelings of other writers in every word and sentence. Since everything taught today has already been written, producing new work, according to Borges, actually means rewriting. Even writing an old work line by line, as he does in the story “Pierre Menard, Author of the Don Quixote” means producing new work. Because the meaning and depth of words changed in the intervening time,

² Bulutsuz, S. (2009). Ütopya Yorgunları Sosyoloji Dergisi, 3., Vol.19.N. 167-203, p.181

³ Giskin, H. (2005). Borges’ Revisioning Of Reading In “Pierre Menard, Author of the Quixote”. *Variaciones Borges*. Vol.19, 103-123, p.105

author perspectives and the reader have developed, their philosophy of life has renewed, and their knowledge has increased with the cultural interactions. Borges points out that instead of looking at a job as finished work, it should look at work that constantly makes new and different changes. The narrator, who says that when all the words of Don Quixote are rewritten one by one, the work that will emerge can be viewed from an angle where traces of the previous work can be seen, even if it is not very obvious, expresses that the writer and critic Menard enriched the art of reading with a new technique and opened the door of infinity to all works.

Borges adopts a fictional type of literature, rather than reflecting reality by holding up a mirror, and rather than realism, which tends towards narration or copying. He adds that reality does not consist of things perceived with the five senses as thought, and that reality, like the concepts of place, time and nature, is also fiction.⁴ Nevertheless, Borges's resort to all these fictional methods does not make him an ordinary writer, and his literary genius is revealed when we consider that rewriting the work takes place in his stories as a primary method. In this method, the author makes fiction while creating his understanding of literature and treats it as an essential element of writing aesthetics by giving it different functions, which makes Borges wholly unique and original. Even though Borges repeated some elements of his work due to losing his eyesight afterwards, he still managed to be an original writer.

Borges, as Gerard Genette says, can bring together different colours within the framework of an idea, a path, or a dissonance in a scrapbooking process. His works are in the polyphony field, and he constantly brings together authors from different periods, countries and cultures in his stories and in his essays. At the same time, it reiterates the view that a writer constantly feeds on the accumulated knowledge of many writers before him and does not avoid it, not avoid saying that he cannot produce an abstract thought and constantly relies on quotations or memories. For Borges, literature is a refuge from the real world, which he characterises as "bad", and constantly reads philosophers. In order to build this new world of his own, he refers to all sources, encyclopaedias, and even to numerous works that classical writers despise.

In the Library of Babel or Tlön, Uqbar Orbis Tertius narrates these attempts. The Library of Babel contains books from every language, and the library is like a summary of the universe. Before becoming a reader, a librarian, a compiler, a writer, or a human being is a page of writing. He wants to leave his world, produce material from other countries cultures and build

⁴ Dapia, S.G. (1996). Pierre Menard In Context. *Variaciones Borges*. Vol.2,100-113, p.182

new towers of Babel. He wants to eliminate reality with the dreams he creates. According to Borges, the universe will no longer create an incompetent God but by the hand of the artist.⁵

What he wants to do in his work is the concept of time, whether the individual can live in different times, and whether the genre of literature can make this possible. In this way, Borges creates two works, both realistic and imaginary, within the same work. If we add the third work that the reader creates in his/her mind, work with very different styles is formed.

It can be seen from the number of rewritten works that Borges was a well-equipped reader. Starting from encyclopaedias, his childhood passion, he uses the literature of many countries and their religions, which refers to many religions, languages, philosophies and cultures by quoting them in his works and creating universal literature. During his travels in different countries of Europe, he also met different Western writers and reflected on his experiences in his works, especially in "Atlas". Borges, who searches for innovations in each new story, tries to prove that the meaning of the work "Pierre Menard, Author of the Quixote" can change according to the period in question. According to Borges, this work proves that each reader can create his book, that great works of literature can be given a new meaning with each reading, and that his definition of literature is also proof of his definition of literature.

To put it differently, "forgery" lies at the basis of Borges' works. He finds the right to copy works rather than write them. In 1939, in his first story published in the magazine *Sud*, Menard was an imaginary forger of literature. In the story, told in the first person, Pierre Menard, a symbolist poet from Nîmes who sees himself as a rival of Valery, spends part of his life copying verbatim chapters nine to thirty-eight of Cervantes's *Don Quixote* and a section from chapter twenty-two. Although his working techniques are described in detail in his work, Menard's real aim was to copy *Quixote* in its entirety, so much so that he tore up hundreds of pages of the manuscript before reaching the final stage, often rewriting his own stories over and over again. In *Don Quixote*, Cervantes comes into being, and the author no longer exists. It is necessary to bring the author into being, to recreate him. This work proves Pierre Menard's attempt to renew the art of reading with a different technique.

Borges emphasises that the author has no privilege. He loses work power as soon as he finishes writing, and the work is now the property of the public as soon as it is published. This story is an example of the fact that every book is reborn in every reading, history of literature is history forms and reading reasons, history of forms of writing or the existence of the work: in

⁵ Wilson, J. (2006). Jorge Louis Borges, p.82

short, that one type of literature differs from another not only by its text but also by the way read. At the end of the story, Borges encourages readers to ponder the following questions about authorship: “He then, in the last paragraph of the story, expands this genre of interpretation in its entirety-as he sees it-is the enrichment of all literary genres: If for him the words he writes from Menard were the legalisation of Cervantes’ interpretation of words, then why should we not interpret Homer’s words, whether they occur before or after. We can read Cervantes as if we were reading Menard, or Don Quixote as if Melville wrote it, or differently, we can choose to read Moby Dick as if Cervantes wrote it. First, we agree that there is no connection between the author and the given phrases since the work will be one’s own choice.”⁶

The current situation is at the centre of the literary debate. “Pierre Menard, Author of the Quixote” and “Some Adaptations of Homer” are also part of a series of works that reflect Borges’ views on translation and the art of speech and specific literary genres. “Some Adaptations of Homer” is another work in this series. Before starting his literary career, Borges was also interested in translation. His first publication was a Spanish translation of Oscar Wilde’s “The Happy Prince”, which he wrote at nine. In “Some Adaptations of Homer”, he says that no fundamental problem in literature is more fundamental and enigmatic than translation.⁷

These essays prompt fascinating ideas, acts of interpretation, the role of the reader and the nature of translation. In his essay “Some Adaptations of Homer”, Borges compares the different interpretations of English translators of the same passage of Homer written centuries ago. In “Some Adaptations of Homer”, he explains the reader’s view of Borges’s authorship, which is further explored in “Pierre Menard”, “Kafka and his Precursors”, and their mediators, as a preliminary presentation by Rodriguez Monegal. In general, with his essays and fiction, “Borges essentially dealt a death knell to the longstanding idea of literature as mimesis, that is ‘mimesis of reality’, in favour of a ‘literary mimesis’, understood as a game with literary references, within a network of relations that at first appears as intertextuality.”⁸

Conclusion

With his works “Some Adaptations of Homer” and “Don Quixote according to Pierre Menard”, J.L.Borges changed the way of looking at literature before the 1930s, encouraging us

⁶ Giskin, H. (2005). *Borges’ Revisioning Of Reading In “Pierre Menard, Author of the Quixote”*. Variaciones Borges, p.105

⁷ Borges, J.L. (1998). *Collected Ficciones of Jorge Luis Borges*. USA: The Penguin Press, p.1136.

⁸ Giskin, H. (2005). *Borges’ Revisioning Of Reading In “Pierre Menard, Author of the Quixote”*. Variaciones Borges, p.105.

to think differently about interpretation technique, the role of the reader and the nature of translation.

Through Cervantes and Homer, J.L.Borges reiterates that the literature's main subject tries to find timeless literature of the past is always present in the literature of the present. He states that the book's meanings are not between the lines but in front of the readers; a book is never complete. Its meaning hold and the reader must make sense of all these genres for himself. In this way, Borges constantly repeats in all his writings work, not written by one person but by all readers.

Pierre Menard is the author of Don Quixote because, like every reader, he is a writer. All authors are one author because all books are one book, and one book is all books. Like the Library of Babel, the man is an infinite library; sometimes, when he cannot find the book, he is looking for, he writes another one, the same one, or a similar one...Thus, literature becomes a process that takes place an infinite number of times, just as Borges wanted...

KAYNAKÇA

1. BASNETT, S.(2002) “*Translation Studies* “(3rd Ed.)London: Routledge.
2. BORGES,J.L.(1998). *Collected Ficciones of Jorge Luis Borges*. USA:The Penguin Press.
3. BULUTSUZ, S. (2009). “*Ütopya Yorgunları*” Sosyoloji Dergisi, 3.Dizi,19.Sayı 167-203.
4. DAPIA,S.G.(1996). Pierre Menard In Context. *Variaciones Borges*.
5. GISKIN,H. (2005). *Borges’ Revisioning Of Reading In “Pierre Menard, Author of the Quixote”*. *Variaciones Borges*.
6. HUBER, E.(2008) “*Dilbilime Giriş*”. İstanbul: Multilingual.
7. IRBY, J.E. (1964). “Introduction. In J.L.Borges, *Labyrinths*.”USA: New Directions Publishing Corporation.
8. LEVINE, S.J.(1992). Translator’s Introduction for “Some Versions of Homer”. *PMLA*.
9. MAURIS, A.(1964). “Preface. In J.L.Borges, “*Labyrinths*.” USA:New Directions Publishing Corporation.
10. PARLA, J. “*Don Kişottan Bugüne Roman*” İletişim Yayınları
11. RIFAT, M.(2013) “*Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü*” İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
12. RIFAT, M.(2004) “*Çeviri Seçkisi II, Çeviri(bilim)Nedir?*”(2.baskı): İstanbul: Sel Yayınları.
13. RIFAT, M.(2012) “*XX Yıztzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları*” (5.baskı): İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
14. RIFAT, M.(2014) “*Göstergibilim’in ABC’si*” (4.baskı): İstanbul: Say Yayınları.
15. MOORS.B.(2011). “*Whose Words?*” Pivot.vol1.
16. MUNDAY, J.(2001) “*Introducing Translation Studies*.” London: Routledge.
17. YAZICI, M.(2005) “*Çeviribilimin Temel Kavramları Ve Kuramları*” İstanbul: Multilingual.
18. VENUTI, L.(2012) “*The Translation Studies Reader*” (3rd Ed.). London: Routledge.
19. VARDAR, B.(1998) “*Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*” İstanbul: Multilingual.

YAPI BAKIMINDAN YAKIN GÖRÜNEN KALIP SÖZLERİN İŞLEVSEL FARKLILIKLARI

FUNCTIONAL DIFFERENCES OF STEREOTYPES WHICH ARE LOOKING STRUCTURALLY SIMILAR

Tuna UYSAL¹

Öz

Türkçenin söz varlığının büyük bir kısmını kalıplaşmış ifadeler oluşturur. Deyimler, atasözleri, kalıp sözler ve ikilemeler gibi dil birimlerinden oluşan bu kalıplaşmış ifadeler üzerine ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır ve günümüzde de söz konusu çalışmaların sayısı gittikçe artmaktadır.

Kalıplaşmış ifadelerden biri de kalıp sözlerdir. “İlişki sözleri” (Aksan, 2015, s. 42) ya da “kültür birim” (Kula, 1996, s. 46) olarak da adlandırılan kalıp sözler, Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Kısaca, “Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözler” (Aksan, 2015, s. 42) olarak tanımlanabilecek bu yapıların sınıflandırılması, diğer söz birimlerinde olduğu gibi kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılması için önem arz etmektedir. Özellikle söz varlığımız içerisinde kapladıkları hacim düşünüldüğünde kategorize etmenin bir disipline oturtmak açısından kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

Kalıp sözler, kendi sınırları çerçevesinde günümüze değin çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır. Bir kısım araştırmacılar kalıp sözleri yapısına göre sınıflandırırken bazıları anlamlarına göre gruplandırmayı tercih etmiştir. İşlevleri dikkate alınarak kategorize etmek, araştırmalarda izlenen bir diğer yöntemdir. Kalıp sözlere işlevsel bir sınıflandırmayla bakıldığında, yapı ve kullanılan sözcükler bakımından birbirine benzer görünen ifadelerin kullanım şekillerine göre tamamen farklılık gösterdikleri görülür. Bu çalışmada, bazı kalıp sözlerin kuruluş yönünden benzerlik göstermelerine rağmen özellikle gündelik hayatta aynı amaç doğrultusunda bir kullanıma sahip olmadıkları üzerinde durulmuş; gerek eklerin gerekse sözcüklerin değişimiyle meydana gelen anlamsal ve işlevsel farklılıklar, örneklendirmelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma ile kalıp sözler üzerine farklı bir bakış açısı yakalanmaya gayret edilmiş, söz konusu yapıların işlev ve anlam farklılıkları üzerine yapılan bir araştırma ve sonuçları gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin söz varlığı, kalıplaşmış ifadeler, kalıp sözler, yapı bakımından kalıp sözler, kalıp sözlerin sınıflandırılması, kalıp sözlerin anlam ve işlev farklılıkları, atasözleri, deyimler

Abstract

A large part of Turkish vocabulary consists of stereotyped expressions. Detailed studies have been carried out on these stereotyped expressions consisting of language units such as idioms, proverbs, formulaic words and reduplications, and the number of these studies is increasing day by day.

One of the stereotypical expressions is formulaic words. Molded words, also called "relationship words" (Aksan, 2015, p. 42) or "cultural unit" (Kula, 1996, p. 46), have an important place in the vocabulary of Turkish. In short, the classification of these structures, which can be defined as "a set of words that are customary to be used during the relations between the members of a society" (Aksan, 2015, p. 42), is important for a comprehensive and detailed understanding, as in other word units. Especially considering the volume they occupy in our vocabulary, it is seen that categorizing is inevitable in terms of placing it in a discipline.

Molded words have been subjected to various classifications within their own borders until today. While some researchers classify formulaic words according to their structure, some prefer to group them according to their meanings. Categorizing by considering their functions is another method followed in research. When the formulaic words are examined with a functional classification, it is seen that the expressions that seem similar in terms of structure and words used differ completely according to the way

¹ Öğretim Görevlisi Dr., Selçuk Üniversitesi, Türk Dili Bölüm Başkanlığı, tuna.uyosal@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4982-5700, Konya, Türkiye

they are used. In this study, it is emphasized that although some formulaic words are similar in terms of construction, they do not have a use for the same purpose in daily life; The semantic and functional differences that occur with the change of both affixes and words have been tried to be explained with examples. With the study, an effort was made to capture a different perspective on formulaic words, a research on the function and meaning differences of the structures in question and its results were tried to be revealed.

Keywords: Vocabulary of Turkish, stereotypes, stereotypes, stereotypes in terms of structure, classification of stereotypes, meaning and function differences of stereotypes, proverbs, idioms,

GİRİŞ

“İlişki sözleri” (Aksan, 2015, s. 42) ya da “kültür birim” (Kula, 1996, s. 46) olarak da adlandırılan kalıp sözler, Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Kısaca, “*Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözler*” (Aksan, 2015, s. 42) olarak tanımlanabilecek kalıp sözlerin günümüze değin birçok gruplandırması yapılmıştır. Bir kısım araştırmacılar kalıp sözleri yapısına göre sınıflandırırken bazıları anlamlarına göre gruplandırmayı tercih etmiştir. İşlevleri dikkate alınarak kategorize etmek, araştırmalarda izlenen bir diğer yöntemdir. Kalıp sözlere işlevsel bir sınıflandırmayla bakıldığında, yapı ve kullanılan sözcükler bakımından birbirine benzer görünen ifadelerin kullanım şekillerine göre tamamen farklılık gösterdikleri görülmüştür. Bu çalışmada, bazı kalıp sözlerin kuruluş yönünden benzerlik göstermelerine rağmen aynı kullanıma sahip olmadıkları üzerinde durulmuş; gerek eklerin gerekse sözcüklerin değişimiyle meydana gelen anlamsal ve işlevsel farklılıklar, örneklendirmelerle açıklanmaya çalışılmıştır.

KALIP SÖZLER VE SINIFLANDIRILMASI

“*Türk kültürü, insan ilişkilerinde inceliği, duygusallığı, saygılı olmayı ve yakınlığı öne çıkarır*” (Gökdayı, 2020, s. 121). Atasözleri, deyimler, ikilemeler gibi kalıplaşmış ifadelerin yanı sıra kalıp sözler de bir merceğe görevi görerek bu incelikleri, detayları, bir bakıma kültürel kodları ortaya koyar. Türk toplumunun inançları, gelenekleri, sosyal ilişkileri, yaşam şekli, dünyayı algılama biçimleri, tepkileri, tören ve kutlamaları, ruhî yapısı vb. gibi kültüre ait birçok bilgiyi depolayan veriler bütünüdür. “*Bu bilgiler, çoğunlukla kalıp sözlerin de içinde yer aldığı kalıplaşmış dil birimleri ile dile getirilmiş görünür*” (age., s.124). Bu açıdan bakıldığında kalıp sözlerin kullanım biçimi, bağlamı ve işlevi Türk kültürü hakkında önemli ipuçları içermektedir.

Kalıp sözlerin sınıflandırılması, diğer söz birimlerinde olduğu gibi kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılması için gereklidir. Özellikle söz varlığımız içerisinde kapladıkları hacim düşünüldüğünde kategorize etmenin, bir disipline oturtmak açısından kaçınılmaz olduğu görülür.

Türkçedeki kalıp sözlerin gruplandırılması üzerine, günümüze kadar birtakım çalışmalar yapılmıştır. Hürriyet Gökdayı, “Türkçede Kalıp Sözler” isimli kitabında kapsamlı bir şekilde konuyu ele almış; bir dil biriminin incelenmesine, birimler öncelikle kendi yapıları ile varlık bulduklarından, yapısını ele alarak başlamanın faydalı olacağını öne sürmüştür (Gökdayı, 2020, s. 73). Bununla birlikte adı geçen çalışma, diğer araştırmalara örnek teşkil etmesi açısından kalıp sözleri yapılarına, anlamlarına, işlevlerine ve bağlamlarına göre başlıklar hâlinde sunmuştur. Semra Bayraktar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında kalıp sözleri değerlendirdiği doktora tezinde bu dil birimini, öğrencinin ihtiyaçlarıyla uyumlu olarak işlev ve bağlamına göre sınıflandırmıştır (Bayraktar, 2019). Çiğdem Erol’un yayımlanmamış yüksek lisans tezinde anlamlarına ve yapılarına göre bir tasnife gidilmiştir (Erol, 2007). Yasin Aydın, “Türkçe Sözlük’teki İlişki Sözleri” isimli yüksek lisans tezinde kalıp sözleri işlevlerine göre ayırdıktan sonra kendi içlerinde yapılarına göre tekrar bir sınıflandırmada bulunmuştur (Aydın, 2018). Deborah Tannen ve Piyale C. Öztekin Türkçedeki ve Yunancadaki kalıp sözleri karşılaştırdıkları çalışmalarında kalıp sözlerin tasnifi üzerine kısa bir bilgi sunmuşlardır (1981). Elbette yapılan araştırmalar bunlarla sınırlı değildir ancak çalışmamızın amacı açısından fikir vermek niyetiyle birkaç çalışmanın sunulması yeterli görülmüştür. Bu dil birimlerinin kuruluşunda yapılan ek ya da sözcük değişimleriyle meydana gelen işlevsel ve anlamsal farklılıklara dikkat çekmek, olası yanlış kullanımların önüne geçmek ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin farkındalığını artırmak amacıyla yöneldiğimiz çalışmayı iki başlık hâlinde incelemeyi yerinde buluyoruz.

Eklerin Değişimiyle Oluşan İşlevsel Farklılıklar

Kalıp sözlerin en belirgin özelliklerinden biri, deyimler, atasözleri, ikilemeler gibi kalıplaşmış ifadelerde görüldüğü gibi belli bir kalıp dâhilinde kurulmalarıdır (Çotuksöken, 1994, s. 8). Belirli dilbilgisi kuralları çerçevesinde oluşturulan dil birimlerinin bir bütün oluşturması, çoğunlukla değişmeyen bir biçime bürünmesi ve söz varlığı içerisinde yer alarak sözlüksel bir birim hâline gelmesi söz konusudur (Gökdayı, Türkçede Kalıp Sözler , 2008, s. 75). Her ne kadar bu özellikleriyle diğer dil birimlerinden ayrılıyor olsalar da ilişki sözleri de diyebileceğimiz kalıp sözler; şahıs, zaman ya da hâl eklerinin değişimiyle gerek işlevsel gerekse anlam yönünden birtakım değişikliklere uğramaktadırlar.

Örneklendirmelere geçmeden önce kalıp sözlerde yapı ve işlev kavramlarına kısaca değinmek gerekir. Yapı, herhangi bir dil biriminin bir bütün hâlinde dilin söz varlığı içerisinde bulunmasını sağlayan özellikleri içerir. Kalıp sözler, yapı itibarıyla çoğunlukla en az iki sözcükten oluşur ve Onan’ın belirttiği ettiği gibi “kelimelerden meydana gelmesine karşın

kelimelerden bağımsız, kendine özgü bir yapı göstermesi ve bu yapının temel unsurunun kelime değil öge olması (2020)” sebebiyle de bütüncül şekilde bir anlam örgüsüne sahiptir. “Kalıp sözlerin kalıplaşması, öncelikle belirli bir yapının oluşması ve o yapının değişmeden veya çok az değişikliklerle devam ettirilmesine dayanır. Bu açıdan bakıldığında kalıp sözlerin sözcük, çok sözcüklü sözlük birim, öbek, cümle veya bitişken sözce olarak bulunduğu görülebilir (Gökdayı, Türkçede Kalıp Sözler , 2008, s. 103)”.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, “Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, görev, fonksiyon (2021)” olarak tanımlanan işlev, bağlamla yakın bir ilişki içinde olan kalıp sözlerin sınıflandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Kalıp sözlerin yerine göre; iletişim sırasındaki düzeni sağlamak, iletişim sürecinin akışını düzenlemek, günlük ifadelerde konuşmayı süslemek, duyguları etkili bir biçimde yansıtmak, anlatımı güçlendirmek, doğru ve yerinde söz söylemek, mesajın daha açık bir biçimde iletilmesini ve daha kısa sürede anlaşılmasını sağlamak... vb. işlevleri vardır. Bununla birlikte toplumun kültürüne, dinî inanışlarına, dil-dünya görüşüne ışık tutarak kültürel davranışların anlamlandırılmasını kolaylaştırır. Kalıp sözlerin yapı ve işlevleri açısından kısaca değerlendirilmesinin ardından konuya ilişkin örnekler sunmak, konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Eklere bağlı olarak söz konusu değişime uğrayan kalıp sözlerden biri “Allah bilir.” ifadesidir. “Allah bilir.”, belirsiz bir durum karşısında sonucun nasıl olacağıyla ilgili tevekkülde bulunma, Allah’ın iradesine bırakma gibi durumlar için söylenen bir ilişki sözüdür. Örneğin, “Hasta iyileşir mi dersin?” sorusuna “Allah bilir.” şeklinde cevap veren kimse, olumlu ya da olumsuz bir fikri olmadığını, hastanın gelecekteki durumunu ancak Allah’ın bileceğini beyan eder. Bununla birlikte söz konusu ilişki sözü “kuşku” da bildirir ki bunu kullanan kişi gelişen olayların görüldüğü biçimde olmadığından, hoşça gitmeyen başka bir boyutu olabileceğinden ya da kendisinden bir şeylerin gizlendiğinden şüphe duymaktadır. “O mereti gizli saklı yine içmeye devam etti, Allah bilir.” sözü, görünürde zararlı madde kullandığına dair delil bulunmayan biri hakkında bir başkasının kuşkullanması üzerine kurduğu bir cümledir. Bu her iki kullanım, “Allah bilir.” kalıp sözüyle karşılanır. “Bil-“ fiilinin geniş zaman 3. teklik şahıs eki ile kurulan bu ifade, “Allah biliyor.” şeklinde şimdiki zaman 3. teklik şahıs eki ile kullanıldığında ise bambaşka bir işlevi haiz olur. İtham altında bulunan ya da işlenen bir suçta payı olmadığını düşünen veya olayların olumsuz sonuçlanmaması için elinden geleni yaptığına inanan kimse, masumiyetine Allah’ı şahit tutarak “Allah biliyor.” der. Örneğin, kazanmak için uğraş sarf ettiğinden, gerekeni yaptığından emin olan birisi “Kazanmak için ne kadar uğraştığımı Allah biliyor.” diyerek bir nevi savunmaya geçer. Diğer şahıslar için kullanılması mümkünse de daha çok kişinin kendine

ait durumlarında geçerlidir. Söz konusu iki kalıp söz arasındaki bu işlev farklılığı, zaman ekinin değişmesi sonucu meydana gelmiştir.

Genellikle istenmeyen bir durumun gerçekleşmemesi dileğiyle “Allah vere” ifadesi kullanılır ve bu söz her şekilde bir istek cümlesiyle tamamlanır. Mesela, açık mekânda düzenlenecek bir etkinlik için yağmurun yağmasından korkuluyorsa “Allah vere de yağmur yağmasa.” dileğinde bulunulur. 3. teklik şahıs istek çekimiyle “vere” şeklinde kullandığımız kalıp söz “Allah versin.” biçiminde emir çekimine girdiğinde, bir dilenciye başından savmak, maddi bir karşılık vermeden bir an önce göndermek için söylenen bir yapıya bürünür. Aynı zamanda, refah içinde bir yaşam sürenlerin bu durumlarından memnun olunduğu izlenimi vermek için kullanılan bir deyiştir. Bu sözün olumsuz şekli “Allah vermesin.” söyleyişi ise bir bela ya da sıkıntı veren herhangi bir durumdan kendini ve yakınlarını sakınmak için dua niyetine kullanılan bir kalıp sözdür.

“İşe bak!”, şaşırılacak bir durumla karşı karşıya kalındığında söylenen bir ifadedir. Daha ziyade öfkeyle karışık şaşkınlık hâllerinde kullanılır. Örneğin, tüm şartları sağladığı hâlde başvurduğu işe kabul edilmediğini, çok daha yetersiz birinin tercih edildiğini gören kimse “İşe bak!” diyerek tepkisini ortaya koymuş olur. Bu kalıp söze 3. teklik şahıs iyelik eki getirildiğinde “İşine bak!” şeklini alır ki böylece bir kimsenin üstüne vazife olmayan durumlara karışması hâlinde, orada istenmediği sezdirilip azarlanarak sarf edilen bir söze bürünür. Bununla birlikte, birisinin görevini yerine getirmediği durumlarda “İşine bak!” şeklinde uyarılması da mümkündür.

Yeni alınan bir eşyanın iyi ve uğurlu olması için “Hayırlı olsun.” denir. “Hayırlar getirsin.” anlamında kullanılır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri , 2021). Bununla birlikte bir iş tamamlandığında ya da önemli bir işe başlarken, söz konusu işin hem yapana hem de çevresindekilere yararlı olması için de “Hayırlı olsun.” kalıp sözü kullanılır. “Hayırlısı olsun.” şeklinde 3. teklik şahıs iyelik eki getirildiğinde ise “Hayırlı olsun.” ifadesinden farklı olarak bir ilgiye bağlanmış olur. *“Herhangi bir iş veya durumun geleceği hakkında konuşulurken söz konusu iş veya durumun yararlı, uğurlu ve iyi olmasını dilemek için söylenen bir sözdür”* (Gökdayı, 2020, s. 224). Örneğin; öğretmenlik mesleğine yeni atanan birine, meslek hayatının kendisine, öğrencilerine ve milletine fayda getirmesi dileğiyle “Hayırlı olsun.” denirken; mesleğinin ilerleyen günleri hakkında endişe taşıması, öneriye açık fikirlerde bulunması ya da tam olarak ne yapacağını bilememesi durumunda kendisine hayırlı kapılar açılması, yapacağı işlerin sonucunun iyi olması için “Hayırlısı olsun.” denir. Bir kimsenin dua ederken kendisi veya başkası için istediği şeylerin o kişinin iyiliği için olacaksa gerçekleşmesini, değilse

gerçekleşmemesini dilemek için söylenen “Hayırlıysa olsun.” veya “Hayırlısıysa olsun.” kalıp sözleri de şart ekinin getirilmesiyle hem anlamında hem de işlevinde değişikliğe uğramıştır.

Kavga, gürültü ve karmaşanın çıkması, kıyamet gününün telaşesinden mülhem, “Kıyamet koptu.” şeklinde tasvir edilir. Buradaki “kıyamet”, kimi zaman bir çocuğun istediğinin yapılmaması, emeğinin karşılığını alamayan birinin öfke patlaması ya da üst komşusuna sinirlenen kimsenin çıkardığı kavga gibi daha çok anlık sebeplerle kopar. Soru ekinin getirilmesiyle oluşturulan “Kıyamet mi kopar?” kalıp sözü ise bambaşka bir işlevde kullanılmaktadır. Ricada bulunan kimsenin dileğinin yerine getirilmemesi için bir sebep görmemesi durumunda, “Ne çıkar?”, “Ne olur sanki?” anlamlarında kullandığı bir ifadedir.

“Gözü kör olsun!”, genellikle maddi yetersizliklerden ötürü bir şeyin ihtiyaç duyulduğu anda bulunmaması durumunda, sitem ve öfkeyle söylenen bir kalıp sözdür. “Paranın gözü kör olsun!” şeklinde kullanımı da mevcuttur. Burada isyan edilen durum, ihtiyaç duyulan şeye alım gücünün yetmemesidir. Çocuğunun okul taksiti, hastane masrafları, mutfak giderleri gibi daha ziyade temel ihtiyaçların karşılanamadığı durumlar söz konusudur. Lüks içinde yaşayan insanlara gıpta edildiğinde de kullanıldığı görülür. 1. teklik şahıs iyelik ekinin getirilmesiyle oluşturulan “Gözüm kör olsun.” kalıp sözünün ise sitem veya şikâyetle hiçbir bağlantısı yoktur. “Gözüm kör olsun.”, söylenilen şeyin doğruluğunu teyit etmek için kullanılan bir yemindir. Muhatap, “Doğru söylemiyorsam görmez hâle geleyim, gözlerim görmesin.” şeklinde duygu sömürüsüyle ikna edilmeye çalışılır.

Kelimelerin Değişimiyle Oluşan İşlevsel Farklılıklar

Kalıp sözlerin, ek değişimi gibi küçük farklılıklarla çok başka anlam ve işlev kazanması Türkçenin oldukça ilginç ve kendini zengin kılan yönlerinden biridir. Bununla birlikte sözcüklerin yer değiştirmesi ya da yeni sözcük eklenmesi gibi kalıp sözlerin yapısında oluşturulan değişiklikler de anlam ve kullanım olarak farklılıklar oluşturmaktadır.

Akla hayale sığmayan, gerçekleşmesi imkân dışı görülen, beklenmedik durumlar için “Olacak şey değil!” ifadesi kullanılır. Örneğin; arazisine göktaşı düşen bir köylü, “Böyle bir şeyi, şimdiye kadar ne duydum ne gördüm. Olacak şey değil!” diyerek duyduğu şaşkınlığı anlatmaya çalışır. Zira gökten taş düşmesi, sıradan bir insanın normal kabul edeceği türden bir doğa olayı değildir. Bu kalıp söz, “Olacak gibi değil.” şeklinde sözcük değişimine uğradığında ise meşgul olunan işin bir sonuca varamayacağı, gösterilen uğraşa rağmen gerçekleşmesinin mümkün olamayacağı anlamına gelir. Bunda, imkânsızlıktan çok bir çaba söz konusudur. Göktaşı düşmesi gibi çok nadir görülen bir olay yerine, başlarda olur gibi görünen ama işin içine

girildiğinde zorlanma gibi sebeplerle pes edilen durumlar anlatılır. Mesela; hiçbir materyali olmadan makale yazmaya çalışan araştırmacı, durumun imkânsızlığını gördüğünde “Olacak gibi değil.” diyerek ya pes eder ya da çalışma şeklini yeniden düzenler.

Hapse girmek, hastaneye yatmak ya da iflas etmek gibi zor durumları yaşamaktan Allah’a sığınmak için “Allah düşürmesin.” duasında bulunulur. Bunu söyleyen kişi, bulunduğu şartları rahat kabul eder ve bu yaşam şeklinin değişmesinden, hastalık ya da kayıp gibi sebeplerle muhtaç duruma düşmekten korkar. “Allah elden ayaktan düşürmesin.” kalıp sözü ise “insanın yaşlılığında fiziksel olarak hareket edebilme beceresini devam ettirmesi” (Gökdayı, 2020, s. 164) dileğini dile getirir. Bu sözde, herhangi bir mal kaybı ya da hapse düşme endişesi söz konusu değildir. Sadece sağlığın yitirilmesi konusunda bir endişe duyulmaktadır. İlişki sözünün anlamı, eklenen kelimelerle birlikte daralmaya uğramıştır.

“Yemek yerken nefes borusuna kaçan yemek parçalarını öksürerek çıkarmak isteyen kişiye, yediğinin dinî kurallara uygun hazırlandığı ve haram olmadığını belirtmek” (age., s.225) için “Helâl!” denir. Ayrıca bu ilişki sözü, kendisinden beklenmeyen biçimde olumlu bir davranış gösteren kişiyi takdir etmek amacıyla da kullanılır. “Helal olsun.” şeklinde sözcük eklemesi yapıldığında ise bir iyiliğin ya da özverinin can-ı gönülden yapıldığını, bunun üzerine tüm hakkının helal edildiğini vurgulamak için söylenir. Örneğin; ölüm döşeginde yatmakta olan birinin yakınları, son yolculuğuna çıkmadan önce kendisinden helallik isterler. Böylece, hakkı geçmiş olma ihtimalinin manevi yükünden kurtulmak istenir. Aynı şekilde evlat anne babasından, öğrenci hocasından... vb. verilen emekler için haklarını helal etmelerini ister. Şayet yanıt olumlu ise “Helal olsun.” denilerek affedildikleri, varsa hak iddia edilmeyeceği bildirilir. Bu kalıp sözün bir de “Helalühoş olsun.”² biçiminde kullanılışı vardır ki bu söyleyişte ince bir sitem hissedilir. Yaptığı iyiliklerden söz eden kimse, her ne kadar yaptıklarının kıymeti bilinmemiş olsa da pişman olmadığını “Helalühoş olsun.” diyerek dile getirir. Bu kalıp söz daha ziyade, gösterilen kadirbilmezlik için kırgınlık ve sitem duyulan durumlarda geçerlidir.

Türkçede yeni başlayan günün esenlik ve uğur getirmesi temennisiyle, “Günaydın.”, “Hayırlı sabahlar.” gibi kalıp sözler kullanılır. Bunlardan biri de “Sabahınız hayrolsun.” ifadesidir. “Sabah vaktinin insanlara olumlu, yararlı, uğurlu olmasını dilemek isteyen kişinin söyleyebileceği bir selamlama sözüdür (Gökdayı, 2020, s. 262).” Bu söz, “Sabah-ı şerifleriniz hayrolsun.” şeklinde, daha kibar bir üslupla da söylenmektedir. Aşağı yukarı aynı sözcüklerle kurulu olmasına rağmen, “Sabah ola hayrola.” cümlesi, “gecenin uğursuzluk getireceğine inanan

² Türk Dili Kurumu Sözlüklerinde “helalühoş olsun” şeklinde yazılan bu kalıp söz (Türk Dil Kurumu Sözlükleri , 2021), Arapça “helal”, Farsça “hoş” kelimelerinin birleşimiyle oluşturulmuş olup “helal ve hoş olsun” anlamındadır.

ve herhangi bir işi gece yapmak istemeyip sabaha bırakan veya gece ortaya çıkan sorunlu bir durumun sabahleyin düzeleceğini düşünen kişinin söyleyebileceği bir sözdür (age., s.262).” Sorunun gece belirmesi veya daha önceden ortaya çıkan bir problemin gece görüşülmesi ve anında çözüme kavuşturulacak kadar ivedi olmaması söz konusudur.

Maddeci düşüncenin baskın olduğu kültürlerle karşılaştırıldığında, Türk toplumunun daha “diğerkâm”, Türkçe karşılığıyla “özgecil” olduğu görülür. Özellikle dar zamanlarda birbirinin imdadına koşmayı, şahsi menfaati kadar bir başkasını da düşünmeyi, mutluluğu da derdi de paylaşmayı telkin eden bir dinin ve dolayısıyla kültürün taşıyıcısı konumundadır. Yurt dışından ülkemize çeşitli vesilelerle gelen yabancıların ilk izlenimleri de genellikle bu yöndedir. Sıcakkanlılık, yardımseverlik gibi hasletler ile tarif edildiği görülür. Türklerin bu özelliği söz varlığı içerisinde de çeşitli dil birimlerinde yer edinmiş, karşılık bulmuştur. Kalıp sözler içerisinde hayır dua dileklerinde bulunmak, iyi dilek bildirmek için kullanılanların sayısının çokluğu da aynı sebeple açıklanabilir. Bu iyi dilek sözlerinden biri “Sırtında paralansın.” ifadesidir. Yeni alınan bir giysinin kişiyi rahatsız etmemesi, onu sıkıntısız ve iyi günlerde, rahatça kullanması için bu temennide bulunulur. “Paralanmak”, parçalanmak demektir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri , 2021). Eskiylene, bir bakıma parça parça olana kadar o eşyanın severek kullanılması dileğiyle söylenen bu ilişki sözü, “Başında paralansın.” şeklinde sözcük değişimine uğradığında bambaşka bir anlama bürünür. “Yapılan bir iyilik çok söylendiğinde o iyiliğin artık istenmediğini belirtmek için kullanılır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri , 2021).” Yapılan iyiliğin sürekli hatırlatılması yani “başa kakılması” sonucu hayırda bulunulan kişinin, “Başında paralansın!” diyerek isyan etmesi söz konusudur.

Bir yakını vefat eden kimseye, bu türden başka üzüntüler yaşamaması, acısının bununla nihayet bulması duasıyla “Allah başka acı göstermesin.” denir. Bu kalıp sözün kullanılabilmesi için bir vefat olayının gerçekleşmiş olması şarttır. “Acı” sözcüğüyle, bu kelimeyle anlamdaş gibi görünen “keder” sözcüğü yer değiştirdiğinde “Allah başka keder vermesin.” hâlini alır. Her ne kadar “acı” ve “keder” sözcüklerinin yakın anlamlılığı dolayısıyla aynı işlevde gibi görünse de kullanımında başka bir niyet söz konusudur. Sorun kabul edilemeyecek kadar küçük şeyler için üzülen, ufak tefek birkaç sorun dışında problemsiz bir hayat yaşayan kişilere, ellerindekinin kıymetini bilmeleri yönünde bir ikaz kastedilmektedir.

Hapşırın birine “İyi yaşa.”, “Çok yaşa.” denir, “Sen de gör.”, “Hep beraber.” şeklinde karşılık verilir. Bu cevaplar, “Benim çok yaşadığımı sen de gör, hep beraber görelim” yani “hep beraber uzun yaşayalım” temennisi için kullanılır. Söyleyiş olarak “Çok yaşa” kalıp sözüne benzeyen “Çok yaşa sen!” ifadesi, anlamca hemen hemen aynı olmakla birlikte işlevi açısından

farklılık gösterir. “Birisinin yaptığı olumlu bir iş veya ulaştığı bir başarıdan dolayı sevinen, mutlu olan kişinin o kimsenin sağ olması, hayatta kalıp varlığını sürdürmesi dileğiyle söylenen bir iyi dilek sözü”dür (Gökdayı, 2008, s. 199). Tanımda da görüldüğü üzere “Çok yaşa sen!” hapşırma eyleminden sonra değil, bir başarı ya da sevinilecek bir durumdan sonra söylenmektedir. Söz konusu durumlar için “Bin yaşa!” kalıbı da kullanılmaktadır. “Aklınla bin yaşa!” ya da “Hay aklınla bin yaşa!” ifadeleri ise akıl edilemeyen, çare bulunamayan bir konu hakkında çıkmaza girildiğinde pratik ve geçerli bir çözüm üreten kişiye, akıllı olduğu vurgusuyla söylenen kalıp sözlerdir. Geldikleri bu anlam itibariyle yine anlamca “Bin yaşa!” ile yakın olsalar da bir fikir üretme, çözüm sunma yönünden işlevsel olarak ayrılırlar.

SONUÇ

Günlük hayatta sıkça başvurulan, aynı kültür ve dil ortamında doğanlarca ne anlama geldiği üzerinde fazla düşünülmeden yerine göre kullanılan kalıp sözler gerek eklemelerle gerekse sözcük değişimleriyle bir takım anlamsal ve işlevsel değişikliklere uğrarlar. Bu değişiklikler, ilişki sözlerinin dilsel alışkanlıklarla kullanılıyor olmasına bağlı olarak ilk etapta fark edilmemekte, bu sebeple özel bir incelemeye, mercek altına alınmaya ihtiyaç duymaktadır. Örnekler üzerinden açıklamaya gidilen bu çalışma ile kalıp sözlerin detaylı, incelikli ve yoğun anlam içeren yapılar olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Diğer kalıplaşmış ifadelerde olduğu gibi kalıp sözlerde de kullanım amacına göre yapısında çok fazla değişikliğe gidilmez. Örneğin, bir kimsenin gelişiyse bir yere esenlik getirdiğini ifade eden “Hoş geldin.” kalıp sözünde “hoş” ile anlamca yakın “iyi” sözcüğü kullanılarak “İyi geldin.” denilmez. “İyi gelmek”, sıkıntı içinde olan bir kimsenin bir kişi, olay ya da nesne vasıtasıyla rahatlaması durumlarında kullanılır. Tüm sözcükleriyle bir bütün olan kalıp sözlerin bu özelliği, yapılan bu değişimlerin her birinin işlevsel karşılığı olması yönünden ilgi çekicidir. Bu ve bunun gibi dil birimleri üzerine eğilen her çalışma, genelinde “dil” denilen olgunun, özelinde Türkçemizin zenginliğine işaret etmektedir. Nitekim Türkçe, birbirine yakın gibi görünen olay ya da durumlar için genelleme yapmak yerine ayrı ayrı ilişki sözlerini bünyesinde barındırdığı gibi, çalışmamızda değindiğimiz üzere, birbirine çok benzer görünen kalıp sözlerin işlevinin ve anlamının farklılıklarıyla da araştırmacıları büyülemektedir. Bu çalışma ile böyle ulvi bir amaca bir nebze de olsa hizmet etmiş olmaktan ötürü mutluluk duyuyor, başka çalışmalara katkı sunacağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2015). Türkçenin Söz Varlığı. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aydın, Y. (2018). Türkçe Sözlük'teki İlişki Sözleri. Kırklareli Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bayraktar, S. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bir Kültür Aktarım Amacı Olarak Kalıp Sözler. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Çotuksöken, Y. (1994). Deyimlerimiz. İstanbul: Özgül.

Deborah Tannen, C. Piyale Öztekin. (1981). Formulaic Expressions in Turkish and Greek. Conversational Routine, 37-54.

Erol, Ç. (2007). Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Göka, E. (2009, Ocak 03). Türklerin Psikolojisi. İTÜ Evi Cumartesi Söyleşileri. İstanbul.

Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. Bilig, 89-108.

Gökdayı, H. (2020). Türkçede Kalıp Sözler (3 b.). İstanbul: Kriter Yayınevi.

Kula, O. B. (1996). Dilin Kültüreliliği ya da Kültürün Dilselliği. Bilim ve Ütopya, 46-47.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2021, Mart 12). Güncel Türkçe Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

Zülfikar, H. (2007). Dünden Bugüne Türkçe. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, 344-350.

ÇOCUK YAZINI ÇEVİRİSİNDE HİTAP İFADELERİ: DONALDSON VE SCHEFFLER KİTAPLARI ÖRNEKLERİNDE HİTAP İFADELERİNİN EREK OKURA AKTARIMI VE ÇEVİRMEN KARARLARI¹

THE ADDRESS TERMS IN THE TRANSLATION OF CHILDREN'S LITERATURE: THE TRANSFERENCE OF ADDRESS TERMS TO TARGET CULTURE IN THE EXAMPLES OF DONALDSON&SCHEFFLER'S BOOKS AND THE TRANSLATORS' DECISIONS

Yeşim (SÖNMEZ) DİNÇKAN²

Öz

Yabancı dillerden dilimize çevrilen çocuk kitaplarının sayısının artması ile birlikte çocuk yazını çevirisi dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha sık araştırılan ve çalışılan bir alan olmaya başlamıştır. Çocuk kitaplarının yazarlarının ve çevirmenlerinin (hatta kimi zaman çocuklara kitapları okuyanların) çoğunlukla yetişkin olmasına karşın erek okurun çocuk olması nedeniyle bu alan diğer yazın alanlarından farklılaşır. Bu çalışmada, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasını, eğlenirken öğrenmesini amaçlayarak kaleme alınan çocuk kitaplarında akıcılığı ve keyifli bir okumayı sağlamak için sıklıkla kullanılan diyaloglarda geçen hitap ifadeleri (hitap adları, özel isimler, sevgi sözcükleri, akrabalık terimleri, mesleki hitaplar) ve bunların Türkçeye çevirisi incelenmiştir. Bu amaçla, dünyanın en çok satan yazarlarından biri olan İngiliz yazar Julia Donaldson'un üç farklı kitabı (*The Gruffalo*, *The Highway Rat* and *Zog* and *The Flying Doctors*) ve çevirileri karşılaştırılmıştır. Kitaplardan birinin (*The Gruffalo*) iki farklı çevirmen tarafından yapılan çevirileri de veri çeşitliliği açısından yararlı olacağı düşünülerek çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada cevap aranan sorular; Kitaplarda hangi hitap ifadeleri kullanılmıştır? Bu hitaplar Türkçeye nasıl bir yaklaşımla çevrilmiştir? Farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerde hitap ifadeleri açısından farklılıklar var mıdır; varsa bunlar nelerdir? Bu soruların cevapları ve çevirmenlerin seçimleri çeviribilim ve toplumdilbilim ışığında değerlendirilerek çocuk yazınında kullanılan hitap ifadelerinin çevirileri bağlam, metin, erek okur, erek toplum ve erek kültür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Yazını Çevirisi, Hitap İfadeleri, Erek Okur, Çevirmen Kararları.

Abstract

As the number of the children's books being translated from foreign languages into Turkish increases, the translation of children's literature becomes one of the popular fields of translation studies in Turkey, as is the case around the world. This field is different from other literary genres since the authors and the translators (and even the reader- narrators for children) are adults whereas the target readers are children. In this study, the address terms (address pronouns, private names, terms of endearment, kinship terms, professional terms of address) in the dialogues used in order to provide naturalness and flowability in children's books aimed at children developing reading habits and learning while enjoying reading are selected as the corpus of study. And their translations into Turkish have been analysed. For this purpose three different books, (*The Gruffalo*, *The Highway Rat* and *Zog* and *The Flying Doctors*) from the best-selling British author Julia Donaldson and their translations have been studied. Two different translations of one of the books (*The Gruffalo*) have been included into the study to provide more fruitful data. The questions hoped to be answered in this study are as follows: Which address terms are used in the said books? Which approaches have been preferred in translating these address terms? Are there any differences between the choices of the two translators? If there are any, what are these? The answers and the translators' choices will be evaluated within the light of translation studies and sociolinguistics and

¹ Çalışma 3-4 Kasım 2022 tarihleri arasında Selçuk Üniversitesi tarafından düzenlenen "2nd International Congress of Language and Translation Studies" başlıklı kongrede sunulmuştur.

² Dr. Öğretim Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercimlik ve Tercümanlık Bölümü, Ankara, Türkiye; yesim.dinckan@hotmail.com ORCID: 0000-0003-0335-4843

the translation of address terms is discussed within the framework of the concepts like text, context, target reader, target society and target culture.

Key Words: Translation of Children's Literature, Address Terms, Target Reader, Translator's Decisions.

1.Giriş

Çocuk yazını çevirisi, günümüzde önemi hem dünyada hem ülkemizde kabul edilmiş ve akademik çevrelerde sıklıkla çalışılan bir alan olarak kendini göstermeye başlamıştır. Çeviri çocuk yazın eserleri kitapçılarda ve kütüphanelerde daha da çok yer almaya başladıkça bu alanda yapılan çalışmaların çeşitliliği artmış, genel yazın çevirisinde ele alınan konu başlıklarının yanı sıra çocuk yazını alanına özgü bazı olası sorunlar (örneğin, kullanılan sözcüklerin okumayı zorlaştırmaması) ya da dikkatle ele alınması gereken alanlar (örneğin manga çevirisinde yaş sınırı belirtilmişse yaşa uygun sözcük seçimleri yapılması) da belirlemiştir. Erek okur kitlesinin çocuklar olması nedeniyle özellikle erken dönemde hem dil becerilerini hem de dünyayı algılayışlarını geliştirmenin bir yolu olan okuma eylemi ve yine aynı şekilde çocuk yazını çevirmek, özel bir hassasiyet ve donanım gerektirir demek yanlış olmayacaktır.

Hirano (2006:227), “Bir kitabı çevirmeye başlamadan önce bilmem gereken şey, erek okurun kim olduğu ve çevirinin amacının ne olduğudur. Bu bilgi söylenmeyen ama ima edilen ve yabancı kültürün varsayımlarını nasıl ele alacağımı belirler³ (Çeviri yazara aittir),” sözleriyle erek okur kavramının önemini vurgulamıştır. Bu noktada, erek okur olan çocukların okuma davranışları, çeviri sürecindeki kararları da etkilediğini belirten Neydim'in (2006:75) bu okuma davranışları ile ilgili ifadelerine bakmak yerinde olacaktır.

“Çocuk genellikle okuduğu kitabın yazarına yetişkinler kadar dikkat etmez. Aynı yazardan okuduğu farklı metinler arasında doğrudan bağlantılar kurup yeni sonuçlara gitmez. Yani bir kitabı yazarın kitabı olarak okumaz. Çocuklar metni kendi çağrışımlarıyla okurlar, metnin bütününe değerlendiren yani kavramsal ve bilgiye dayalı okumaları yoktur. Kitap onlara keyif verdiği sürece okumayı sürdürürler. Zorlamasız ve kendi beklenti ufuklarına bütünüyle uygun bir biçimde yorum yaparlar. Çocuk, metni doğrudan kendi bağlamı içine yerleştirerek okur. Özgün metnin bağlamını dikkate almaz, bunun bilincinde değildir. Buna karşın çeviri, çocuk için yabancı dünyaya açılan bir penceredir. Çocuk edebiyatı çevirisinin çocuk için çok önemli bir boyutu da bu yolla edinilen yabancı dünya deneyimidir.”

³ Aksi belirtilmedikçe tüm çeviriler yazara aittir.

Dolayısıyla, çocuk okurun (özellikle okul öncesi dönemde) ilgisini çekebilmek ve bu ilgiyi kaybetmemek adına çocuk kitabı yazarları bilinçli olarak anlatılarını ve hikâyelerini belirli unsurlarla donatırlar. Söz oyunları, sessel öğelerin kullanıldığı söz sanatları (bkz. Dinçkan 2017), uyaklar, komik özel isimler, kısa cümleler, diyaloglar ve akıcı bir dil gibi özelliklerle sahip resimlendirilmiş çocuk kitapları onların hayal dünyası kadar gözüne ve kulağına da hitap edebilmelidir. Söz konusu eser yabancı bir dil ve yabancı bir kültürden çevrilerek aktarıldığında da çocuk okur çoğu kez bunun bir çeviri eser olduğunu fark etmez. Çocuklar, tıpkı filmler, diziler, bilgisayar oyunları gibi kitaplar aracılığıyla da kendisinin ait olduğu kültür ve konuştuğu dil dışında bir dile ve kültüre maruz kalır. Farklı isimler (Yuki), yerler (Diana Memorial Playground-Diana Parkı), yemekler (fish and cips-balık patates), özel günler (Halloween-Cadılar Bayramı), hitap ifadeleri (honey-balım), kısaca farklı yaşam biçimleri görür ve öğrenir. Yaşayan, günlük dilin kullanıldığı diyaloglar da bu tür öğeleri gözlemlemelerinin en iyi yollarından biridir.

2. Çocuk Yazınında Diyaloglar

Pintarić (2012:235-238) yazında diyalog olmasının Antik Dünyaya kadar uzanan bir geleneği olduğunu ve yazınsal metinlerin önemli bir parçası ve aynı zamanda yazını sözlü dilin göstergesi olarak görüldüklerini ifade eder. Yazınsal diyaloglar her ne kadar kahramanlar arasında bir iletişim gibi görülse de, aynı zamanda yazar ve okurlar arasında da bir iletişim modudur. Schwittalla ve Tiittuala'a göre yazarlar kahramanlarını diyaloglar aracılığıyla konuşturarak onlara sosyal, ahlaki ve bireysel özellikler verirler. Kahramanların kendilerine özgü bir biçimi ve dünya görüşleri vardır. (2009:26-27 akt. Pintarić, 2012).

Lathey'e göre, çağdaş çocuk yazınında karakter ve konu geliştirmede diyaloglar merkezi önemdedir (2016:71). Kurmaca diyaloglar günlük konuşmayı taklit ederek oluşturulur ve anlatılan konuya gerçeklik ve inanırlık katar. Ayrıca, kurmaca kişilere bir kişilik kazandırır. Aynı zamanda kimi görüşe göre yazınsal metin ile çok modlu metin (multimodal text) arasındaki bağıdır. (Brumme 2012:8). Yazında kullanılan diyalogların, büyükler tarafından yazıldığı/çevrildiği ve çocuk yazınının eğitimsel yönü nedeniyle bazı denetimler ve belki sansürlerden geçebileceği gerçeği de göz önünde bulundurulduğunda, konuşma dilindeki karşılıklı sohbetlerin ve bu sohbetlere ait özelliklerin birebir yansımaları olmadığını söylemek mümkündür. Ancak, yine de Alsina'nın da (2012:146) belirttiği üzere, anlatı diyalogu (narrative dialogue) yazılı dildense sözlü dile yakındır. Günlük dile özgü birtakım özellikleri (ünlemler, samimi hitaplar, duraksamalar, eksilteli yapılar) kullanarak anlatılan hikâyeyi daha akıcı ve eğlenceli şekle sokmak çocuk yazınında kullanılan yöntemlerden birkaçıdır. Bu gibi özellikleri erek dile özgü yapıları ve ifadeleri kullanarak yansıtmak da çevirmenin görevlerinden biridir.

Çevirmen öncelikle a) kaynak metinde kullanılan yapının kullanılış gerekçesini anlamaya çalışmalı b) daha sonra metnin tümünü ve erek dil ve kültürün özelliklerini de dikkate almalı c) erek okura benzer bir keyifle metnin içeriğine ulaşmayı sağlayabilmelidir.

Coillie, (2012:219) hem yazar hem de çevirmen için en büyük zorluğun diyalogların kulağa doğal gelmesi olduğunu söylemiştir. Bunun bir ‘temsil’ değil bir ‘yeniden yaratım’ sorunu olduğunu ifade eder: işin özü, sesbilimsel, sözcüksel ve sözdizimsel düzeylerde temsili özelliklerin hassas bir şekilde seçilip bir arada kullanılması yoluyla “gerçek” veya “gerçekçi” konuşmalar yaratma yanılısamasıdır.

Aynen gerçek hayattaki gibi yazınsal metinlerdeki kurgusal diyaloglardaki hitap şeklini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır; konuşucuların samimiyet derecesi (akrabalık, öğretmen-öğrenci ilişkisi), konuşan kişilerin yaşları, cinsiyeti, ortam (iki öğretmenin öğretmenler odasında konuşması veya öğrencilerin yanında birbirleri ile konuşması), konuşulan konu (başsağlığı dilemek, kuyrukta sıraya girmeyeni uyarmak), konuşmanın amacı (ders vermek, mesafe koymak, yakınlık kurmak) v.b.

Ana dil konuşucuları çoğu zaman farkında olmadan yaparlar bu seçimleri. Çevirmen ise çeviri sırasında (özellikle de kaynak dil ve erek dilde hitap mekanizmalarında farklılıklar varsa; örneğin, İngilizcede bir tek ‘you’ adının olması Türkçede ise ‘sen/siz’ olarak iki seçenek olması gibi) çoğu zaman bu seçimi bilinçli olarak yapmak durumunda kalır (bkz. Dinçkan, 2004). Yazar kahramanlarını dil aracılığıyla yaratır, onlara bir kimlik verir ve diyaloglar aracılığıyla onları konuşturur. Bu diyaloglar sırasında kullanılan hitap biçimleri de kahramanlar arasındaki ilişkilerin düzeyini, güç ve yakınlık dengesini belli eder. Bu nedenlerden dolayı çevirmen hitap şekillerini seçerken dikkatli olmalı, istikrarlı olmak adına notlar almalı, yalnızca belirli bir diyalogu değil tüm kitabı hatta çevrilen kitap bir dizi kitap ise tüm diziyi düşünmeli ve nihai kararlarını tüm bu bilgileri ele alarak vermelidir. Çünkü verdiği karar ve yaptığı seçim tüm bir iletişim ağını belirleyecektir.

3. Hitap Biçimleri

Fasold’a (1990:1-2) göre hitap ifadeleri (address terms) karşımızdaki kişiyle konuşurken onu adlandırmak için kullandığımız kelimelerdir. Trudgill hitap biçimlerinin ‘sen’ (you) adının yanı sıra, ‘Sir’ and ‘Madam’ gibi unvanlar, ‘John’ ve ‘Mr Smith’ gibi isimler, ‘mate (dostum), ‘buddy’ (kanka), ‘dear’ (canım), ‘honey’ (balım) gibi sevgi sözcüklerinden oluştuğunu söyler. Tüm toplumlarda kimin kime nasıl hitap edeceği, bir ifade ya da diğeri kullanmanın ne gibi bir toplumsal anlamı olduğu veya hangi ortamda hangi hitapların kullanılacağı ile ilgili normlar

vardır. İngiltere’de bir arkadaşına isim unvan artı soyadı (örn. Mr. Smith) ile hitap etmek uygunsuz olacaktır, ilk isimle hitap etmek (örn. John) ise daha uygun olacaktır. Birçok dilde konuşmacıların aynı zamanda karşısındaki kişiye hitap ederken ikinci tekil şahıs için de bir (toplumdilbilimsel normlara uygun olacak şekilde) seçim yapmaları gerekir. Bu karar genellikle T and V adlarından birinin seçimini gerektirir (Türkçede sen/siz).

Assis Rosa da toplumsal normların ve bu nedenle hitap biçimlerinin farklı kültürlerde nasıl değişiklik gösterdiğini şu sözlerle açıklamaktadır; farklı kültürlerde farklı hitap şekilleri bulunur. Dolayısıyla bu kullanımlar kültüre özgüdür ve tarihi, toplumsal, bölgesel ve durumsal çeşitlilikler gösterirler. Bir metnin etkileşimsel ögesini aktarmaya çalışırken çevirmen, farklı toplumsal ve kültürel çevrelerde uzlaşma sağlamaya çalışır ve hatta bunlardan etkilenir: bunlar kaynak metnin ima ettikleri ve erek kültürde yer alan unsurlardır (2000:32). Lathey, (2016:75) çocuklarla konuşurken veya çocukların kendi aralarındaki sohbetlerinde ikinci tekil şahıs adının farklı kullanımlarının da Avrupa dillerindeki çevirileri etkilediğini söylemiştir: “Zamanla hitap biçimlerinde (address forms) daha az resmi bir tutum benimsense de birçok dilde daha az samimi olunan yetişkinlere veya çocukların ailelerinden olmayan büyüklerine hitapta ‘you’ (sen/siz) adının daha saygılı ve kibar şeklinin kullanımı (örneğin; öğretmenlere veya otorite konumundaki kişilere hitapta) göze çarpmaktadır. Karakterler arasında özellikle çocuk ve yetişkin karakterler arasında hitap biçimleri aracılığıyla ifade edilen kibarlık çevirmenlerin kültürel alışkanlıkları dikkate alması ve tutarlı ve iyi düşünülmüş stratejiler geliştirmesi gerekir.”

Özer ve Akcan’ın (2022:387-388), “Türkçede Hitap İfadeleri: Anlam ve Sözcük Türü Temelinde bir Ulamlama” başlıklı çalışmalarında Türkçedeki hitap biçimlerini incelemek amacıyla veri toplama aşamasında alan yazında hitap ifadeleriyle ilgili yapılan çalışmalar, sözlükler ve internet kaynakları (forumlar, bloglar, köşe yazıları, Ekşisözlük gibi çok kullanıcı ve daimî veri akışı olan internet siteleri) taranarak ve konuşmacı içgörüsü izlenerek Türkçede kullanılan hitap ifadeleri listelenmiştir. Araştırmacılar çalışmalarında hitap ifadelerini şu şekilde sınıflandırmışlardır:

Türkçede hitaplar sözcük türüne göre adılar ve adlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu çalışmadaki özgün sınıflamaya göre adlar anlamsal özelliklerine göre sevgi sözcükleri, saygı sözcükleri, unvanlar, yakınlık/arkadaşlık bildiren hitaplar, akrabalık terimleri, sözde akrabalık terimleri ve olumsuz hitap ifadeleri hitaplar olmak üzere yedi alt ulama ayrılmaktadır. Bilindiği üzere Türkçe, T(sen)- V (siz) ayrımı olan dillerden biridir. Brown ve Gilman (1960) Güç ve Dayanışma Modeline göre birçok etken devreye girse de en basit biçimiyle sen yakınlık, resmi olmama ve samimiyet ile ilgiliyken siz güç ve resmiyet ile ilişkilidir. Siz alttan üste yöneltirken

sen ise üstten alta yöneltilmektedir. Brown ve Gilman'dan beri alanyazında takip edilen bu modele ek olarak incelenen veri göstermiştir ki hitap edilen kişi konuşucu ile eşit ya da konuşucudan aşağıda olsa bile, hoşnutsuzluk bildirmek, mesafeyi korumak gibi farklı amaçlarla siz adılı kullanılabilir. Bunun yanı sıra, hitap edilen konuşucuya eşit ya da ondan yüksekte olsa dahi yine hoşnutsuzluk bildirmek gibi amaçlarla sen adılı kullanılabilir.

Türkçe hitaplar ile ilgili yürütülen bu araştırmada Özer ve Akcan'ın (2022:388-398) yaptığı bu sınıflandırma mevcut çalışma içinde temel alınmıştır. Sınıflandırma şu şekildedir; 1) Adıllar; İngilizcede 'you', Türkçede 'sen/siz' 2) Adlar 2.1 Sevgi Sözcükleri (Bir tanem, canım) 2.2 Saygı Sözcükleri (Han, Sayın, Bayan) 2.3 Unvanlar (Doktor, Dekanım, Albay) 2.4 Olumsuz Hitap İfadeleri (Hayırsız, Allahsız, Yaramaz) 2.5 Akrabalık Terimleri (Abla, Babaanne, Birader) 2.6 Sözde Akrabalık Terimleri (Emmi, Yavrum, Yenge) 2.7 Yakınlık/Arkadaşlık Bildiren Hitap İfadeleri (Kanka, Babalık, Anam babam).

4. Veri Bütüncesi

Bu çalışmada, bu amaçla Donaldson & Scheffler'in *The Gruffalo* (2001), *Yayazula* (Berktaş, 2016: İş Bankası Yayınları), *Tostoraman* (Türker, 2007: Popcore Yayınları); *The Highway Rat* (2012), *Maskeli Fare* (Berktaş, 2015: İş Bankası Yayınları) ve *Zog and the Flying Doctors* (2016), *Zogi ve Uçan Doktorlar* (Berktaş, 2020: İş Bankası Yayınları) kitapları ve çevirileri hitap biçimleri açısından incelenmiştir.

İlk kitabını kırklı yaşlarında yazan Julia Donaldson'ın kitapları tüm dünyada zevkle okunan çok satan bir yazar olmuştur. Yalnızca *The Gruffalo* bile 13 milyon satmıştır. Kitapları uyaklı resim kitapları olmasına rağmen elliden fazla dile çevrilmiştir. Donaldson hikâyeleri ile ilgili fikirlerin ilhamının birçok yerden, örneğin okurlarından, ama en çok da masallardan ve şiirlerden geldiğini ifade etmiştir. Vezinli yazmayı çok seven Donaldson bunun yıllarca şarkı sözü yazmasının etkisi olduğunu söylemiş, "bir resimli hikâye yazarken aklıma bir melodi gelmese de bir ritim/vezin geliyor", şeklinde yazma macerasını özetlemiştir. Onun çocukların kitap sevgisine katkısı tartışılmaz, editörü Ray, "Julia modern resimli kitapları değiştirdi" sözleri ile bu katkının büyüklüğünü anlatmıştır (Wallis 2020).

Donaldson, Bristol Üniversitesinde Tiyatro ve Fransızca okumuş, neredeyse elli yıldır evli olduğu, o zamanlar bir tıp öğrencisi olan eşi Malcomla'la da üniversite yıllarında tanışmıştır. Birçok kitabını resimleyen Scheffler ile farklı yerlerde yaşasalar da birlikte birçok kitap fuarına katıldıklarını belirten Donaldson bugün farklı birçok çizer ile de çalışmaktadır. Toplam 210 kitap

yazdığını söyleyen yazar bunların 90 tanesinin kitapçılardan alınabileceğini diğerlerinin ise okullar için olduğunu ifade etmiştir (<https://www.juliadonaldson.co.uk/about-me/>).

Dünyanın dört bir yanındaki çocuklara yaşamlarının ilk yıllarında okudukları (onlara okunan) resimli kitaplar ve bunların çevirileri aracılığıyla seslenen Donaldson'un kitaplarını ve çevirilerini incelemenin önemli veriler ortaya koyabileceği düşünülmüştür. Çalışmada incelenecek kitaplardan birincisi yazarın en popüler ve aynı zamanda ödüllü kitabı *The Gruffalo*'dur. Kennedy'nin kitap ile ilgili incelemesinde yer alan bilgilere göre, *The Gruffalo*, akıllı bir farenin, onu yemek isteyen üç büyük hayvanın ve hayali bir canavarı olan Gruffalo'nun hikâyesidir. *The Gruffalo*'nun yaratıcıları 1999 yılında Resimli kitaplar için Smarties Altın Madalya Ödülü ve 2000 yılında En İyi Kitap Okumaya Yönelik Mavi Peter Ödülü'nü almıştır. DVD'de bulunan *The Gruffalo'nun animasyonlu versiyonu*, hem Oscar hem de İngiliz Film ve Televizyon Akademisi (BAFTA) ödülü için aday gösterilmiş ve Kanada Film Merkezi'nin Dünya Kısa Film Festivali'nde seyirci ödülünü kazanmıştır (<https://tr.eferrit.com/gruffalo-kitap-incelemesi/>).

Çalışmada incelenen diğer kitap ise yine Scheffler tarafından resimlendirilen *The Highway Rat*'tir:

“Kitabın başkahramanı Maskeli Fare belalı bir hayduttur. Bütün yaptığı yoldan gelip geçenlerin önünü kesmek ve yanlarında ne yemek varsa el koymaktır. Fare şekerleme, çörek gibi abur cuburlar istese de genelde umduğunu bulamaz. Buna rağmen, yolcuları gasp etmeyi sürdürür. Tüm kasaba halkı açlıktan zayıf düşerken, Maskeli Fare bir güzel semirir. Fakat sonunda ava giden avlanır. Maskeli haydutumuz Bayan Vakvak'ın tuzağına düşer. Öykünün sonunda Maskeli Fare'nin kariyerinin nasıl son bulduğunu ve hayatına nasıl devam ettiğini öğreneceksiniz.”
(<http://www.birdolapkitap.com/2011/11/02/bu-kez-bir-antikahramanla-karsikarsiyayiz-sayin-seyirciler>).

Hitap biçimleri açısından yapılan karşılaştırmalı incelemede ele alınacak son kitap ise *Zog and the Flying Doctors*'dir. Genellikle seri halinde kitaplar yazmadığını söyleyen Donaldson, *Zog* kitabının sonunun (ejderha Prenses ve Şövalye ile birlikte uçan doktorlar ekibini kurunca) “bu bir sondan çok bir başlangıç gibi göründü bana ve nasıl devam edeceklerini düşünmeden edemedim,” diye bu yeni kitabını tanıtmıştır (<https://www.juliadonaldson.co.uk/books/picture-books/zog-and-the-flying-doctors/>). Ejderha Zog, Prenses İnci ve Sir Gadabout, krallık konularını tedavi eden uçan doktorlardan oluşan bir ekip oluşturur; Ama Pearl'ün amcası, kral,

onun doktor olmasını onaylamaz ve yeğenini şatoya kilitler - ta ki kendisi hastalanıp sadece Pearl ve arkadaşlarının onu iyileştirebileceğini keşfedene kadar (<https://books.google.com.tr>).

5. İnceleme ve Bulgular

İnceleme bölümünde kaynak metin ve erek metinlerden alınan örneklerde hitap biçimleri içindeki geçtikleri cümleler ile verilmiş olup hitap ifadeleri, hitap adları ve çevirileri koyu renkle gösterilmiştir. Her örneğin arkasından kısa bir açıklama yapılmıştır. İncelemede sadece birine hitap ederken kullanılan ifadelere yer verilmiştir, üçüncü kişilerden bahsedilirken o kişi hakkında kullanılan hitaplar çalışma kapsamı dışındadır.

1.Kitap *The Gruffalo- Yayazula-Tostoraman*

Örnek 1:

Kaynak Metin: “It’s terribly kind of you **Fox**, but no ___

I’m going to have lunch with gruffalo.”

Erek Metin (Berktaş): “Ah ne kadar nazik**siniz Tilki Amca**, gelemem ama

Çünkü yemek için söz verdim yayazulaya.”

Erek Metin: (Türker): “Korkunç nazik**sin Tilki**, eksik olma.

Ama yemek için sözüm var Tostoraman’a.”

Örnek 1’de kaynak metinde sadece tür ismi olan ‘Fox’ (Tilki) baş harfi büyük harfle yazılarak özelleştirilmiş ve hitap biçimi şeklinde kullanılmıştır. Berktaş tarafından Türkçeye çevirisinde sözde akrabalık terimi olan ‘amca’ hitap biçimini eklemiştir. Burada hem hikâyede cinsiyetsiz olan tilkiyi erilleştirmiş hem de erek kültürde yakınlık ifadesi olarak kullanılan sözde akrabalık terimi ile metni yerelleştirmiştir demek yanlış olmayacaktır. Türker ise kaynak metindeki kullanımı koruyarak yalnızca ‘Tilki’ hitabını kullanmıştır.

Bu örneğin çevirisinde dikkat çeken bir diğer husus ise hitap adlı seçimidir. Berktaş’ın çevirisinde ‘siz’, Türker’in çevirisinde ise ‘sen’ adlı tercih edilmiştir. Bunun olası bir nedeni Berktaş’ın kullandığı sözde akraba terimi ‘amca’ olabilir. Yaşça daha büyüğe hitap ederken kullanılan ‘amca’ kullanımına daha resmi olan ‘siz’ adlı uygun görülmüş olabilir.

Özer ve Akcan’ın (2022:396) çalışmalarında belirttikleri üzere; “Toplumcu kültürün bir getirisi olarak yabancı toplumların aksine Türkçede toplumun her bir üyesi için (yenge, baldız, görünce, kayınço)”. Türkçede akrabalık terimlerinin çokluğunun yanı sıra bir de sözde akrabalık terimleri günlük hayatta sıklıkla kullanılmaktadır. Özer ve Akcan’ın tanımıyla (2022:396-397) ‘Sözde akrabalık terimleri’, hitap eden ile edilen arasında akrabalık bağı bulunmayan kimselere

yöneltilen hitap ifadeleridir. Kan yoluyla oluşan akrabalıklar için kullanılan akrabalık terimleri (amca, teyze, anne, abla gibi) sözde akrabalık terimleri olarak evlilik yoluyla oluşan akrabalık terimlerinden daha sık kullanılmaktadır. Sözde akrabalık terimi olarak kullanılan evlilik yoluyla oluşan akrabalık terimleri ise oldukça sınırlıdır (damat, gelin, yenge, enişte gibi).

Örnek 2:

Kaynak Metin: “Goodbye **little mouse**,” and away he sped.

Erek Metin (Berktaş): “Kendine iyi bak **tatlı fare!**” dedi tilki ve tabanları yağladı.

Erek Metin (Türker): “Hoşça kal **farecik**, ben geç kalmayayım”

Örnek 2’de kaynak metinde hitapta sevgi sözcüğü (little) ve tür ismi (mouse) bir arada kullanılmıştır. Berktaş çevirisinde kaynak metinde olduğu gibi sevgi sözcüğü (tatlı) ve tür ismi (fare) kullanılmıştır. Türker ise bunu tür isminin (fare) sonuna getirdiği takı (cik) ile karşılamıştır. Her iki çevirmen de samimi kullanım olan ‘sen’ (bak, hoşça kal) adılını tercih etmiştir.

Örnek 3:

Kaynak Metin: “**Silly old Fox!** Doesn’t he know,

There’s no such thing as a gruffalo?”

Erek Metin (Berktaş): “Şu **saf tilkiye** de bakın! Bilmiyor herhalde zavallı

Dünyada yayazula diye bir yaratık olmadığını.”

Erek Metin (Türker): “Tilkideki beyin değil saman,

Benim uydurduğum biri Tostoroman.”

Örnek 3’de kaynak metinde karşımıza olumsuz hitap ifadesi kullanımı (silly old Fox) çıkmaktadır. Berktaş çevirisinde bu hitap biçimini korumuştur (şu saf tilki). Türker’in çevirisinde olumsuz hitap biçiminin eklediği anlam cümle içine yayılarak verilmiştir, yalnızca ‘Tilki’ sözcüğü kullanılmıştır.

Örnek 4:

Kaynak Metin: “Where are you going to, **little brown mouse?**

Come and have tea in my treetop house.”

Erek Metin (Berktaş): “**Tatlı fare, minik fındık**, nereye gidiyorsun böyle?

Ağacın tepesindeki evime buyur, çay içelim birlikte.”

Erek Metin (Türker): “**Tatlı minik fındık faresi**, nereye böyle?

Çaya gelsene kovuğuma benimle.”

Örnek 4’de kaynak metinde hitapta sevgi sözcüğü (little) ve tür adı bir arada (brown mouse) kullanılmıştır. Berktaç çevirisinde de (Tatlı fare, minik fındık), Türker çevirisinde de (Tatlı minik fındık faresi) benzer kullanımlar tercih edilmiştir. İngilizcedeki ‘you’ hitap adılı da her iki çevirmen tarafından samimi kullanım olan ‘sen’ (gidiyorsun, gelsene) ile karşılanmıştır.

Örnek 5:

Kaynak Metin: “It’s frightfully nice of you, **Owl**, but no-

I’m going to have tea with a gruffalo.”

Erek Metin (Berktaç): “Ah ne kadar kibarsın **Baykuş Teyze**, gelemem ama...

Çünkü çay için söz verdim bir yayazulaya.”

Erek Metin (Türker): “Feci naziksin **Baykuş**, eksik olma.

Çaya sözüm var Tostoraman’a.”

Örnek 5’te kaynak metinde tür adı (Owl) büyük harfle başlatılarak isimleştirilmiştir. Berktaç çevirisinde bu tür adını koruyarak (Baykuş) yanına sözde akrabalık terimi olan ‘Teyze’yi eklemiştir. Hikâyede hitap edilen baykuş kaynak metinde baykuşun cinsiyeti ile ilgili bir ipucu bulunmamasına rağmen (çay davetinin bu konuda yeterli bir ipucu olduğu düşünülmemektedir) dişileştirmiştir ve aynı zamanda bu hitabı kullanarak metni yerelleştirmiştir. Türker ise çevirisinde kaynak metindeki gibi tür adını büyük harfle kullanmıştır. Her iki çevirmen de hitap adılı olarak samimi kullanım olan ‘sen’i (kibarsın, naziksin) tercih etmiştir. Berktaç daha önce ‘Amca’ sözde akrabalık terimi ile ‘siz’ kullanımını tercih ederken bu örnekte ‘Teyze’ ile ‘sen’ adılına kullanmıştır.

Örnek 6:

Kaynak Metin: “It’s wonderfully good of you, **Snake**, but no-

I’m having a feast with a gruffalo.”

Erek Metin (Berktaç): “Ah, ne kadar cana yakınsın **Yılan Ağabey**, gelemem ama-

Ziyafete davetliyim yayazulanın konağında.”

Erek Metin (Türker): “Pek de naziksin **Yılan**, eksik olma.

Bir ziyafete katılacağım Tostoroman’la.”

Örnek 6’da kaynak metinde tür adı ‘Snake’ büyük harfle yazılarak özel isim şekline getirilmiştir. Berkday da çevirisinde tür adı olan ‘Yılan’ı büyük harfle yazmış ve bununla birlikte sözde akrabalık terimi olan ‘Ağabey’i eklemiştir. Donaldson’un kitaplarında ve bu hikâyede de yer alan esprili anlatımı ve günlük konuşmadaki samimi havayı yakalamak amacıyla yapılmış olduğu düşünülen bu ekleme hitap edilen yılanla eril bir kimlik kazandırmış olup aynı zamanda yerelleştirme yaklaşımına da bir örnek sergilemektedir. Her iki çevirmen de adil seçiminde samimi kullanım olan ‘sen’ (cana yakınsın, naziksın) adılını tercih etmiştir.

Örnek 7:

Kaynak Metin: “It’s Owl,” said the Mouse. “Why, **Owl**, hello!”

Owl took one look at the Gruffalo.

Erek Metin (Berkday): “Baykuştur o” dedi fare. “Vay n’aber **baykuş**,

Yıkıl çabuk karşımdan!”

Erek Metin (Türker): “Baykuş” dedi fare, “Merhaba **Baykuşcan!**”

Baykuş baktı, karşısında Tostoraman.

Örnek 7’de kaynak metinde tür adı ‘Owl’ baş harfini büyük harfle yazılarak özel isim haline getirilmiştir. Berkday çevirisinde hitap biçimi olarak tür adını kullanmış ‘baykuş’ ancak büyük harf yerine küçük harfle başlatmıştır. Türker ise bu tür adını ‘Baykuşcan’ diye sevgi sözcüğü (can) ile birleştirerek yeni bir isim türetmiş, çocuk okurun da hoşuna gidebilecek bu hitapla hikâyenin ve Donaldson’un esprili anlatımına bu şekilde katkıda bulunmuştur.

2. Kitap: *The Highway Rat- Maskeli Fare*

Örnek 1:

Kaynak Metin: A rabbit came hopping along the road,

Then stopped with her paws in the air,

For blocking her way was the **Highway Rat**,

who cried out, “Who goes there?”

Erek Metin (Berkday): Geliyordu Bayan Tavşan hoplaya zıplaya

Sonra durdu, dikti kulaklarını havaya.

Kesmişti çünkü yolunu **Maskeli Fare**

“Hop dedik **Tavşan Hanım**, nereye böyle
acele acele?”

Örnek 1’de kaynak metinde kullanılan hitap şekli ‘Highway Rat’ unvan ve tür adı kullanımı erek metin ve kültürde esprili ve tanıdık olacak şekilde uyarlanarak korunmuştur. ‘Otoyol Faresi’ şeklinde yapılacak birebir çeviri erek kültürde bir şey ifade etmeyecektir. Kitabın kapağındaki görselden faydalanan çevirmen mizah ögesini korumuştur. Buna ek olarak kaynak metinde tavşana hitap ederken herhangi bir hitap biçimi kullanılmamasına rağmen erek metinde ‘Tavşan Hanım’ hitabı kullanılmıştır. Kaynak metindeki diyalogda tavşanın cinsiyetini belirten iyelik adlı (her) kullanılmıştır, buna ek olarak kitaptaki resimlerde de tavşanın cinsiyetini belirten ipuçları (pembe elbise ve baştaki puantiyeli örtü gibi) bulunmaktadır. Bununla birlikte ‘Tavşan Hanım’ kullanımı ile kısmen yerelleştirmeye gidildiği ve günlük dile özgü bir hitap biçimi kullanılarak çocuk okurla bir bağ kurma çabası gözlemlendiği söylenebilir.

Örnek 2:

Kaynak Metin: A squirrel came bounding along the road,
then stopped with a shake and a shiver,
For reining his horse was the Highway Rat,
who thundered, “Stand and deliver!”

Erek Metin (Berktaş): Bir sincap geldi yol boyunca hopluya sıçraya

Sonra durdu birdenbire, başladı titremeye.

Çekip atının dizginlerini kükremişti Maskeli

Fare:

“Hop dedik **Sincap Bey**, nereye böyle acele
acele?”

Kaynak metinde hitap için herhangi bir hitap adlı veya hitap biçimi kullanılmamış, emir kipi ile (Stand and deliver!) konuşulmuştur. Erek metinde ise emir ifadesi ‘hop dedik’ ifadesi ile yansıtılmaya çalışılmış ve hitapta ‘Sincap Bey’ ifadesinin, örnek 1’de belirtilen gerekçelerle kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

Örnek 3:

Kaynak Metin: At last they came to a lonely cave,

and the duck began to quack.

She quacked, “Good evening **sister-**

Sister-sister!”

Erek Metin (Berktaş): Sonunda geldiler derin, karanlık bir mağaraya

Bayan Vakvak başladı vakvaklamaya.

“Kardeşim, canım kardeşim

“İyi akşamlar, cevap **versene**

güzel kardeşim!”

Örnek 3’de kaynak metinde ördek ‘sözde kız kardeşine’ ‘Sister, sister, sister’ şeklinde akrabalık terimi ile hitap etmektedir. Erek metinde de benzer şekilde akrabalık terimi ‘kardeşim’ ile hitap etmiştir. Türkçede ‘kız kardeşim’ şeklinde bir hitap kullanımı olmadığından cinsiyetsiz bir kullanım olan “kardeşim” tercih edilmiştir. Günlük dile özgü samimi bir kullanım yakalamak amacıyla da ‘güzel’ sıfatı eklenmiştir. Aynı zamanda erek metinde ikinci tekil şahıs olarak ‘sen’ (**versene**) adlı kullanılmıştır.

3. Kitap: *Zog and The Flying Doctors- Zogi ve Uçan Doktorlar*

Örnek:

Kaynak Metin: “But, **Uncle**, can’t you see that I’m a doctor now?” said Pearl.

The king replied, “Princesses can’t be doctors, **silly girl!**”

Erek Metin: (Berktaş): “Ama **amca** görmüyor **musun**, doktor oldum ben” dedi zavallı İnci.

Kral iyice sinirlendi, “Presesten doktor olmaz, bilmiyor **musun**” diye cevap verdi.

Örnekte kaynak metinde hitapta ‘Uncle’ (amca) akrabalık terimi kullanılmış, kral yeğenine hitap ederken ‘silly girl’ (aptal kız) olumsuz hitap ifadesi kullanmıştır. Erek metinde de, Prenses İnci ‘amca’ akrabalık terimini kullanmış ancak Kral amcasının ona hitaben kullandığı olumsuz hitap ifadesi çeviride yer almamıştır. Bunun birçok nedeni olabilir, erek kültürde yaşı büyük ve kral statüsünde birinin yeğenine hitap ederken ‘aptal kız’ şeklinde hitabı uygunsuz görülmüş olabilir. Artık kendisi de bir doktor olan yeğenine hitap ederken bir amcanın olumsuz bir hitap biçimi kullanmasının erek okur olan küçük yaş grubunu olumsuz etkileyebileceği göz önünde

bulundurulmuş olabilir. Erek metinde ikinci tekil şahıs adılı olarak hem yeğenin kral amcasına hitabında hem de kralın yeğenine hitabında ‘sen’ samimi kullanım tercih edilmiştir.

6. Veri Değerlendirmesi ve Genel Sonuç

Çeviride amaç, metnin yaygın kitleler ya da belirli uzman kişiler tarafından erek kitlede tüketilmesi, kullanılması, içselleştirilmesidir. Bazı eserlerde her ne kadar kaynak kültür, baskın kültür olarak dayatılmak istense de erek kitlenin anlayacağı bir dilin kullanılması gerekir (Eruz 2008: 49-50). Çeviri yaklaşımı ve buna bağlı olarak stratejileri belirlerken en önemli noktalardan birinin erek okurun kimliği olduğu daha önce de belirtilmişti. Bu çalışmadaki resimli kitaplar bağlamında erek okur okumaya yeni başlayan veya henüz okuyamayan çocuklardır. Yabancı kültürleri, dil kullanımlarını ve dünyayı tanımak veya tanıtmak amacıyla yapılan okumalarda kaynak kültür ve özellikleri tanıtırken çocuk okuru samimi ve alıştığı kullanımlarla okuma serüvenine katmak dolayısıyla iki kültür arasında bir denge kurmak önemlidir. Hitap adıları söz konusu olduğunda henüz dünyasına güç dengeleri girmeyen küçük çocuklar için samimiyet ve dayanışmanın temsili olan ‘sen’ adılına kullanmak çevirmenlerce tüm bunların düşünülerek yapılmış bir seçim olduğu düşünülmektedir.

Kaynak metinde ve çeviride geçen diğer hitap biçimleri ile ilgili seçimlere bakıldığında da her ne kadar diyaloglar hayvanlar arasında geçse de kişileştirmeye ve antropomorfizme (insani niteliklerin başka bir varlığa atfedilmesidir) yer verilen örnek diyalogların çevirilerinde çevirmenler hitap ifadeleri seçimlerini yine çocuk okur göz önünde bulundurularak yapılmış ve çocuğa tanıdık gelebilecek akrabalık terimleri eklenmiş, çocuğun hikâyenin içine girerek komiklik öğesini ve samimi ifadeyi arttıracakları düşünülen hitapları seçmişlerdir.

Toury hedef odaklı çeviri kuramında iki önemli kavramı öne çıkartmıştır: kabul edilebilirlik ve yeterlilik. Yeterlilik kaynak metne sadakat, kabul edilebilirlik ise hedef dilin ilke ve kurallarına uygunluk anlamına gelmektedir. Bu durumda çeviri, kaynak metnin normlarına yakınsa yeterli çeviri, erek dilin normlarına yakınsa kabul edilebilir çeviri olarak ifade edilir. Bu iki kavram arasına çeviriyi yerleştiren Toury, hiçbir metnin tamamen kabul edilebilirliğinin ya da uygunluğunun sağlanamayacağını ileri sürmüştür (Yalçın 2015: 61).

Donaldson’ın incelenen üç kitabı ve çevirileri bağlamında kullanılan hitap biçimleri açısından yapılan inceleme sonucunda belli başlı gözlemlerde bulunulabilir. Bunları sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. Kaynak metinde *The Gruffalo* kitabında Gruffalo dışındaki hayvan kahramanlara cins isimleri ile (fox), sevgi sözcükleri + cins isimleri ile (little mouse), hitap

edilmektedir. Erek metinde bu kullanım korunmuş buna ek olarak sözde akrabalık terimleri eklenmiştir.

2. İngilizcede ikinci tekil kişiye hitapta tek bir seçenek bulunması, Türkçede ise buna karşılık olarak samimi kullanım ‘sen’ ve resmi kullanım ‘siz’ seçeneklerinin bulunması nedeniyle çevirmenler bir seçim yapmak durumunda kalmıştır. Birinci kitaptaki örnek 1 dışındaki (‘Ne kadar nazıksınız Tilki Amca’) tüm örneklerde çevirmenler samimi kullanım olan ‘sen’ adılını tercih etmişlerdir. Türker tüm kitap boyunca kahramanların birbirlerine hitabında ‘sen’ adılını tercih etmiştir. Birinci örnekte Berktaş tarafından ‘siz’ adılının seçilmesi ise keyfi olarak nitelendirilebilir. Diğer tüm örneklerde ‘siz’ adılının seçilmesi, ‘amca’ hitap adılının geçtiği üçüncü kitaptaki örnekte de ‘sen’ adılını (‘ama amca görmüyor musun?’) seçmesi nedeniyle bunun genel seçimleri ve çevirmen kararları ile uyuşmayan ve tutarlılık göstermeyen bir seçim olduğunu söylemek mümkündür.
3. Çevirilerde Türkçede ve Türk kültüründe sıklıkla kullanılan sözde akrabalık terimleri ve akrabalık terimleri kaynak metinde yer almadığı yerlerde dahi (‘fox’ hitabının ‘tilki amca’ olarak çevrilmesi gibi) kullanılmıştır, bunun Donaldson’un esprili ve sıcak biçimini yakalamak için olduğu düşünülmektedir.
4. Diyalog ve hitap ifadelerinin doğal olması için erek kültürdeki kullanımlar ön plana çıkmıştır. (‘sister’ hitabının ‘kardeşim’ olarak çevrilmesi gibi).
5. Kaynak metinde hitap edilen kahramanın cinsiyeti belirtilmese de çeviride cinsiyet belirtilen hitaplar kullanılmış, hayvan kahramanlara cinsiyet kazandırılmıştır (‘snake’ hitap şeklinin ‘yılan ağabey’ olarak çevrilmesi gibi).
6. Üçüncü kitaptaki örnekte kaynak metinde kral amcanın yeğenine hitap ederken kullandığı olumsuz hitap ifadesi (silly girl! hitabı), Türkçeye çevrilmemiştir. Çevirmenin buradaki kararında erek dil ve kültür normlarının etkisi söz konusu olabilir. Kral statüsündeki bir amcanın sonradan doktorluğu seçen prenses yeğenine hitapta kullandığı olumsuz hitap ifadesinin erek çocuk okur tarafından yadırganabileceği düşünülmüş olabilir.

Sonuç olarak, Donaldson’un resimli kitaplarındaki diyaloglar ve burada geçen hitap biçimleri incelendiğinde çevirmenlerin günlük dile özgü bu kullanımların doğal ve samimi bir üsluba sahip olmasını önemseyerek erek odaklı bir çerçevede yaklaştıklarını, erek okurun yaşını da gözeterik ikinci tekil kişi adılı seçiminde samimi kullanımına (‘sen’) yer verdiklerini, kaynak

metinde yer almasa da hitaplara sözde akrabalık terimlerini eklediklerini, güncel kullanımları (Baykuşcan) tercih ettiklerini ve yine erek kültür değerlerini göz önünde bulundurarak veya oto sansür yaparak veya başka bir nedenden dolayı olumsuz hitap ifadesine (silly girl/aptal kız) kimi yerde çeviride yer vermemeyi uygun gördüklerini gözlemlemekteyiz. Popüler ve çok satan resimli çocuk kitaplarında hitap ifadelerinin çevirisinde erek kültürü gözetererek ama aynı zamanda hikayedeki ritmi ve uyakları yakalayarak samimi bir üslupla çocuk okuru hedefleyen çevirmenler Donaldson'un esprili ve tekrarlı üslubunu da yansıtmaya çalışmışlardır.

Çocukların gerek dil becerilerinin gerekse çevre ve dünyayı algılama kapasitelerinin geliştiği erken dönem yaşlarında maruz kaldıkları kitaplar ve buradaki kullanımların oldukça önemli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çeviri yoluyla dilimize giren birçok sözcük ('star') ve kalıplaşmış sözcük birlikteliği ('kendine iyi bak') olduğu bilinmektedir. Benzer şekilde hitap ifadeleri de gerek görsel iletişim ağları gerekse kitaplar aracılığıyla dilimize girmekte ve özellikle gençler ve çocuklar arasında kullanılmaktadır. Özer ve Akcan (2022:389) araştırmaları sonucunda Türkçede sıraladıkları hitap ifadeleri arasında sevgi sözcüklerinde 'darling' (darling), 'balım' (honey), 'beybisi' (my baby); saygı sözcüklerinde 'Bay' (Mr), 'Bayan' (Mrs), 'Küçük Hanım' (Little Miss), 'Ekselans' (His Excellency), 'Lord' (Lord); olumsuz hitap ifadelerinde 'apaçi' (apache), 'pigme' (pigmy) akrabalık terimleri, 'babacık' (daddy); yakınlık/arkadaşlık bildiren hitap ifadeleri 'badi' (buddy), 'bro' (bro/brother), 'beybiliboy' (baby boy) gibi örneklere rastlamak mümkündür.

Diller arası etkileşimin bu kadar yoğun olduğu günümüz dünyasında yabancı dillerden yapılan çevirilerin ve özellikle de çocuk yazını alanındaki çevirilerin kalitesinin önemi yadsınamaz. Diğer önemli bir konu da çalışmada da belirtildiği üzere çocuk yazını alanında yapılan çevirilerin çeviribilimciler tarafından incelenip araştırılması ve bu araştırma sonuçlarının bilimsel platformlarda paylaşılması ve çeviribilim bölümlerinde çevirmen adaylarını alana yönelik yenilikleri de kapsayan çocuk yazını dersleri aracılığıyla bilinçlendirmektir.

Kaynakça

Alsina, V. (2012) “The translation of idiolect in children’s literature. *The Witches and Matilda* by Roald Dahl.” (P. 145-164) *Translating Fictional Dialogue for Children and Young People*. (eds.Martin B.Fischer& Maria Wirf Naro) Berlin: Frank&Timme.

Assis Rosa. A. (2000). The negotiation of literary dialogue in translation: Forms of address in Robinson Crusoe Translated into Portugese. *Target*, 12 (1), 31-62.

Brown, R. and Gilman, A. (1960). *The Pronouns of power and solidarity*. In *Style in Language* (Sebeok, T. A., Ed.) (p. 253-276). Cambridge, Mass: MIT Press.

Brumme, J. (2012) *Translating Fictional Dialogue for Children and Young People*.(7-11) (eds. Martin B.Fischer& Maria Wirf Naro) Berlin: Frank&Timme.

Coillie J.V. (2012) “*Cool, geil, goaf, chouette or super*. The challenges of translating teenage speech.” *Translating Fictional Dialogue for Children and Young People*. (eds. Martin B.Fischer& Maria Wirf Naro) Berlin: Frank&Timme.

Dinçkan, Y. (2004) “The Linguistic Analysis of T and V Forms: Describing The Systematicity of the Interpretation of the Translators in Translating Address Terms From English into Turkish.”Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Dinçkan, Y. (2017) “Çocuk Yazınında Sessel Öğelerin Çevirisinin Önemi” Çeviribilim ve Uygulamaları, Sayı 23. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.

Donaldson J. and Scheffler A. (2001). *The Gruffalo*. London: Macmillan Children’s Books. *Yayazula* (Çev.Ali Berktaş). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016 (2.basım); *Tostoraman* (Çev. Yıldırım Türker). İstanbul: Popcore Yayınları, 2007.

Donaldson J. and Scheffler A. (2012). *The Highway Rat*. London: Scholastic Children’s Books. *Maskeli Fare* (Çev.Ali Berktaş). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015 (4.basım).

Donaldson J. and Scheffler A. (2016). *Zog and the Flying Doctors*. London: Scholastic Children’s Books. *Zogi ve Uçan Doktorlar* (Çev.Ali Berktaş). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020 (4.basım) (<https://www.juliadonaldson.co.uk/about-me/>).

Eruz, S.(2008). Akademik Çeviri Eğitimi. İstanbul: Multilingual Yayınları

Fasold, R. (1990). *The Sociolinguistics of Language*. Oxford: Blackwell Publishers.

Franklin-Wallis, O. (2020, 17 Aralık). How Julia Donaldson conquered the World, one rhyme at a time, <https://www.theguardian.com/news/2020/dec/17/julia-donaldson-conqueredworld-one-rhyme-at-a-time-childrens-literature-gruffalo>.

Hirano, C. (2006) "Eight Ways to Say You: The Challenges of Translation." *The Translation of Children's Literature: A Reader* (ed. Gillian Lathey.) England: Multilingual Matters.

Kennedy, E. <https://tr.eferrit.com/gruffalo-kitap-incelemesi/>.

Lathey, G. (2016) *Translating Children's Literature*. Oxon&New York: Routledge.

Özer, N. ve İbe Akcan, P. (2022). Türkçede hitap ifadeleri: anlam ve sözcük türü temelinde bir ulamlama. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 382-407. <https://doi.org/10.3232>,

Pintarić, A.P (2012) "Translating intensifiers in dialogues of German and Croatian young adults' literature" (235-249) *Translating Fictional Dialogue for Children and Young People*. (eds.Martin B.Fischer& Maria Wirf Naro) Berlin: Frank&Timme.

Yalçın, P.(2015). *Çeviri Stratejileri*. Ankara: Grafiker Yayınları